

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANASANAT DALI

**İSTANBUL'DA RENOVE EDİLMİŞ TARİHİ ENDÜSTRİ YAPILARININ
MEKÂN DEĞERLENDİRMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

REFİA ANIL AĞRILI

İstanbul – 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANASANAT DALI

**İSTANBUL’DA RENOVE EDİLMİŞ TARİHİ ENDÜSTRİ YAPILARININ
MEKÂN DEĞERLENDİRMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

REFİA ANIL AĞRILI

DANIŞMAN: YRD. DOÇ DR. EMEL İŞLEYEN

İstanbul – 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Refia Anıl AĞRILI

Anasanat Dalı : İç Mimarlık

Tezin Adı : “İSTANBUL’DA RENOVE EDİLMİŞ TARİHİ ENDÜSTRİ YAPILARININ MEKAN DEĞERLENDİRMESİ ” 04.09.2015 tarihinde yapılan Tez sınavında savunulan tez kapsam, nitelik ve şekil yönünden başarılı bulunmuş ve **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

ADI SOYADI	JÜRİ ÜYELERİ		KURUM	İMZA
REFİA ANIL AĞRILI	Yrd.Doç.Dr.Emel İŞLEYEN	Tez Danışmanı	MÜGSF/İç Mimarlık	
	Prof.Meltem ETİ PROTO	Asıl Üye	MÜGSF/İç Mimarlık	
	Yrd.Doç.Barış ÖZRÜRK	Asıl Üye	MSGSÜ/ İç Mimarlık	
	Yrd.Doç.E.Ayşe DORA ERDİLEK	Yedek Üye	MÜGSF/İç Mimarlık	
	Yrd.Doç.Osman ARAYICI	Yedek Üye	MSGSÜ/ İç Mimarlık	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü yönetim Kurulu’nun 18 / 09 / 2015 tarih ve 2015 / 12 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof.Nilüfer ERGİN DOĞRUER

Müdür

Önsöz

Öncelikle, tez çalışmasının tüm aşamalarında fikirleriyle bana destek veren, hoşgörüsü ve anlayışıyla beni her zaman motive eden, zor zamanlarım da şefkatle yaklaşan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Emel İşleyen'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisinin desteği olmadan bu çalışma başarıya ulaşamazdı. Aynı zamanda, tez çalışmamda her türlü desteyi sağlayan, elindeki bütün imkanları seferber eden jüri üyesi ve bölüm başkanım Prof. Meltem Eti Proto'ya, tez ile ilgili yaklaşımları ile farklı bakış açıları kazandıran jüri üyesi Yrd. Doç. Barış Öztürk'e, kendisiyle çalışmalarım hakkında röportaj yapma fırsatı sunan ve bilgilerini paylaştan Dr. Mehmet Alper'e ve Tures Mimarlık ekibine teşekkürü bir borç bilirim.

Yalnızca bu çalışma süresince değil, doğduğum günden bu yana, her zaman arkamda olduklarını bilmememi sağlayarak verdikleri güven, sevgi ve şevkat ile hep yanımda olan, eğitimci olarak her zaman kendime örnek aldığım ve ilk öğretmenlerim olan biricik annem Ayşegül Ağrılı ile sevgili babam Atilla Ağrılı'ya; başım her sıkıştığında yanımda olan canım kardeşlerim Atahan Ağrılı ve Atacan Ağrılı'ya; manevi destekleriyle kendimi huzurlu hissetmemi sağlayan tüm aileme ve dostlarıma özel olarak teşekkür etmeyi yüreğime borç bilirim. Her zaman iyi ki varlar...

Son olarak, hayatıma girmiş oldukları için kendimi şanslı hissettiğim, ihtiyacım olan her an imdadıma yetişen sevgili iş arkadaşlarım ve dostlarım Ceren Koç Sağlam, İlayda Soyupak, Seden Odabaşoğlu, Çağrı Uludüz, Bahar Dikeç, Nurtaç Ulutürk Yaşar ve Taylan Uran'a çok teşekkür ederim.

İstanbul, 2015

Refia Anıl AĞRILI

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Refia Anıl AĞRILI
Anasanat Dalı	: İçmimarlık
Programı	: İçmimarlık
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Emel İŞLEYEN
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans- Eylül 2015
Anahtar Kelimeler	: Yeniden Kullanım, Endüstri Yapıları, Tasarım, İç Mekân, Endüstri Mirası

ÖZET

“ İstanbul’da Renove Edilmiş Tarihi Endüstri Yapılarının Mekân Değerlendirmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, değişen çevresel ve toplumsal değerlere ve kullanım amaçlarına ve kaybetmiş oldukları işlevlerine rağmen günümüze kadar gelen tarihi sanayi yapılarının, yeniden aktif kullanıma kazandırılması için yapılmış veya yapılmakta olan çalışmalar ele alınmıştır. Renovasyon nedenleri ve müdahale yöntemlerini saptamak ve İstanbul ili genelindeki tarihi endüstri yapılarının güncel durumunu belirlemek ve bu tarihi sanayi yapılarından yeni işlevi eğitim yapısı olan iki örneğin detaylı değerlendirmesinin yapılması tezin kapsamını oluşturmaktadır..

Tez çalışması temel olarak yeni ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, çalışmanın yapım amacı ve çalışmayı yaparken kullanılan yöntem, araştırma - literatür taraması ve çalışmanın kapsamı anlatılmaktadır.

İkinci bölümde, çalışmanın temel kavramlarının belirlenmesi ve tanımlamaları, endüstri miraslarını korumanın önemi ve günümüze kadar nasıl bir süreçle geldiği ve yeniden kullanım kavramının uygulanabilmesini etkileyen sebepler açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, çevresel ve toplumsal değişimlere rağmen günümüze adapte edilmek istenen tarihi yapılara yeni işlev seçiminde tasarımcıları etkileyen sebepler, beklentileri karşılayabilmesi için sosyo-ekonomik, çevresel şartlara ayak uydurabilmesi ve çeşitli kullanıcı profillerinin yapıyı kullanım sürekliliği sağlayabilmesi için yapı üzerinde yapılacak renovasyon müdahalelerinin çeşitleri ve etki alanları yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, İstanbul ili genelinde bulunan, endüstri mirası olarak adlandırılan tescilli ve tescilsiz yapıların mevcut durumları, bu yapılar hakkında bilgi sahibi olacak şekilde kısa anlatımlar, fotoğraflama ve harita bilgileri bulunmaktadır.

Beşinci bölümde, dördüncü bölümde bahsi geçen tarihi sanayi yapılarından Bakırköy İspirtohanesi ve Cibali Tütün Fabrikası seçilerek üçüncü bölümün ikinci kısmında geçen renovasyon müdahale yöntemlerine göre incelemeleri yapılmıştır.

Altıncı bölümde, yukarıda bahsi geçen seçilmiş iki tarihi yapının renovasyon müdahalelerinin olumlu ve olumsuz yönleri analiz edilmiş ve değerlendirmeleri aktarılmıştır.

Yedinci bölümde ise verilen temel başlıklar altında edinilen bilgiler ışığında yapılan çalışma tespitleri ile incelenen Bakırköy İspirtohanesi ve Cibali Tütün Fabrikası'nın analiz ve değerlendirmelerinin sonuçları anlatılmıştır.

GENERAL INFORMATION

İsim ve Soyadı	: Refia Anıl AĞRILI
Anasanat Dalı	: Interior Design
Programı	: Interior Design
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Emel İŞLEYEN
Tez Türü ve Tarihi	: Master-September 2015
Key Words	: Re-use, Industrial Buildings, Design, Interior,Industrial Heritage

ABSTRACT

In the master's thesis entitled "Assessment of the Design of Renovated Historical Industrial Buildings in İstanbul", the studies that have been done for actively reusing the historical industrial buildings, which extant in spite of the changing environmental and social values, aim of use and their lost function, are examined. The scope of thesis is to state the reasons of renovation and the methods of intervention, to determine the current condition of the historical industrial buildings in İstanbul and to examine two of these buildings, the new function of which is educational building, in detail as two cases.

The thesis mainly consists of seven chapters. In the introduction chapter, the aim, method, literature review and scope of the study are explained.

In the second chapter, the main notions of the study are depicted and defined and also the importance of protecting industrial heritage, the process of their existence and the factors affecting application of the notion 'reuse' are explained.

The third chapter includes the factors affecting designers while selecting a new function to the historical buildings that require to be adapted in spite of the environmental and social changes and it also includes the types and influence area of the renovation interventions on the buildings for them to meet the expectations and keep up with the socio-economic and environmental conditions and to provide usage for various kinds of user profiles.

The fourth chapter includes photographs and maps of the registered or unregistered buildings that are named as industrial heritage in İstanbul and a brief information is given on their current condition.

In the fifth chapter, two of the historical industrial buildings, which are Bakırköy İspirtohanesi and Cibali Tütün Fabrikası, are selected among the ones mentioned in the fourth chapter. These buildings are examined considering the methods of renovation interventions mentioned in the second section of the third chapter and the processes of adaptation for the new function of the buildings are also examined.

In the sixth chapter, the positive and negative aspects of the renovation interventions on the two historical buildings mentioned above are analyzed and discussed. Results of examination and assessment of Bakırköy İspirtohanesi and Cibali Tütün Fabrikası done in the light of the information given in the previous chapters are concluded.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR	xvii
1. GİRİŞ	1
2. TANIM VE KAVRAMLAR	3
2.1.Endüstri ve Endüstrileşme.....	3
2.2. Endüstri Mirası ve Endüstri Arkeolojisi Kavramları.....	4
2.3.Endüstri Mirasını Korumanın Önemi, Yaklaşımları ve Gelişimi.....	6
2.4.Koruma Kavramı Ve Önemi.....	8
2.5.Yeniden İşlevlendirme Kavramı ve Yapıyı Yeniden İşlevlendirme Sebepleri	16
2.5. 1.Tarihsel Ve Kültürel Sebepler.....	18
2.5.2. Ekonomik ve Diğer Sebepler.....	19
3. ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK NİTELENDİRİLEN YAPILARIN	
YENİDEN KULLANIMI VE RENOVASYON MÜDAHALELERİ	20
3.1. Yapıların Yeniden Kullanımında İşlev Seçimini Etkileyen Oluşumlar...	20
3.1.1 Yapının Mevcut Çevre İlişkisinin Durumu.....	21
3.1.2. Yapının Eski - Yeni İşlev Kurgusu.....	21

3.1.3. Yapının Mevcut Hacim-Mekân Kurgusu.....	22
3.2.Yeniden İşlevlendirilen Yapılara Uygulanan Renovasyon Müdahaleleri.....	23
3.2.1.Yapının Rölöve ve Restitüsyonu.....	24
3.2.2. Yapının Hacim – İşlev Kurgusuna Müdahaleler.....	25
3.2.3. Mimari Özelliklere Müdahaleler.....	27
3.2.4. Mekanların İç Mimari Tasarımlarına Müdahaleler.....	31
4. İSTANBUL'DAKİ ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK NİTELENDİRİLEN YAPILAR VE MEVCUT DURUMLARININ KATALOG ÇALIŞMASI.....	32
5. ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK NİTELENDİRİLEN YAPILARIN YENİDEN KULLANIMI VE RENOVASYON MÜDAHALELERİ KAPSAMINDA BAKIRKÖY İSPİRTOHANESİ VE CİBALİ TÜTÜN FABRİKASI'NIN İNCELENMESİ...	92
5.1. Bakırköy İspirtohanesi	92
5.1.1. Yapının Rölöve ve Restorasyonu.....	94
5.1.2. Yapının Hacim – İşlev Kurgusuna Müdahaleler.....	100
5.1.3. Mimari Özelliklere Müdahaleler.....	111
5.1.4. Mekânların İç Mimari Tasarımları.....	122
5.2. Cıbalı Tütün Fabrikası	127
5.2.1. Yapının Rölöve ve Restorasyonu.....	129
5.2.2. Yapının Hacim – İşlev Kurgusuna Müdahaleler.....	136
5.2.3. Mimari Özelliklere Müdahaleler.....	152
5.2.4. Mekânların İç Mimari Tasarımları.....	170

6. SONUÇ	181
KAYNAKÇA.....	186

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1 : Azadlı Baruthanesi'nin Konumu.....	32
Şekil 2 : Azadlı Baruthanesi Kalıntıları.....	33
Şekil3 : Bakırköy Baruthanesi'nin Konumu.....	34
Şekil 4 : Bakırköy Baruthanesi (Yunus Emre Kültür Merkezi)	34
Şekil 5 : Bakırköy Bez Fabrikası'nın Konumu.....	35
Şekil 6: Bakırköy Bez fabrikası 1950'ler.....	36
Şekil 7: Bakırköy İspirtohanesi'nin Konumu.....	37
Şekil 8: Bakırköy İspirtohane Kültür Merkezi ve İTÜ Konservatuarı.....	37
Şekil 9: Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'nın Konumu.....	38
Şekil 10: Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası 1914'ler.....	39
Şekil 11:Günümüzde Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası	39
Şekil 12: Beykoz Kağıthane Fabrikası'nın İşlevinin Sürdüğü Zamanlar.....	40
Şekil 13: Bomonti Bira Fabrikası'nın Konumu.....	41
Şekil 14: Bomonti Bira Fabrikası	42
Şekil 15: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyon Öncesi.....	42
Şekil 16: Büyükdere Nektar ve Tekel Kibrit Fabrikası Konumu.....	43
Şekil 17: Cendere Hamidiye Su Pompası	44
Şekil 18: Cendere Hamidiye Su Pompası Restorasyon Çalışmaları.....	45
Şekil 19: Cendere Su Pompa İstasyonu..... ..	45
Şekil 20: Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın Konumu..... ..	46

Şekil 21: Restorasyondan önce Cibali Tütün Fabrikası	47
Şekil 22: Restorasyondan sonra Kadir Has Üniversitesi.....	47
Şekil 23: Cibali Tütün Fabrikası Genel Görünümleri.....	47
Şekil 24: Çengelköy Suma Fabrikası’nın Konumu.....	48
Şekil 25: Çengelköy Suma Fabrikası	49
Şekil 26: Sumahan Butik Otel.....	49
Şekil 27: Yıldız Porselen Fabrikası’nın Konumu.....	50
Şekil 28: Yıldız Porselen Fabrikası.....	51
Şekil 29: Osmanlı zamanında Çini Fabrika-i Hümayunu.....	51
Şekil 30: Darphane-i Amire’nin Konumu.....	52
Şekil 31: Darphane-i Amire Binası.....	53
Şekil 32: Darphane-i Amire Binası girişi.....	53
Şekil 33: Dolmabahçe Gazhanesi Konumu.....	54
Şekil 34: Dolmabahçe Gazhanesi	55
Şekil 35: Dolmabahçe Gazhanesi İşgal Yılları.....	55
Şekil 36: Feshane Kültür Merkezi’nin Konumu.....	56
Şekil 37: Feshane Fabrika-i Hümayunu.....	57
Şekil 38: Feshane Kültür Merkezi	57
Şekil 39: Hasanpaşa Gazhanesi’nin Konumu.....	58
Şekil 40: Hasanpaşa Gazhanesi genel görünüşü.....	59
Şekil 41: Hasanpaşa Gazhanesi	59

Şekil 42: Kasımpaşa Un fabrikası ve Değirmeni.....	60
Şekil 43: Küçükçekmece Kibrit Fabrikası'nın Konumu.....	61
Şekil 44: Kibrit Fabrikası'nın İçmekan Görünüşü.....	62
Şekil 45: Kibrit Fabrikası Görünümü.....	62
Şekil 46: Lengerhane (Rahmi Koç Müzesi) 'nin Konumu.....	63
Şekil 47: Rahmi Koç Müzesi Binalarının Görünümü.....	64
Şekil 48: Lengerhane Binası.....	64
Şekil 49: Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası'nın Konumu.....	65
Şekil 50: Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası.....	66
Şekil 51: Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası'nın inşa edildiği ilk yıllarda.....	66
Şekil 52: Nakkaştepe Gazhanesi'nin Konumu.....	67
Şekil 53: Mülkiyeliler Birliği Kültür ve Sosyal Tesisleri.....	68
Şekil 54: Nakkaştepe Gazhanesi Restorasyon aşaması.....	68
Şekil 55: Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası Vaziyet planı.....	69
Şekil 56: Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası	70
Şekil 57: Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası	70
Şekil 58: Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'nın Konumu.....	71
Şekil 59: Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası 1935.....	72
Şekil 60: Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası'nın kapatıldıktan sonraki durumu.....	72
Şekil 61: Paşabahçe Tuğla ve Kiremit Fabrikası'nın Konumu.....	73
Şekil 62: Paşalimanı Un Fabrikası'nın Konumu.....	74

Şekil 63: Paşalimanı Un Fabrikası Kalan Duvarlarından Görünüş.....	75
Şekil 64: Paşalimanı Un Fabrikası Dış Cephe Duvarlarının İç Görünümü.....	75
Şekil 65: Silahtarağa Elektrik Fabrikası (Santral İstanbul)’nın Konumu.....	76
Şekil 66: Yenilenen santral binalarından Bir görünüm.....	77
Şekil 67: Eski fabrika binası ve inşa edilen çağdaş ek binalar.....	77
Şekil 68: Taksim Su Tesisi’nin Konumu.....	78
Şekil 69: Taksim su Tesisi 1940’lar.....	79
Şekil 70: Taksim Su Maksemi (tesisi)	79
Şekil 71: Terkos Su Pompası İstasyonu’nun Konumu.....	80
Şekil 72: Terkos Su Pompa İstasyonu.....	81
Şekil 73: Terkos Su Pompa İstasyonu genel görünüşü.....	81
Şekil 74: Tersane-i Amire (Haliç Tersaneleri) ‘nin Konumu.....	82
Şekil 75: Tersane-i Amire hava görünüşü.....	83
Şekil 76: Tersane-i Amire genel görünüş.....	83
Şekil 77: Tophane-i Amire ‘nin Konumu.....	84
Şekil 78: Tophane-i Amire binası görünüşü.....	85
Şekil 79: MSGSÜ Tophane-i Amire Kültür Merkezi.....	85
Şekil 80: Unkapanı Un Fabrikası’nın Konumu.....	86
Şekil 81:Un kapanı un fabrikası ve değirmeni 1950ler.....	87
Şekil 82:Unkapanı un fabrikası ve değirmenin hava görünümü (sağ) otopark olarak kullanımı(sol)	87
Şekil 83: Yedikule Gazhanesi Konumu.....	88

Şekil 84: Yedikule Gazhanesi 1956.....	89
Şekil 85: Yunus Çimento Fabrikası'nın Konumu.....	90
Şekil 86: Yunus Çimento Fabrikası 1930'lar.....	90
Şekil 87: Yunus Çimento Fabrikası Atıl kalan ve yıkılan bacaları.....	91
Şekil 88: İspirtothane Binasının restoran olarak kullanıldığı dönem genel görünüşü ...	94
Şekil 89: İspirtothane Binasının restoran olarak kullanıldığı dönem Ön görünüşü	95.
Şekil 90: Bakırköy İspirtohanesi Rölöve Planı	96
Şekil 91: Bakırköy İspirtothane Binası Rölöve Ön Görünüşü.....	97
Şekil 92: Bakırköy İspirtothane Binası Rölöve Arka Görünüşü.....	97
Şekil 93: Bakırköy İspirtothane 1994 yılı görünüşü.	98
Şekil 94: Bakırköy İspirtothane Binası 1997 yılı görünüşü.....	98
Şekil 95: Bakırköy İspirtothane Binası Eski Giriş Kapısı.....	99
Şekil 96: Bakırköy İspirtothane Binası Batı Yönündeki Yeni Giriş Kapısı.....	100
Şekil 97: Avlu girişinin solunda bulunan ve kantin olarak kullanılan ek bina.....	100
Şekil 98: Bakırköy İspirtothane Binası Avlusunda Bulunan Kafeterya oturma Alanı....	101
Şekil 99: Bakırköy İspirtothane Binası Giriş Fuayesi.....	102
Şekil 100:Çok amaçlı /Konser Salonu Giriş Bölümü.....	102
Şekil 101: Bakırköy İspirtothane binası giriş kat planı.....	103
Şekil 102: Çok amaçlı salonun genel görünüşü.	104
Şekil 103: İTÜ Konservatuvarı için tasarlanmış bölüm.....	105
Şekil 104: Bakırköy İspirtothane birinci kat planı.....	106
Şekil 105: Bakırköy İspirtothane Binası 1.kat fuayesi.....	107

Şekil 106: Bakırköy İspirtohane Binası 1.kat resim atölyesi.....	108
Şekil 107: Bakırköy İspirtohane Binası 1.kat bale atölyesi.....	109
Şekil 108: Bakırköy İspirtohane Binasına ek olarak yapılmış bina dış görünüşü(sağ) içgörünümlü (sol)	109
Şekil 109: Bakırköy İspirtohane binası restorasyon sonrası vaziyet planı modellemesi...	110
Şekil 110: Bakırköy İspirtohane Binası ana giriş kapısından görünüş.....	111
Şekil 111: Yapının dikdörtgen söveli pencere ve tuğladan daire kemer deseni.....	111
Şekil 112: Bakırköy İspirtohane Binası yenileme öncesi mevcut mimari değişiklikler..	112
Şekil 113: Tadilat öncesi Bakırköy İspirtohanesi batı cephesi rölöve görünüşü.....	113
Şekil 114: Tadilat sonrası Bakırköy İspirtohanesi kesiti	113
Şekil 115: Tadilat öncesi Bakırköy İspirtohanesi görünüşleri.....	114
Şekil 116: Tadilat Sonrası Bakırköy İspirtohanesi görünüş modellemesi.....	114
Şekil 117:Yapının giriş katında bulunan dökme demir kolonların görünüşü.....	115
Şekil 118: Birinci kat Bale Stüdyosu dökme demir kolonları ve çatı makasları.....	116
Şekil 119: Bakırköy İspirtohanesi ve birinci kata inşa edilmiş ek bina.....	117
Şekil 120: Bina giriş aksında bulunan ana merdiven.....	119
Şekil 121: Ana merdiven sahanlıktan görünüş.....	119
Şekil 122: Ana merdivene eklenmiş olan merdiven asansörü.....	120
Şekil 123: Kafesli pencereler ve mekâna sağladığı doğal aydınlatma atmosferi.....	122
Şekil 124: Çok amaçlı salonun görünümü	123
Şekil 125: İTÜ Konservatuar bölümü çalışma sınıfı.....	124
Şekil 126: Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası kadın işçileri.....	127

Şekil 127: Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası tütün işleyen işçiler.....	128
Şekil 128:Cibali Tütün Fabrikası 1920 ler.....	130
Şekil 129: Cibali Tütün Fabrikası rölöve planı.....	131
Şekil 130: Kadir Has Üniversitesi.....	132
Şekil 131: Cibali tütün fabrikası cephe rölövesi haliçten görünüm.....	133
Şekil 132: Cibali Tütün Fabrikası yenileme öncesi görünümü.....	134
Şekil 133: Kadir Has Üniversitesi genel görünüşü.....	135
Şekil 134: Kadir Has Üniversitesi yapı blokları genel zemin kat planı.....	136
Şekil 135: A blok zemin kat planı.....	138
Şekil 136: A blok girişi.....	139
Şekil 137: A ve B bloklarını birbirine bağlayan geçit	139
Şekil 138: A blok zemin kat giriş bölümü ve katlar arası sirkülasyon elemanları.....	140
Şekil 139: B blok girişi genel görünümü (üst), sirkülasyon elemanı hacim yerleşimi(alt).141	
Şekil 140: B blok zemin kat planı.....	142
Şekil 141: B blokta bulunan ve bütün katları bağlayan merdivenler ve galeriler.....	143
Şekil 142: C ve B blokları birleştiren geçiş ve giriş kapısı.....	144
Şekil 143: C blok zemin kat planı.....	145
Şekil 144: C Blok Sanat ve Tasarım Fakültesi zemin kat ana giriş fuayesi.....	146
Şekil 145: Rezzan Has Müzesi yönetimi koridorundan sınıfların bulunduğu alanın görünümü.....	147
Şekil 146: Sanat ve Tasarım Fakültesinde bulunan teorik sınıflarından biri.....	147

Şekil 147: Galeri Khas görünümü.....	148
Şekil 148: D blok zemin kat planı.....	149
Şekil 149 : D Blok iç avludan bir görünüş.....	150
Şekil 150: Kadir Has Üniversitesi kuzeybatı cephe görünüşü.....	151
Şekil 151: Kadir Has Üniversitesi güneybatı cephe görünüşü.....	151
Şekil 152: Cephede görünen pahlı kesme taş biçimli kemerlerden görünüş.....	152
Şekil 153: Cibali Tütün Fabrikası Kartpostallardan, 1870'ler.....	153
Şekil 154: K.H.Ü. Yenileme sonrasında cephe görünüşü ve alınlıklar.....	154
Şekil 155: Cibali Tütün Fabrikası cephesine sonradan eklenmiş kapı ve saçak	154
Şekil 156: Cibali Tütün Fabrikası yapı şeması yerleşim planı	155.
Şekil 157: A blok giriş alanında sütunları birleştiren çelik kirişler ve volta döşeme görünümü.....	156
Şekil 158: Yenileme sonrası iki blok arasında yapılmış olan asma çatının görünümü...	157
Şekil 159: Cibali tütün Fabrikası yenileme projesi sonrası C blok kesitleri.....	158
Şekil 160: B Blok kafeteryasında bulunan tuğla duvarların güçlendirilmesinde kullanılan çelik.....	159
Şekil 161: B Bloktaki iç avluda bulunan çelik konstrüksiyon güçlendirme elemanları..	160
Şekil 162: A blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı.....	162
Şekil 163: A blok giriş bölümünde bulunan düşey sirkülasyon elemanları.....	162
Şekil 164: A blokta bulunan ikinci düşey sirkülasyon elemanı.....	163

Şekil 165: B blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı.....	164
Şekil 166: B blok girişinde bulunan merdiven görünümü.....	164
Şekil 167: B blok girişi merdiven ve asansör ilişkisi görünümü.....	165
Şekil 168: C blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı.....	165
Şekil 169: C blokta Sanat ve Tasarım fakültesi içindeki düşey sirkülasyon elemanları...	166
Şekil 170: D blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı.....	167
Şekil 171: D ve A blok arası geçitte bulunan merdiven (sağ) ve engelli merdiven asansör(sol).....	167
Şekil 172: D blok giriş kısmında bulunan merdiven görünümü.....	168
Şekil 173: D blokta bulunan düşey sirkülasyon elemanı asansör görünümü.....	168
Şekil 174: Galeri hasın genel görünümü.....	170
Şekil 175: A ve D bloklarını birleştiren geçitin cafe bölümü görünüşü.....	171
Şekil 176: Giriş katlarında kullanılan mermer zemin döşemesi görünüşü.....	172
Şekil 177: B blok giriş katında bulunan oturma alanından bir görünüş.....	173
Şekil 178: B blokta bulunan yemekhane bölümünden genel görünüş.....	174
Şekil 179: Strüktür elemanı dökme demir dikme ve yanında konumlandırılmış olan ...	175
Şekil 180: C blok giriş bölümü basamakları ve rampa.....	176
Şekil 181: Güzel sanatlar Fakültesi giriş fuaye bölümü genel görünüşü.....	177
Şekil 182: Giriş fuayesine yapılan çelik konstrüksiyonlu cam döşeme.....	177
Şekil 183: C blok ana giriş kapısı.....	178
Şekil 184: B ve C bloklarını bağlayan geçitin genel görünümü.....	178

Şekil 185: D blok iç bahçeden genel görünüş.	179
Şekil 186: D blok çelik strüktür ve iç bahçenin görünüşü.....	179

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Dünya Mirası Listesi’nde Bulunan Türkiye Kültürel Varlık Mirasları..... 10

KISALTMALAR

TDK	: Türk Dil Kurumu
TICCIH	: The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage / Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi.
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu.
KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu.
ICOMOS	: International Council On Monuments And Sites / Uluslar arası Anıtlar ve Sitler Konseyi.
Bkz	: Bakınız.

1. GİRİŞ

İnsan ırkının hayatını idame ettirebilmesi için ürettiği malzemeyi kullanması, kullanması için de işlemesi gerekmektedir. Bu durumda ancak endüstri ile mümkün olmaktadır. Çünkü yeme-içme ürünlerinin birçoğu da dâhil olmak üzere günlük hayatımızda kullandığımız veya kullanımına ihtiyaç duyduğumuz birçok malzeme ve araç-gereçler endüstri kanalıyla var edilmekte ve üretilmektedir.

Bu durumun sonucu olarak özellikle Sanayi devriminden sonra farklı sanayi kolları için çeşitli makineler icat edilmiş ve sanayileşme yeni teknolojilerin katkısı ile daha sağlam temeller üzerine oturtulmuştur. Toplumların üretime bakış açısı değişmiş; imkanların artması ve ülkelerin ekonomik olarak da büyüme sağlaması ise endüstrileşmenin yaygınlaşmasını ve toplum arzını karşılayabilmek için her geçen gün daha farklı endüstri kolları oluşmuştur.

Bu endüstrileşme dünya genelinde üretim yapılan fabrikaların açılması ve çoğalmasına sebebiyet vermiştir. Önceki dönemlerden günümüze gelene kadar üretim yapan bu fabrika binaları ya üretim kapasiteleri yetmediği için veya üretimleri durdurulan ham maddeye sahip oldukları için çoğu zaman kapatılmış veya kullanımına son verilmiştir.

Yapıldıkları dönemlerde, ihtiyaçları işlevsel olarak karşılamak amacı ile yapılan bu binalar ve yapı grupları, yıllar içinde değişen kültürel, sosyo-ekonomik ve çevresel sebepler ve toplumların farklılaşan yaşam tarzı ve ihtiyaçları karşısında ayakta kalamayabilir ve işlevsel olarak eskiyebilir. Fakat İşlevsel olarak eskiyen bu binalar veya yapı grupları yapıldıkları dönemin tarihi, sosyo-ekonomik durumu, toplumsal yapısı, mimari özellikleri, yapım teknikleri gibi birçok özellikleri bünyelerinde bulundurdıkları için manevi değer olarak gelecek yıllara aktarılması doğru bir tercih olmaktadır. Bu sebeple yapı stoku olarak fiziksel şartları uygun ve yeterli ise yeniden işlevlendirme yolu ile günlük hayata katkı sağlamaları ve değerlendirilmeleri uygun olmaktadır.

Yeniden işlevlendirme kavramı ülkemiz için yeni bir kavram olmakla birlikte uygulama alanları gittikçe artan bir potansiyel sergilemektedir. Kamusal bellek olarak nitelendirilen sanayi yapıları da kültürel varlık, tarihi önem ve ekonomik durum gibi nedenlerden dolayı yeniden değerlendirilmesi ve günümüz şartlarına uygun işlev seçimi ile tekrardan topluma kazandırılması gereken önemli yapılardandır.

Bu çalışma, tarihi yapıların yeni işlevle içe dokunuşu, İstanbul ili genelindeki tarihi endüstri yapılarının güncel durumu çerçevesinde gerçekleştirilmiş yeniden tasarlama yaklaşımlarının ele alınmasıdır. Seçilen yapıların yeni işlev kurgusu, tasarım anlayışının tarihle birlikte nasıl içselleştirilip kullanıcıya aktarıldığı ve yapı kullanıcılarının mekanları konsept ve tasarım formunda neyi nasıl algıladıkları, hissettikleri işlev-tasarım uyum ve uyumsuzlukları, ve bu içselleştirmeden doğan tutum ve davranışlarını incelemek amaç edinilmiştir. Bu amaca bağlı olarak yapılan çalışmada; tespit yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, konu ile ilgili literatür, kitap, tez, internet vb. kaynak taramaları, çalışmanın veri sonuçlarına ulaşılabilmek için seçilen yapıların yerinde tespiti, kullanıcı profilinin izlenmesi ve işleyiş durumunun anlaşılabilmesi için yapı gezileri şeklinde planlanmış ve seçilen yöntemlerle desteklenmiştir.

Yeniden kullanıma sunulan yapılar hem kültürel-tarihi dokuyu korumakta hem de çağımızın teknoloji gereksinimleri bünyesinde barındırarak çevresel ve toplumsal değişimlere rağmen aktif kullanım sağladığından; belirlenen konu çerçevesinde kullanıcıların eski-yeni bütünleşmesini algılayarak ve iç mekan tasarımlarının mevcut olan binalara adaptasyon sürecini anlamak, anlatmak ve değerlendirmesinin yapılması çalışmanın amacı ve önemini belirtmektedir.

2.TANIM VE KAVRAMLAR

2.1. ENDÜSTRİ VE ENDÜSTRİLEŞME KAVRAMI

Farklı şekillerde tanımlanan endüstri kelimesi genellikle ham maddeleri işlemek amacıyla iş gücü ve teknolojiyi birlikte kullanarak değişiminin gerçekleşmesi olarak tanımlanır. Türkçede sanayi tanımı Türk Dil Kurumu sözlüğünde:

“Hammaddeleri yapılı bir hale sokmak için uygulanan eylemlerin ve bu eylemleri uygulamak için kullanılan araçların tamamı.” olarak açıklanmaktadır.

Başka bir deyiş ile insan ırkının hayatını idame ettirebilmesi için ürettiği malzemeyi kullanması, kullanması için de işlemesi gerekmektedir. Bu durumda ancak endüstri ile mümkün olmaktadır. Çünkü yeme-içme ürünlerinin bir çoğu da dâhil olmak üzere günlük hayatımızda kullandığımız veya kullanımına ihtiyaç duyduğumuz bir çok malzeme ve araç-gereçler endüstri kanalıyla var edilmekte ve üretilmektedir.

İnsan gücü ile beyin gücünün birleşerek ürünler meydana getirmesi eylemi olan üretim, araç ve gereçlerin insan kontrolünden çıkıp makineleşmesiyle birlikte sanayi tanımıyla anılır olmuştur. Sanayi tüm bunlardan yararlı sonuçlar çıkarmayı başarmış ve günümüz modern koşulları için doğa-insan-arac- gereç ve üretim olgusunun birlikte gelişerek yaşama, ulaşım, konfor, bilgi imkanlarını insanlığın emrine sunmuştur. (Emre,Ş.B.,2008, s.3)

Sanayi devriminden sonra makineleşme hızla artış göstermiş, bu durum da üretim hızının artmasını ve üretimin çok daha büyük bir kitleye ulaşmasını sağlamıştır. Bu hızlı endüstrileşme durumu birçok alanda gerçekleştirildiği için dünyanın her bölgesinde bulunan farklı hammaddelerin bu endüstri bölgelerine getirilmesi, işlenebilmesi için farklı yöntemler bulunması ve mevcut makinelerin geliştirilmesinin gerekliliği gibi durumların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu durumun sonucu olarak da farklı sanayi kolları için çeşitli makineler icat edilmiş ve sanayileşme yeni teknolojilerin katkısı ile daha sağlam temeller üzerine oturtulmuştur.

Toplumların üretime bakış açısı değişimi, imkânların artması ve ülkelerin ekonomik olarak da büyüme sağlaması ise endüstrileşmenin yaygınlaşmasını ve toplum arzını karşılayabilmek için her geçen gün daha farklı endüstri kollarının oluşmasını teşvik etmiştir.

Günümüzde birçok gelişmiş dünya ülkesinin bu gelişmeyi sağlayan ekonomileri ve sanayileri arasında güçlü bir bağ vardır. Zaman içerisinde hızlı bir gelişim gösteren sanayileşme, ülkelerin ve toplumların ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarında radikal değişikliklere ve düzenlemelere neden olmuştur. (Emre, 2008, s.5)

2.2. ENDÜSTRİ MİRASI VE ENDÜSTRİ ARKEOLOJİSİ

2013'te ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne göre endüstri mirası, sanayi kültürünün tarihsel, teknolojik, sosyal, mimari ve bilimsel değere sahip kalıntılarından oluşur. Bu kalıntılar, binalar ve makineler, atölyeler, imalathaneler, fabrikalar, madenler ile işletme ve arıtma sahaları, ambarlar ve depolar, enerji üretilen, iletilen ve kullanılan yerler, ulaştırma ve tüm alt yapısı, ayrıca sanayi ile ilgili barınma, ibadet etme veya öğretim gibi sosyal faaliyetler için kullanılan yerler olarak tanımlanmıştır (ICOMOS Türkiye,2013, s.2).

2014 yılı ortası itibariyle Dünya genelinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kayıtlı 1007 kültürel ve doğal varlık bulunmakta olup bunların 779 tanesi kültürel, 197 tanesi doğal, 31 tanesi ise karma (kültürel/doğa) varlıktır. Her yıl gerçekleşen Dünya Miras Komitesi toplantıları ile bu sayı artmaktadır (<http://whc.unesco.org/en/list/>), (UNESCO, 2014)

Endüstri mirası kavramı, kültürel varlıkların korunmasının gerek ulusal gerekse uluslararası gereklilik kazanmasıyla birlikte önem kazanmış, endüstri yapılarının yanı sıra endüstri anıtları ve sit alanları da miras kavramı içerisinde ele alınmıştır. Endüstri mirası; tarihi, teknolojik, sosyal, mimari değer taşıyan kalıntılar olarak tanımlanabilir. Önemli tarihi

olaylara tanıklık etmiş veya tarihsel bir geçmişi ve önemi olan yapı ve sit alanları endüstri mirası olarak değerlendirilir.

Endüstri arkeolojisi ise, endüstri mirasını içine alan bütün kalıntılar, belgeler, oluşumlar, üretim için kullanılan veya üretilen bütün doğal veya yapay oluşumları inceleyen bir disiplin yöntemidir.

‘Endüstri mirası’ ve ‘endüstri arkeolojisi’ terimleri arasındaki fark, bu kavramların TICCİH Tüzüğündeki tanımlarından yola çıkılarak daha kolay anlaşılabilir. Tüzüğe göre “endüstri mirası; endüstri kültürünün tarihi, teknolojik, mimari, sosyal, kültürel ve bilimsel değer taşıyan kalıntılar” olarak tanımlanırken; endüstri arkeolojisi ise; somut veya soyut bütün belgeleri, endüstriyel üretimi oluşturan yapıları, yerleşim dokusunu ve kentsel peyzajları inceleyen bir alan olarak ifade edilmektedir (Özüdoğru, A.A.,2010, s 26).

Endüstri Devrimi'nin sadece teknolojik bir devrim olmadığı, aynı zamanda insanların düşünce ve yaşam biçimini değiştiren, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla çevresel etki yaratan bir dönüşüm olduğu düşünülmektedir. Endüstri Devrimi dönemi ve sonrasında yaşam biçimi, kentleşme girişimleri, işçilerin oturduğu evler, yaşamlarını geçirdikleri diğer mekânlar, sosyal hakları vb. konular endüstri kültürünü oluştururlar. Bu nedenle endüstri yapısı ve tesislerini sadece mimari ve tarihsel nitelikleri ile değil, teknolojik gelişim süreçleri, kentin gelişimindeki etkileri, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel geçmişi hakkında bilgi vermeleri açısından da önem taşımaktadır (Köksal,G., 2006,s.37).

Endüstri alanları ve yapıları, üretimi gerçekleştiren mekanik donanımları ve içinde yer aldıkları strüktürlerle birlikte, bir ülkenin sosyo-ekonomik geçmişinin önemli göstergeleridir, işlevlerini çoğu zaman hızlı teknolojik gelişmeler nedeniyle kaybettikleri için, bu noktadan sonra temsiliyet niteliği kazanırlar. Bu nedenlerle sanayi bölgeleri, yapıları ve mekanik donanımları, endüstri anıtları olarak adlandırılır ve kamusal alanın olmazsa olmaz parçasına dönüşürler. (Cengizkan, M. (ed)*Mimarlık*,2002,308 s 41)

Endüstriyel miras kavramı, tüm kültürel miraslarda olduğu gibi endüstri uygarlığına ait olan değerleri yok olma tehdidi altında iken doğmuştur. 19. yüzyılda Avrupa’da gelişen sanayi, geleneksel doku için bir tehdit oluşturduğu zaman bu dokunun korunması için gereken eylemler başlamıştır. Sanayisizleşme süreci ile sanayinin kent merkezlerinden

desantralizasyonu, kentlerde yer alan işlevini yitirmiş tarihi alanların değerlendirilerek kente kazandırılmaları gereğini doğurmuştur. Bu noktada ise “endüstriyel miras” kavramı ortaya çıkmıştır. (Başman,A.F. 2009, s 58)

2.3.ENDÜSTRİ MİRASINI KORUMANIN ÖNEMİ YAKLAŞIMLARI VE GELİŞİMİ

Endüstri alanları işlevlerini çoğu zaman küresel teknolojik gelişmeler nedeniyle kaybettikleri için, bir zaman sonra miras ve anıt niteliği kazanırlar. Bu nedenlerle sanayi alanları, yapıları ve teknik donanımları, endüstri anıtları olarak adlandırılır ve kamusal alanın başlıca parçaları haline gelirler.

Endüstri mirası, koruma ve arkeolojinin yanı sıra, teknoloji ve ekonomi tarihini de kapsadığından, endüstri yapılarının korunması gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Endüstri mirası; kavramı ilk olarak İngiltere’de, 1950’lerde ortaya çıkmasıyla beraber 1960’larda çoğu toplumlar tarafından kabul gören ve bu tür yapıların korunmasına yönelik çalışmalar başlayan bir konu haline gelmiştir.

Son dönemlere kadar "miras" kavramı endüstrileşme öncesine ait tarihi kalıntılar için kullanıldığından, çoğu endüstri sit alanları ve yapıları endüstri arkeoloji kavramına dahil edilmemiş, bu sit alanları ve yapılar uzunca bir zaman tarihi anıt olarak tescillendirilmemiştir. Sanayi devriminden sonra endüstriyel üretimin hayatın her alanına girmesiyle, endüstri mirasının alanı da kapsayıcı bir niteliğe dönüşmüştür. Bu yeni kavramla birlikte, mimar, mühendis, tarih bilimci, kent tarihçileri gibi farklı disiplinlerdeki kişiler araştırmalarda yer almaya başlamış, endüstri miras kavramının çalışma yelpazesi, küçük bir makine parçasından, geniş sit alanları ve yapılara kadar yayılmıştır.

Endüstri mirası, basit mekanik aletlerden, geniş endüstriyel bölgelere uzanan ölçekteki fiziksel bütün elemanları kapsayan genel bir kavramdır. Endüstri yapılarının korunması paradoksal bir durum yaratır. Çünkü bu yapılar genellikle pragmatik nedenlerle -pratik ve

işlevsel kullanım için- inşa edilirler. Dolayısıyla çoğu zaman kent bağlamında ve yapısal olarak sembolik bir anlam taşımazlar. Fakat sanayi toplumlarının kolektif belleğinde, endüstriyel gelişmelerin kanıtı olarak dururlar. Endüstri mirasının kültürel miras olarak kabulündeki önemli nedenlerden biri de, onların sanat değerinin farkına varılmasıdır; Kişinin çevre algısı/ilişkisinde değişimlere yol açmalarıdır. Çünkü makineler ve makine benzeri form ve mekânlar, artık modern insana tanıdık gelmektedirler. Endüstriyel yapıların ve ürünlerin sanat değeri, daha çok Riegl'in ortaya attığı "göreceli sanat değeri" yoluyla anlaşılabilir: "Göreceli sanat değeri", bu tür yapıların makine estetiği çerçevesindeki değerinden kaynaklanır. Reyner Banham'ın "yüceltilmiş Makine Çağı (*exalted Machine Age*)" olarak bahsettiği dönemde, yine Banham'ın "fabrika estetiği" kavramı, endüstri anıtlarının sanat değerine karşılık gelir. "Fabrika estetiği" kavramı, tam da endüstri yapılarındaki mekanik üretim süreçlerinin belirlediği mekansal oluşumun niteliğidir. (Cengizkan (Ed.),2002, s.40)

20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve 1970'lerin sonundan bu yana, özellikle endüstri devrimini deneyimlemiş ülkelerde özel bir ilgi gören endüstri mirası kavramı, son zamanlarda, endüstrileşmenin daha geç ve sınırlı olarak gerçekleştiği ülkelerde de gündeme gelmektedir. Bu ülkelerden birisi de Türkiye'dir.

Eski endüstri yapılarının korunması kavramıyla 1990'larda tanışan Türkiye'de, Cumhuriyet öncesinden gelen bazı üretim yapılarının ve özellikle erken Cumhuriyet dönemindeki sanayileşme hareketi sırasında kurulan fabrikaların, üretim işlevlerini yitirmelerinin ardından, endüstri mirası kapsamında koruma altına alınmaları yönündeki çabalar da son dönemlerde artmaya başlamıştır. (Saner, 2012, s 53)

Kavramların Türkiye'de ilk gündeme gelişi 1990'ların başına rastlamaktadır. Bu dönemde, doğrudan "endüstri mirası" ya da "endüstri arkeolojisi" terimleri dile getirilmeden de olsa, eski endüstri yapılarına ilişkin koruma yaklaşımları şekillenmeye başlamış, daha sonra endüstri mirası çatısı altında toplanacak koruma bilinci, yaklaşık eşzamanlı olarak ortaya çıkan bu yaklaşımlardan beslenmiştir. (Saner, 2012, s.59)

2.4. KORUMA KAVRAMI VE ÖNEMİ

2682 sayılı KTVKK “koruma” kavramını şu şekilde açıklar: ““Koruma”; ve “Korunma”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir (KTVKK, 1983),(<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>)

Uluşahin (1991, s.6) ‘e göre koruma kavramı; “Söz konusu yapı/yapı grubu ya da alanı sıhhileştirme, uygun işlev seçimi gibi günün koşullarına uygun hale getirme eylemlerini içeren çok boyutlu bir kavram olarak yorumlanabilir.” (Kaşlı, 2009, s 7)

UNESCO ya göre koruma kavramı, Dünya Mirası Anlaşması çerçevesinde; “anıtlar, yapı grupları ve sitlerle tanımlanan kültürel mirası anlamak, malzemesinin korunmasını sağlamak ve gerekli olduğu halde tanıtımı, restorasyonu ve gelişimi için kullanılan yöntemlerin tümü” olarak tanımlanır. (Omay Polat, 2008)

Binan’a (2005) göre, koruma: “muhafaza etme, kutunun içine alma, kimseye dokundurtmama” olarak çağrışım yapsa dahi, koruma kavramı, bilmeyenlerin düşündüğü gibi gelişme karşıtı ve onu durdurmayı amaçlayan bir kavram değil de, aslında bugün bütün uluslararası, ulusal metinler, uluslararası düzeyde yapılan toplantılarda dile getirilen, evrensel düzeyde kabul edilen koruma kavramı, sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde gelişmeyi, kendi içine alan bir kavramdır.(Dağabakan, 2012, s 12)

Kültürel mirasın tanımlanması ve korunması kavramı 19. yy. da çeşitli şekillerde tanımlanmaya başlanmış, 20. yy. itibari ile uluslar arası anlaşmalarla ve kuruluşlarla daha net tanımlara ve kurallara bağlanarak kavramların ifadeleri ve durumları daha kapsayıcı nitelik kazanmıştır. İlk kavram tanımları ve uygulamalarında koruma kavramı mevcut tarihi yapı veya anıtı olduğu hali ile koruma olarak tanımlanmakta, statik bir düzen içinde değerlendirilmektedir. Fakat bu duruş 20. yy’ın ikinci yarısından sonra daha çok gündeme gelmeye başlayan dünya genelindeki kültürel ve tarihi mirası koruma çabalarıyla değişmiş, ivme kazanmış ve kendini geliştirmeye başlamıştır. Statik duruşun değişmesi kavramların önem kazanmasını ve uluslararası platformlarda tartışılmaya başlanmasını sağlamıştır.

Kavram olarak "koruma" Türkiye’de tam anlamıyla son 30 yılda gerçekleştirilmiştir diyebiliriz. Tam kesin tarih verilememesinin yanı sıra önemli olan, koruma kavramının **anıtsal -tarihi yapılar** kapsamından çıkıp, **sivil yapılara ve tarihimiz için önemli sayılabilecek birçok yapılaşmaya** doğru yavaş olarak genişleme kaydetmiş olmasıdır. Bunun sonucu olarak da Türkiye’de koruma kavramı denilince literatür de artık sadece anıtsal yapıların değil de, kent içi /dışı sit alanları ve yapılaşmaların korunmasının bulunması demektir.

Ahunbay (2007) ’ın değindiği gibi; İlk zamanlarda ulusal ve dini gücü temsil eden binalar için yapılan koruma çalışmaları daha sonra bu yapıların çevresini de çalışma alanına katmıştır. Zaman içerisinde korumanın kapsamı tek yapı ölçeğini aşarak kentleri ve kent içindeki alanları da içeren daha geniş kapsamlı bir kavram haline gelmiştir. (Ahunbay, 2007, s.22).

Tartışılan kavramların ve niteliklerin kapsamı kendisi ile birlikte birçok soruyu da beraberinde getirmiştir. Korunması gereken yapı özellikleri, tarihi önem, anıtsallık, daha eski olmak, hizmet ettiği kesim, kent içindeki durumu, topluma yakınlığı, vs. gibi sorular sorulmaya ve tartışılmaya başlanmıştır.

20. yy.ın mimari anlamda getirileriyle beraber, toplumun değişen ihtiyaçlarına göre birçok farklı işleve cevap veren ve mimari dil olarak birbirine çok benzeyen yapılar, anıtsal nitelik ve önem taşımadıkları için o ilk etaplarda korunmaya değer görülmemişlerdir. Fakat erken Cumhuriyet dönemi ve 1. Ulusal mimari eserleri, koruma konusunda uzmanlaşmış mimarlar ve disiplinler arası yapılan çeşitli tartışma ortamları ile korunmaya değer bulunmuş, tarihi açıdan önem arz etme ve önemli bir zamana tanıklık etme durumu mevcut olduğundan kanunların kapsamı içinde yerlerini almışlardır.

Konuyla ilgili uluslararası düzeydeki en önemli kuruluşlardan birisi, TICCİH’dir (The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage- Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi) (Köksal, 2005, s.115). Endüstriyel mirasın korunması, belgelenmesi, araştırılması ve iletilmesi amacıyla kurulan TICCİH (The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage-Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi), ICOMOS (International Council On Monuments And Sites, Uluslar arası Anıtlar

ve Sitler Konseyi)'un endüstri mirasıyla ilgili soruları konusunda partneridir ve ICOMOS'a bu bağlamda bilirkişilik görevi yapmaktadır.

MİRAS ADI	MİRAS TÜRÜ	LİSTEYE ALINMA TARİHİ VE KONUMU
İstanbul'un Tarihi Alanları	Kültürel	1985-İstanbul
Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası	Kültürel	1985-Sivas
Hattuşaş (Boğazköy)-Hitit Başkenti	Kültürel	1986-Çorum
Nemrut Dağı	Kültürel	1987-Adıyaman/Kahta
Xanthos-Letoon	Kültürel	1988-Antalya-Muğla
Safranbolu Şehri	Kültürel	1994- Karabük
Truva Antik Kenti	Kültürel	1998-Çanakkale
Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi	Kültürel	2011-Edirne
Çatalhöyük Neolitik Kenti	Kültürel	2012-Konya
Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı	Kültürel	2014- İzmir
Bursa ve Cumalıkızık	Kültürel	2014-Bursa
Göreme Milli Parkı ve Kapadokya	Kültürel + Doğal Miras	1985-Nevşehir
Pamukkale-Hierapolis	Kültürel + Doğal Miras	1988-Denizli

Tablo 1: Dünya Mirası Listesi'nde Bulunan Türkiye Kültürel Varlık Mirasları
(www.kulturvarliklari.gov.tr)

Türkiye’de günümüzdeki koruma ve restorasyon anlayışı,1964 te uluslar arası ölçekte kabul edilen Venedik Tüzüğü temel alınarak oluşturulmuştur.1973 yılından itibaren yasal düzenlemelerin artması ve uluslararası ölçekte koruma ve tarihi çevre bilincinin gelişmesi, konunun kamuoyunda daha fazla yaygınlaşmasını sağlamıştır. (Omay Polat,E.E., 2008, s.184)

Anayasa’nın 63. maddesinde, “Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır. Bu varlıklar ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir.” ifadesi ile devlet korumayı güvence altına almıştır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunun da ise “Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir. Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzelkişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar” ibaresi yer almaktadır.

Bunlara ek olarak kanunda belirlenmiş korunması gereken taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şöyle sıralanmaktadır;

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları:

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkâmlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgâhlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalıçarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliyele, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindendir.

Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları:

a) (Değişik: 17/6/1987 - 3386/9 md.) Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları;

Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kab ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliyat), yüzük taşları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taçlar (diadem), deri, bez, papirus, parşümen veya maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçalarıdır.

Yukarıda bir kısım açıklamalarına da yer verilen kanunlar ve değişen planlamalarla, günümüzde gerek ulusal gerekse uluslararası çevrelerde koruma kavramı tek yapıları ele alarak başladığı yola, teknoloji ve gelişmiş çağdaş uygulamaları da kullanarak bütünleşmiş

ve yeni işlevlerle desteklenmiş bir anlayış olarak devam etmekte ; dünya devletleri olarak kültürel tarihimiz ve miraslarımız için farkındalık oluşturarak gelecek olan yeni nesillere aktarma ilkesinde ilerlemektedir.

Mimari mirası korumanın amacı, özgünlüğü ve kimliği oluşturan nitelikleri bozmadan estetik ve kültürel değerleri ortaya çıkarmaktır. Kültürel, sanatsal, teknik ve ustalık gerektiren bir eylem olan mimari koruma, koruma etiğine uygun olarak bilimsel ve sistematik araştırma ve değerlendirmelere dayanan, insanoğlunun kültürel üretimine saygılı bir uygulamadır. Bu nedenle mimari koruma, mimari mirasın bütünlüğünü, parçası olduğu sosyal ve kültürel bağlam ile birlikte dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla mimari mirasın korunması, kültürel ve çevresel gelişmenin bir parçasıdır. Tutarlı bir gelişmeyi amaçlayan ve mimari mirasa saygılı her politika, korumayı, güncel, kültürel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla ele alınmalıdır.

Mimari mirasın korunmasına yönelik süreç; belgeleme, araştırma, çözümleme, yorumlama, teşhis ve koruma yaklaşımının belirlenmesi, uygulamaya yönelik müdahale tanımlarının yapılması, uygulama ve izleme faaliyetlerinden oluşur. Bu süreçte ilgili mesleklerle mensup uzmanlar yer almalıdır. Her kültür varlığının kendine özgü nitelik, sorun ve potansiyeli olduğu göz önüne alındığında, evrensel yaklaşımlara uymak koşuluyla, bu çok zengin ve çeşitlilik gösteren mirasın incelenmesine, belgelenmesine, değerlendirilmesine ve koruma müdahalelerinin tanımlanmasına yönelik çalışmalar o yapıya özgü olmalıdır (KTVKK, 1983 s.4).

ICOMOS Türkiye 2013 yılında yayımlanan Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne göre yapı, yapı grubu veya yapı parçasının korunması gerekli kültür varlığı niteliğini kazanabilmesi, özgünlüğünün yanı sıra aşağıdaki değerlerden bir veya birkaç tanesine sahip olmasıyla mümkündür.

“Özgünlük: Bir mimari kültür varlığının anlam kazanabilmesi için gereken ve onun gerçekliğini, değerini ve bütünlüğünü kanıtlayan tüm özellikleridir. Mimari mirasın özgünlüğü söz konusu olduğunda, konum, tasarım, malzeme ve işçilik özellikleri açısından içinde bulunduğu kültür alanının bozulmamış ve tahrif edilmemiş bir belgesi

olması istenir. İlk yapımından günümüze yapıların bünyesinde yer alan ve yapının kimliğini oluşturan tarihsel katmanlar, özgünlüğünün bileşenleri olarak kabul edilir. Mimari mirasın korunmasına yönelik tüm yaklaşım ve uygulamalar, bu mirasın sahip olduğu değerleri somutlaştıran özgünlüğünün korunmasını hedeflemelidir.

Özgünlüğünü tüm boyutları ile (konum, tasarım, malzeme ve işçilik) kaybetmiş bir mimari kültür varlığının korunmasından ve özgünlüğü dikkate alınmadan ve onarılabilir maddi varlığı yok edilerek yeniden ve yeni tasarım, taşıyıcı sistem, malzeme ve işçilik ile ve yeni bir çevre içinde inşa edilen yapıların korunmuş olduğundan söz edilemez. Aynı kapsamda tarihin bir döneminde var olan ancak, günümüzde yok olmuş ve çevresel bağlamı değişmiş bir yapının, yeniden inşa edilmesi, savaş vb. bir durum söz konusu değil ise, koruma uygulaması olarak kabul edilemez. Bu konularda yasalar, yönetmelikler ve ilke kararlarında var olsa dahi ve yenileme başlığı altında mimari kültür mirasının yok edilmesine ve yanıltıcı sonuçların ortaya çıkmasına neden olan hükümlerin ve uygulamaların doğruluğundan bahsedilemez.

Bütünlük: Mimari mirasın yapısal ve mimari olarak bir bütün tanımlaması ve miras olma durumunu belgeleyen tüm unsurları ile var olması durumudur. Bütünlüğün diğer bir boyutu ise, mimari mirasın içinde varlık kazandığı çevre ve diğer miras unsurları ile birlikte süreklilik göstermesi şeklinde anlaşılmaktadır.

Tarihsel Değer: Tarihsel değer iki ölçüte bağlı olarak anlaşılmaktadır: 1. Yapı ya da yapı gruplarının tarihsel önem taşıyan bir “olay”, kişi ve/veya kurumla ilişkili olması; 2. Kentsel, kırsal, endüstriyel miras ögesinin eskiliği.

Belgesel Değer: Yaşamın mekâna yansımaları olarak kabul edilen yapılar, değişik dönemlerde yaşayan topluluklar ve onların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşamları, yapım teknolojileri hakkında bilgi veren kaynaklardır.

Estetik Ve Sanatsal Değer: Kültür varlığının tasarımındaki anlayışı ve bezeme özelliklerini, dönemin ulaştığı beğeni düzeyini ve niteliğini kapsar.

Teknik Ve Teknolojik Değer: Kültür varlığının ait olduğu dönemin teknik bilgi, beceri, yapım, malzeme ve işçiliğine ilişkin belgesel niteliklerinin tümüdür.

Enderlik - Teklik Değeri: Benzerleri zaman içerisinde yok olmuş yapılar ya da yapı elemanları enderlik değeri taşırlar. Türü, mimari üslubu ve tasarımcısı bağlamında benzeri olmayan ya da günümüze tekil olarak gelen yapı ya da yapı elemanları teklik değeri taşırlar.

Grup Değeri: Birlikte bir bütün oluşturan, mimari miras öğelerinin yapısal ve anlamsal bağlamda bir arada bulunmalarından doğan değerdir.

Kullanım Değeri: Kültürel varlığın kullanımının sürmesi ve kendisine çağdaş toplumda bir yer bulması bağlamında, yapının kullanılarak korunması ve çağdaş yaşamda yer alarak geleceğe taşınması durumudur. Yapının özgün kullanımının ya da toplumun onun için öngördüğü yeni kullanımın yapıya kattığı değerdir.

Folklorik Değer: Toplumun yerleşmiş örf ve adetleri, yaşam biçimleri, inanışları ve alışkanlıklarının mimari mekânlarla (yapılar, yapı grupları veya yapı parçaları) birlikte var olmasının yarattığı değerdir” (ICOMOS, 2013).

Tarihi çevre koruma, aynı zamanda toplumsal bir olgu, insanlığın kültürel kimlik, bilinç ve süreklilik gereksinimlerini sağlamayı amaçlayan bir çaba ve bilimsel bir uğraş alanıdır. Yeni bir kimlik kazanarak ortaya çıkan yapılar hem korunabilmekte, hem de yarattığı kullanım alanının işletilmesi sonucu ekonomik yarar sağlanarak yaşatılmaktadır. Korumanın ekonomik yönünün anlaşılması, sosyal-ekonomik faydalarının ortaya çıkarılmasına bağlıdır. Tarihi yerleşmeyi korumak için günümüz ve gelecek için uygun bir koruma politikası saptayarak değişimi yönetmek çok önemlidir. Başarının ekonomik, kültürel, toplumsal ve çevresel açılardan sürdürülebilir olması tüm faktörlerin katıldığı sağlıklı yönetim ortamlarının varlığıyla mümkün olabilir. (Dağabakan,A. 2012, s.11)

Sonuç olarak koruma kavramının öneminin anlaşılması ve gelişim sürecinin daha hızlı ilerleyebilmesi için Türkiye de hatırı sayılır adımlar atılmış olup, korunması gereken yapıların veya yapı gruplarının o dönemin sosyal, ekonomik, kültürel anlamda toplum için değerinin o çevrede incelenip karar verilmesinin daha doğru sonuçlar doğuracağı ve koruma yaklaşımını daha anlamlı kılacağı ortak görüşler ile karara bağlanmıştır.

2.5. YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMI VE YAPILARI YENİDEN İŞLEVLENDİRME SEBEPLERİ.

Yeniden işlevlendirme, orijinal işlevi eskiyen ve bu işlevin ortadan kalkmasıyla kullanılamaz hale gelen veya yapı/yapı gruplarının mevcut mimari yapıları korunarak ve yapılan değerlendirmeler üzerine yeniden işlev yüklenerek insanların kullanımına açılmasıdır.

Yeniden işlevlendirme durumu korunmaya değer kültürel ve tarihi yapı/yapı grupları söz konusu olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Korumaya değer yapının yeniden işlevlendirilmesi, çeşitli adaptasyonlarla yapının çağdaş kullanımına olanak vererek yapıdan işlevsel anlamda yararlanılmasının yanında, yapının yaşanılır hale gelmesiyle, taşıdığı manevi değerlerin korunarak gelecek kuşaklara da aktarılmasıdır. .(Kaşlı, B. 2009, s.13)

Yeniden işlevlendirme işleminin amacını Ülkü Altınoluk (1998) şu sözlerle ifade etmektedir;

“Tarihsel kültürel varlıklarımızın yeterince değerlendirilmesi, bizim birikimlerimizden de, gelecek kuşakların esinlenebileceği bir sürecin yaşatılması zorunludur. Bu itibarla yapılara; toplumu etkileyici ve sonunda onları eğitici, onları yüceltici birer anlam kazandırmanın en etkin yolu onları yaşayan birer varlık” konumuna getirebilmektir. Hiç kuşku yoktur ki bu amaç, söz konusu yapıya işlevsel bir içerik kazandırmak, onu topluma yararlı kılmak, toplumun onda yaşamasını, çevrenin ondan yararlanmasını sağlamak olmalıdır”. (Altınoluk, 1998, s.15).

Sürekli değişen ve gelişen dünya şartlarında yeniden işlevlendirme olgusu hem fiziki olarak mevcut binaların yeniden topluma kazandırılması için hem de gelen yeni nesillere geçmişin izlerini koruyarak aktarmak ve kültürel izlerimizin yok olmasını önlemek için büyük fırsat ve avantajlar sunmaktadır.

Endüstri yapılarının yeniden kullanımı diğer yapı tiplerinden farklı olanaklar sunmaktadır. Yeni fonksiyon seçiminde, uygulamada geniş bir yelpaze kullanılabilir.

Yapımlarında süs öğesinin önemsenmemiş olması, yüksek tavanlı geniş mekânların daha kolay onarılabilir oluşu bu yapıları daha cazip kılmaktadır.

Endüstri mirası için geliştirilecek olan koruma kriterleri çerçevesinde seçilen ve risk altında olup olmadığı belirlenen yapıların her biri için, genel anlamdaki korunma ve yenileme ilkeleri uygulanmalı, aynı zamanda yapıya özgü yöntemler de geliştirilmelidir. Yapının sahip olduğu yapısal özellikler, yeniden işlevlendirme potansiyeli, yeri, konumuna bağlı olarak en uygun koruma ve yenileme yöntemi belirlenmelidir. Öncelikle yapının ayakta kalması için yapısal özelliklerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Yapıya sonradan eklenen ve uygunsuz olan kısımlar temizlenmeli, strüktür incelenerek sağlamlaştırılmalı ya da gerekiyorsa yenilenmelidir. Özgün işlevlerini kaybetmeleri nedeniyle yok olma tehlikesi ile karşılaşan bu yapılara yeni ve uygun kullanımlar verilmesi, onların günümüzde yaşamasını ve dolayısıyla korunmasını sağlayacaktır. (Karıptaş,F. 2010, s42)

Yapılar zamanla eskiyebilir ve asıl işlevini zamana bağlı şekilde yitirebilmektedir. Yeniden işlevlendirme ise mevcut fiziki şartlarda iyi durumda olan yapıları ve yapı gruplarını tekrardan yaşayan mekânlar haline getirmek için önemli ve bir o kadar da gerekli bir işlemdir.

Altınoluk'un (1998) da belirttiği gibi yapıların fiziksel özelliklerinin işlevlerinden daha uzun ömürlü oldukları düşünülürse işlevlerini sürdüren binalar için bile her konudaki gelişmeler nedeni ile sorunlar olabilmektedir. O binaya ait işlevin tamamen değiştirilmesi ya da işlevin geliştirilmesi gerekebilir. Binalarda kendiliğinden oluşan değişimin nedeni ise sosyal niteliklidir. 20. yüzyılın yaşam kalitesini yakalamak beklentisi ön plana çıkmaktadır.

Yeniden kullanım için işlevlendirilecek yapı/yapı grupları büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda mevcut yapı yada yapı gruplarının yeni işlevi için adapte olabilmesi, insan odaklı olarak kullanılabilmesi, varlığını yeni bir silüette devam ettirebilmesi, bulunduğu çevreye uyum sağlayabilmesi ve o çevrenin gereksinimlerine ayak uydurarak katkı sağlayabilmesi için analizleri ve nedenlerinin iyi incelenmesi ve işlev seçiminin bu analizler temel alınarak yapılması gerekmektedir.

2.5.1. Tarihsel ve Kültürel Sebepler

Yapının/yapı grubunun yapıldığı dönemki işlevi veya işlevleri o zamanın toplum kültürü, sosyal yapısı ekonomik durumu gibi birçok konuda bize ışık tutmaktadır. Bunların yanı sıra o dönemin mimarisi ve yapılarda kullanılan teknoloji de bize yapıldığı yılların ve etkilenilen akımlar hakkında da detaylı bilgi vermektedir.

Korumaya değer tarihi yapıları günümüzün değişen şartları ve işlevsel oluşumları nedeniyle işlevini kaybettiğı için mevcut fiziki şartları ile muhafaza edilmeye çalışılmalıdır. Tarihin önemli tanıkları olan bu eserler gelecek nesillere kendi dönemin ve değerini aktarabilmelidir. Ancak çoğu zaman hızla gelişen toplum ve planlanmadan yapılan kentleşmeler; bu önem arz eden ve koruma kapsamına alınmış yapıların; yıpratılmasına, kültürel miras olarak değil de ekonomik getiri sağlayan bir kaynak gibi görülmesine neden olmaktadır. Bu durum geçmişle geleceğı bir birine bağlayan köprülerin doğru kurulamamasıyla sonuçlanmasına sebep olmaktadır.

Eski yapılara gelir getirecek bir meta olarak bakmanın yanı sıra, bundan da önemli olarak bu yapılara değerlendirilmesi, kullanılması, yaşıatılması, gelecek kuşaklara aktarılması gereken kültür ürünleri olarak bakmak daha doğru bir görüştür.(Altınoluk, . 1998)

2.5.2. Ekonomik ve Diğer Sebepler

Yeniden işlevlendirme korumanın ikinci aşamasını temsil eder ve yeniden işlevlendirme projeleri gerek dünyada gerekse Türkiye’de terk edilmiş, iyileştirme gerektiren bölgelerde uygulanmaktadır. Amaç bu bölgeleri tekrardan halkın kullanımına kazandırmaktır. Ayrıca yeniden işlevlendirmenin yeni yapı inşa etmekten kimi zaman farklı uygulamalarda daha ekonomik olması, farklı bir atmosfer kazandırması, tarihle moderni ortak zeminde buluşturması kültürel mirası en etkin biçimde koruması ve ket kültürüne katkıda bulunması gibi olumlu yanları vardır. (Ercivan,, 2004, s.9)

Mevcut yapının korunması için sarf edilecek emek ve buna bağlı olarak maliyet çok fazla ise, yeni bir yapının inşasından daha maliyetli olması durumunda, söz konusu yapı kültürel değerler taşıyan korumaya değer bir yapı ise, yapının korunmasının gelecekte uzun vadede sağlayacağı maddi ve manevi getiriler göz önüne alınmalı, inandırıcı ve tutarlı maliyet hesaplarıyla müşteri yapının yeniden kullanımına ikna edilmelidir (Kaşlı, 2009, s.16).

Endüstri miraslarının büyük metrekarelere sahip olmaları, yapıldıkları tarihte yerleşimleri merkez dışı iken şimdiki kentleşme sürecinde kentlerin ve merkezlerin odak noktalarında ve önemli alanlarında kalması rant ve dönüşüm değerinin yüksek olmasına neden olmakta, ekonomik getirisinden ve çevresel öneminden dolayı çok farklı işlevlerle değerlendirilmektedir. Fakat bu değerlendirme ve yeni işlev yükleme bazı endüstri yapılarında olumlu sonuçlar doğururken bazı örneklerinde ise sadece getireceği gelir düşünülerek planlaması yapıldığı için geri dönölmez yapı tahribatlarına veya korunan yapının/yapı grubunun tarihi ve kültürel değerinin toplum boyutunda kaybolmasına neden olmaktadır.

3.ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK NİTELENDİRİLEN YAPILARIN YENİDEN KULLANIMI VE RENOVASYON MÜDAHALELERİ

3.1.YAPILARIN YENİDEN KULLANIMINDA İŞLEV SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Binaların Yeniden İşlevlendirilme uygulamaları ülkemizde yeni bir konu olmakla beraber, konuyu tanımlamak, sistematik alt yapısını kurmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar genellikle binaların yeniden kullanımını gerektiren nedenler, binaların değerlendirilmesi ve yeniden işlevlendirme sürecine veri olabilecek niteliklerin belirlenmesi, yapıya uygun işlev seçimi ve son olarak da seçilen işlev sonrası yapıya yapılacak müdahaleler şeklinde özetlenebilir

Yeniden İşlevlendirme çalışmalarını, mevcut fiziksel bir altyapı içine yeni bir mekânsal program yüklemek şeklinde değerlendirirsek, mevcut bir kabuk kullanımından bahsedebiliriz. Mevcut kabuğun, yıkılmadan korunarak, yeniden işlevlendirilmesi, ekonomi, kamusal bellek, enerji yönetimi ve tarihsel özelliği olan tescilli yapıların kendisini finanse edebilmesi gibi yönleriyle alternatif bir yapı üretim tekniği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Endüstri yapılarının kültür mirası olarak gelecek kuşaklara ulaştırılabilmesi, yapıların günümüz şartları göz önüne alınarak kararlaştırılmış uygun bir işlevle toplum yaşamına dahil edilmesi ,fakat yeniden işlevlendirilirken kendi öz mimari yapısını ve kimliğini kaybetmemesinin sağlanmasıyla mümkündür

3.1.1 Yapının Çevresi ile ilişkisi

Yeni bir işleve karar verilirken yapının bulunduğu çevrenin fiziki ve coğrafi özellikleri, bunlara ek olarak o çevrede yaşayan insanların kültürel ve sosyal durumu ve ihtiyaçları öncelikli olarak göz önüne alınması gereken etkenlerdir.

Korunan bu yapılar, zaman içerisinde mevcut konumlarından dolayı sahip oldukları özellikleri kaybedebilir. Örneğin, eski işleviyle sanayi yerleşkesi olan bir bölgede bulunan bu yapı günümüz şartlarının yaşam standartlarının değişmesiyle yerleşim ve konut alanlarının içinde kalmış olabilmektedir. Bu durum da yapının yeniden kullanımında ki adaptasyon sürecinin çevrede yaşayan toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmesi gerektiğini açıkça göstermektedir. Mevcut yapının hangi amaç için kullanılacağına karar verilirken diğer ihtiyaçların yanı sıra kullanıcı kitlesinin ekonomik durumu da büyük önem taşımaktadır. Yapıya verilecek yeni işlev, o çevrenin ekonomik gerçekliğine ve taleplerine uygun seçilmelidir.

Yapının bulunduğu konum, yapının işlevi ile doğrudan bağlantılıdır. Hacmi, mekânsal oluşumu ve işlevsel ilişkiler kurgusu ne kadar uygun olursa olsun, seçilen işlev için uygun olmayan bir çevrede yer alan bir yapının tam olarak yeniden kullanımı sağlanamaz. Örneğin gelir seviyesi düşük bir çevrede açılacak olan lüks alışveriş merkezi kendisinden beklenen işlevsel performansı gösteremeyecektir. (Kaşlı,2009, s.22).

3.1.2 Yapının Eski-Yeni İşlev Kurgusu

Değişim, hayat içinde doğal bir süreçtir. Zaman, yapıların fiziksel dokularının üzerinde izini, bir patina veya malzemenin zayıflaması şeklinde bırakabilir. Mimaride doğal yaşlanmanın yanı sıra kullanıcıların yaptığı çeşitli değişimlerin de önemli bir rolü vardır. Yapılardaki değişimler çoğu zaman yapının sahibi ya da kullanıcısının istekleri doğrultusunda, işlevsel niteliktedir. Bu sebepten, yapılar hem mimarlarının amacının

tamamlandığı ilk anın izlerini taşırlar, hem de geçen zaman ve olayların etkisinde kalarak tarihe tanıklık ederler. (Pekol, 2010, s.13)

Yapının konumsal durumuyla da bağlantılı olarak çevre ile işlevsel ilişkisi de uygun işlevin seçilmesinde önemli bir etken olabilmektedir. Konuma bağlı olarak seçilen yeni işlev uyumu kullanıcı potansiyelinin yapı kullanım niteliğini arttırıcı bir tutum sergilemesine olanak sağlar.

Altınoluk'un da belirttiği gibi ;

Korumaya değer bir yapının işlevsel kurguları söz konusu olduğunda orijinal işlev ile yeni işlevin birbiriyle örtüşmesi de beklenir. Örneğin bir şehir içi hanı konaklama tesisi olarak yeniden işlevlendirilecekse, dolaşımda sorunlar ortaya çıkabilir. Odasından çıkan kişi danışmaya gidebilmek için avludan geçmek durumundadır ya da oluşturulacak yapay dolaşımı izleyecektir.” (Altınoluk, 1998 s.21)

3.1.3 Yapının Mevcut Hacim- Mekân Kurgusu

Yapılar, işlevleri doğrultusunda hacimsel ve mekânsal olarak şekillenirler. Yapının mekansal kurgusuna bağlı olarak sahip olduğu algılanma biçimi, mekanın kimliğinin yansımalarından birisidir (Uçar, 2013 s.18).

Yapılar sahip oldukları işlevler doğrultusunda, tek bir hacimden oluşabilir, tekrarlanan hacimlerden oluşabilir, karmaşık bir plan şeması gösterebilir (Altınoluk,1998 s.22). Örneğin, tek hacimden oluşan korumaya değer bir tiyatro salonu bölünerek okul haline getirildiğinde değişen fiziksel yapısı sonucu sahip olduğu kimliğe uygun algısal özelliklerini yitirir. Fakat bir han yapısı otel olarak kullanılmaya karar verildiğinde, mevcut bölüntüler kullanılabilir, zaten bölüntülü bir yapısı olan han yapısı kimliğini kaybetmemiş olur.(Kaşlı, 2009 s.24)

Bununla birlikte yapı:

- * Tek bir hacimden oluşabilir,
- * Tekrarlanan hacimlerden oluşabilir,
- * Karmaşık bir plan şeması gösterebilir.

Yapının mekansal oluşum şeması, verilecek işlevle doğrudan bağlantılıdır ve belki de en önemli faktördür (Altınoluk, 1991 s.).

Çeşitli birimlerden oluşan yeni bir işlev yüklenirken, öncelikle verilecek olan fonksiyonun esas biriminin analiz edilip, o birime ait eleman etütlerinin yapılması gerekmektedir. Analiz ve etütler sonunda eldeki mevcut bulunan mekanın yeterli olup olmayacağı tespit edilmelidir. Mekân boyutları yeni fonksiyon için yeterli olmadığı durumlarda, yatayda ve düşeyde çeşitli duvarların ve bölücü elemanların kaldırılarak mekan oluşturma yoluna gidilebilir. Bu çözüm tescilli yapıların mekânsal özelliklerini olumsuz etkileyeceği için bu tür yapılarda uygulanmaması daha doğru olacaktır (Altınoluk 1998 s.23).

Tek mekânlı bir yapıyla, birbirini tekrarlayan mekânlardan oluşan bir yapı için belirlenecek işlevler, birbirinden farklı olacaktır. Tek mekânlı bir yapı için belirlenecek ihtiyaçlar, yine tek mekânda gerçekleştirilebilecek işlevler olmalıdır. Özellikle mevcut yapının tescilli olması durumunda, yapının içine ilave bölücü duvar eklemek yapının bütünlüğünü bozacağından, kültür merkezi, sergi salonu, tiyatro, konser salonu gibi yeni işlevler bu tip yapılar için çok daha uygun kullanımlardır. Bunun tersine tekrarlayan mekânlardan oluşan bir yapının, tek mekan gerektiren bir işlevle değerlendirilmeye çalışılmasında, yapının strüktürel sistemine kadar çeşitli müdahaleleri gerektiren bir dizi operasyon gerekecektir. (Selçuk, 2006 s.29)

3.2.YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN YAPILARIN RENOVASYON MÜDAHALELERİ

Yeniden işlevlendirilmesi uygun bulunan ve korunan yapılarda, işleyen süreçte mekân müdahalelerinin yapının hangi bölümlerinde yapılıp hangi bölümlerinde yapılamayacağı konusu hiçbir uygulamada tamamen net hatlarla belirlenememektedir. Çünkü belirtilen bu iki durum birbirinden bağımsız olarak nitelendirilemeyecek kadar girift bir yapı göstermektedir.

Korumaya değer mimari müdahalelerde, yapının belge özelliklerini korumak ne kadar önemliyse, bir diğer yandan yapılan müdahalenin yapıyla uyumu da en az o kadar önemlidir. Uyum kavramı, iki türlü değerlendirilebilir. Mevcut yapının ya da çevredeki diğer yapıların sahip olduğu tüm özelliklerin birebir korumaya değer yapıya aktarılması da; mevcut yapının ve çevre özelliklerinin benimsenerek günümüz koşullarındaki yorumuyla yapıya aktarılması, bu şekilde taklitten uzak durulması da uyum olarak değerlendirilebilir. Bu noktada önemli olan, yapının kimliğini belirleyen, zaman içinde kazandığı ve korumaya değer olduğunu gösteren niteliklerin kaybedilmemesi ve günümüzde de yapının ömrünü sürdürmesidir. (Kaşlı, 2009 s.24)

Mekân müdahalesi öncesi yapılacak olan analizler, korumaya değer yapının yeniden işlevlendirilme sürecini etkileyecek olan zayıf ve güçlü noktalarının bulunması, müdahale sırasında yapının korumaya değer özellikleri bağlamında doğabilecek potansiyel sorunlara çözümler geliştirilmesi ve müdahale kararlarının verilmesi için izlenebilecek olan bir yöntem önerisidir. (Kaşlı, 2009 s. 25)

3.2.1 Yapının Rölöve ve Restitüsyonu

Korumaya değer yapılarda, yapı hakkında doğru bilgilere sahip olmak ve mekan analizini yaparak müdahale şekline karar vermek için öncelikle yapının genel tarihi araştırılmalıdır. Yapının kim tarafından yapıldığı, yapıldığı dönemde orijinal işlevinin ne

olduğu, zaman içinde kullanımında geçirdiği değişiklikler gibi tarihiyle ilgili elde edilecek temel bilgiler, müdahaledeki “konsept” kararların verilmesine yardımcı olur.

Yapıyı yeni işleve uygun hale getirirken yapılacak olan müdahalenin biçimi ve derecesine, hangi kısımların korunup, hangi kısımların yenilenip, hangilerinin kaldırılacağına ilişkin alınan kararlar, yapının belge niteliğinin korunması ve geleceğe aktarılması açısından önem taşır

3.2.2. Yapının Hacim – İşlev Kurgusuna Müdahaleler

Yapılar çevreleriyle etkileşim halinde, konumsal durumları sabit olmak üzere, işlevsel olarak değişebilirler. Konumsal sabitlik, yapının dünya üzerinde aynı nokta üzerinde uzun yıllar kalabilmesini anlatsa da, yapının konumunun sahip olduğu özellikler, çevresiyle birlikte zaman içerisinde değişir.(Kaşlı,2009 s.25)

Yapının çevre ile işlevsel ilişkisi de uygun işlevin seçilmesinde önemli bir etken olabilir. Yapının konumsal durumuyla da ilintili olarak, ticari alanların ortasında kalmış korumaya değer bir yapıya kütüphane işlevi yerine, banka işlevini uygun görmek, yapıların işlevsel etkileşimleri bakımından daha verimli olacaktır. (Uçar, 2013 s.18)

Korumaya değer yapıya mekansal müdahalede bulunmadan önce yapılacak olan konumsal ve işlevsel değerlendirmeler, yapının tarihte konumsal ve işlevsel bakımdan çevre ile etkileşimi ve insanlar üzerindeki davranışsal etkileri hakkında bilgi sağlayacak, yeni müdahalenin de bu bağlamda zamansal süreklilik içinde bütün olarak, bağlarını koparmadan yer almasını sağlayacaktır.(Kaşlı, 2009 s.26)

Aslında bir yapının işlevini belirlemek amacıyla uygulanan yöntemler ve yapılan çalışmalar, gerçek çözüme ulaşmayı engelleyen faktörlerdir. Bunun nedeni ise, belli bir zaman mefhumu olmaksızın gerçekte işlevin kalıcı olmamasıdır. Öncelikle yapılarda işlevin anlam boyutu incelenmeli, daha sonra tarihî yapılardaki anlam ve değerlerine bakılmalı ki

işlevin tarihî yapıların özelliklerinden sadece birisi olduğu anlaşılabilir. Her yapının bir de sosyal amacı ve estetik boyutu vardır ve işlevsellik konusunu da bu ana unsurlardan ayırmak mümkün değildir. İşlevsel mimarlık kavramı bile zaman içinde sembolik ve sadece niteliksel olarak değerlendirilebilecek bir anlam kazanabilmektedir. Kısacası yapılar, ilk işlevini çoğunlukla anımsatmayacak şekilde, çeşitli kalıcı veya geçici anlamların ve sembolik değerlerin yüklendiği bir araç olmaktadır.

Sınırlandırılmış herhangi bir boşluk, alan, hacim olarak değerlendirilebilir. Bu hacmin ilk amacı mekânı kullanan canlıya “koruma” sağlamaktır. Bu durumun yanı sıra “hacim” mekânın oluşan fizyolojik ve psikolojik etmenlerin doğrultusunda, insan yaşamına ilişkin özellikleri de kapsamı beklenmektedir. Bu şekilde, yapılar tasarlanırken yapının amacı doğrultusunda hacim kavramı yapı kimliğine etki etmektedir. Yeniden işlevlendirilecek bir yapıda ise, yeni işlev belirlenirken, seçilen işlev için gerekli olması beklenen hacimsel düzenin, yapının mevcut hacimsel düzen ile aynı özellikleri göstermesi, mekânın daha verimli kullanılması ve geleceğe taşınmasında önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kuban’ın da belirttiği gibi mekânın sahip olduğu hacimsel düzen, yeni işlevin mekâna uygunluğu incelenirken dikkate alınması gereken bir kriterdir. Özel bir kavram olarak kullanıldığı anlamda mekan, canlıyı içine alan ve evrensel boşluktan ayıran bir boşluk parçası olarak tanımlanabilir (Kuban, 1998 s.14).

Yaşam ve kullanım bütünlüğü için fiziksel bir çevre oluşturan, sayı ve içerik olarak zengin ve çoğu zaman da karşıt problemlerin bir arada çözümünü gerektiren mekansal organizasyonlar, belirleyicilik, dönüştürücülük ve simgesellik özelliklerine sahiptirler. Her mekansal organizasyon, ister küçük bir oda (örn, bir konutta çocuk odası), isterse içinde farklı kullanıcı gruplarını barındıracak olan büyük bir organizasyonun mekânı/binası (örneğin, bir hastane, bir kampüs, bir fabrika) olsun, kullanıcı ile uyumu yakalamak, kullanıcılarının ihtiyaç, istek ve değerlerini barındırmak zorundadır. Çünkü, aslında her mekan bir çözümdür. Problemin tek ya da çok, basit ya da karmaşık, birbiri ile uyumlu ya da zıt parçalardan oluşması, mekânının problemler bütününe bir çözüm olması gerekliliği durumunu değiştirmez. (Dinç, 2002 s.102)

3.2.3. Mimari Özelliklere Müdahaleler

Tarihi kent dokuları, geçmiş uygarlıkların sosyal ve kültürel ve ekonomik yapısını, yaşam felsefesini, estetik kaygılarını yansıtan, insan ölçeğinde düzenlenmiş mekanlardır . Tarihi kent dokuları, ait oldukları zamanın, kültürün, dönemin yaşam biçimi ve felsefesinin fiziksel mekâna aktarılmasında çok başarılı olmuşlardır. Bu çevrelerde, o kültürün kullanıcı profiline, sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve estetik boyutları ve aralarındaki uyumun objeden binaya, binadan bina gruplarına ve kent düzeyine kadar, tüm mekânsal boyutlara yansıtıldığını görürüz. (Arabacıoğlu, 2007 s.207)

Tarihi Yapılar, genellikle belli bir tarihi döneme tanıklık etmeleri ve mimari özellikleri nedeniyle koruma altına alınır. Tanıklık edilen dönemin mimari özelliklerinin iyi bilinmesi, bugünün mimari tarzı ile bütünleştirilmesinde öncü yaklaşımlardan olacaktır. Korumaya değer yapıların renovasyon için müdahale edilmeden önce de mimari nitelikleri, hangi dönem yapısı olduğu ve nasıl bir mimari dil kullanıldığının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Mevcut yapının sahip olduğu mimari özelliklere müdahale edilirken tekrarlama yöntemi kullanılırsa, yapının renovasyon müdahaleleri orijinal hali ile çok fazla benzerlik göstereceği için zaman kavramı ortadan kalkacak ve restitüsyon zamanlarının belirlenmesi, hangi işlemin ne zaman nasıl yapıldığı gibi kavramlar üzerinde sorunlar ortaya çıkacaktır. Bunun sebebi ise eski-yeni ayrımının benzer nitelikte olmasından kaynaklı olarak birbirinden ayırt edilememesi olacaktır. Ancak yapıda dönüştürme yöntemi kullanılır ise, ki bu yöntemi zıtlıkların uyumu olarak da adlandırabiliriz,iki karşıt dili bir arada kullanarak zaman ve mimari özellikler arasındaki farkı ortaya koyacaktır.Bu yöntemle restitüsyon zamanları rahatlıkla okunabilecek, farklı özellik yaklaşımlarının yapıldığı dönem hakkında daha net bilgi verebilmesi sağlanacaktır.

“Endüstriyel Miras” kapsamındaki korunan yapılarda, verilecek olan işlev, özgün plan şemasını ve mekânsal özelliklerle uyumlu ve ilintili olmalı, radikal kararlarla büyük ölçüde değiştirilmemelidir.

Korumaya değer yapıda, yeni işlev ihtiyaçları ile yeni eklenen kısımlar, yapının orijinal elemanlarına kalıcı zarar vermeyen, geri dönüşü mümkün bir şekilde yapılmalıdır. Yapılan değişiklik, orijinal bina üzerinde en az kalıcı müdahale ile gerçekleştirilmelidir. Yapının orijinal hali korunup, bir başka döneme adapte edilebilmesi için uygulanacak dönüşüm tekniği ve eklerin, yapının işlevleriyle uygun olması gerekmektedir. (Akbelege, 2004 s.52)

Yapı yeniden işlevlendirilirken, yeni işlevin gerektirdiği şekilde yapının kimi izlerini örtecek müdahalede bulunulması zoraki ise, söz konusu müdahalenin geri dönüşünün mümkün olması durumu sağlanırsa, yapı yeniden işlevlendirilme sürecine girdiğinde, yapının orijinalinde oluşabilecek kayıp önlenmiş olur. Böylece yapıların zaman içindeki sürdürülebilirliklerinin ve belge niteliklerinin en az kayıpla gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmış, zaman karmaşası önlenmiş olur. (Kaşlı, 2009 s.27)

Örneğin 14. veya 15. Yüzyıla ait bir yapının olduğu gibi koruma yöntemi ile işlevlendirilmesi sırasında, yapının tipolojik, strüktürel ve mekansal özellikleri ile işlevlerinin çok fazla zarar görmemesi, değişikliğe uğramaması istenmektedir. Bu sebepten dolayı bu tür tarihi yapılar genellikle müze veya kültür-sanat merkezlerine dönüştürülmektedir. Günümüzde tüm yapısal ve işlevsel bütünlüğünü koruyarak ayakta kalabilmiş bu tür tarihi yapılar ender bulunmaktadır. (Emre, 2008 s.48)

Yeni işlevin gereksinimlerine göre, ara kat eklenmesi, mevcut mekanlar arasında geçitler açılarak bağlantı kurulması, yeni bölücü duvar ilavesi, strüktürel sistemden bağımsız duvarların tamamen kaldırılması, yatay ve düşey sirkülasyon elemanlarının ilavesi, yapıya entegre edilemeyen mekanlar için tamamlayıcı ek binalar yapılması bu kapsamda değerlendirilebilir. Mevcut binanın sahip olduğu karakteristik özellikler ile yeni işlevin ihtiyaç duyduğu mekanların oluşturulması amacıyla yapılabilecek işlemlerden bir tanesi de birleştirerek yeni fonksiyona uygun mekanlar elde etmektir. Tekrar eden birimlerden oluşmuş bir plan şemasında daha büyük mekanları elde etmek için bu yöntem kullanılabilir. (Selçuk, 2006 s.32)

Mimari özelliklerin alt kısmında incelenebilecek diğer unsurda yapısal elemanlardır. Mekânı oluşturan döşeme, çatı, duvar elemanları ile taşıyıcı sistemi yapısal elemanlar olarak değerlendirilebiliriz. Yapının ayakta durmasını sağlayan taşıyıcı sistem ve taşıyıcı sistemle birlikte mekânı tamamlayan döşeme, çatı, duvar yüzeyleri, mekânı oluşturan temel birimler oldukları için, mekânın kendine has özelliklerinin oluşmasında önemli bir göreve sahiptirler.(Kaşlı, 2009 s.27)

Korumaya değer yapıların, yapısal elemanlarında zamanla bozulma, aşınma ve benzeri deformasyonlar oluşmaktadır. Yapısal elemanların, mekânın ve yapıldığı dönemin kimliği olduğu düşünüldüğünde bu elemanların herhangi birine uygulanacak yanlış veya aykırı müdahale, yapının sahip olduğu karakteristik özelliklerinin yok olmasına sebep olabilir. Bu nedenle, mevcut bütün yapısal elemanlar (döşeme, duvar, çatı ve taşıyıcı sistem) rölöve ve restitüsyon çalışmaları ile detaylı şekilde incelenmelidir. En iyi yapısal eleman koruma örnekleri; analiz yöntemi, detaylı şekilde uygulanmış yapılardan çıkmaktadır.

Yapıların yeniden işlevlendirilme süreçlerinde, yapıların strüktürel olarak güçlendirilmesi, mevcut durumun güncel yönetmeliklere uygun hale getirilmesi, düşey sirkülasyon elemanlarının ilavesi ya da daha kapsamlı olan, yeni kat ve/veya binalar eklenmesi şeklindeki değişiklikler sonucu, yapının strüktürel elemanları olan kolonlara, taşıyıcı duvarlarına, kirişler ve gergi elemanlarına, kat plakları gibi öğelerine de müdahale edilebilmektedir. (Uçar, 2013 s.21)

Yeniden işlevlendirilen yapıda, mevcut yapısal elemanlar, alt taşıyıcı sistemle desteklenebilir, duvar ve çatıda onarım yapılması gerekebilir. Bu tip müdahalelerde önemli olan nokta, mekânın kimliğine uygun, mekana saygı gösteren bir müdahale yoluna gidilmesidir. Yeni işlevden doğan zorunlulukla mekân içinde asma kat oluşturulması ya da bölücü duvar gibi elemanlarla bölüntü yapılması durumunda, müdahalelerin yapının orijinal durumunun taşıdığı kimlik özelliklerini geri dönüşü mümkün olmayacak bir şekilde ortadan kaldırmıyor olmasına dikkat edilmelidir. (Kaşlı, 2009 s.28)

Yapıya yeni bir işlev verilirken geçerli yöntem ve yönetmelikler dikkatli incelenmeli, var olan her hususa dikkat edilerek yapısal elemanların güçlendirilmesi; deprem, yangın gibi hayati önem teşkil eden konu yönetmeliklerinin de yapıya uygun şekilde entegre edilmesi gerekmektedir. Yapıların teknik altyapılarının ve tesisat sistemlerinin de gözden geçirilmesi, gerektiği durumda bakımlarının yapılması, güncel teknik yöntemlerine göre değiştirilmesi veya tamamen değiştirilmesi gerekmektedir.

Yapısal elemanların müdahalelerinin yanı sıra yapı içi sirkülasyon kavramı da önem arz etmektedir. Yeni işlev ile orijinal işlevin çakışmadığı, mekan içindeki dolaşım trafiğinin farklılaştığı durumlarda, ek dolaşım elemanlarının gerekliliği ortaya çıktığında, yeniden işlevlendirilen korumaya değer bir yapıdaki mekansal müdahalelerde en belirgin müdahalelerin dolaşım elemanlarına yapıldığı söylenebilir. Eklenecek dolaşım elemanlarına örnek olarak, dikey dolaşıma eklenecek bir asansör, yönetmelikler gereği eklenecek bir yangın merdiveni ya da engelli ulaşımını sağlayacak rampalar verilebilir. Yeni işlev doğrultusunda eklenen bu dolaşım elemanlarının mekan içinde geri dönüşü mümkün olacak şekilde yer almasına dikkat edilmelidir. (Kaşlı, 2009 s.29)

Korumaya değer yapının eski dolaşım şemasının şartların elverdiği kadarı ile korunmasıyla mekan içindeki işlevsel farkların okunmasına olanak vererek yeni işleve uygun dolaşım elemanları eklenmelidir. Bu şekilde oluşturulacak olan eski- yeni dolaşım düzeninde hangi elemanların yenileneceği, nereye dolaşım elemanı ekleneceği, nereden mevcut dolaşım elemanının kaldırılacağı gibi kararları yapının mevcut projelendirme ve rölöve çalışmaları dikkate alınarak verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde geri dönülmez tarihi değer kayıpları oluşabilir ve yeniden projelendirme amacı istenilen sonuca ulaşamayabilir.

3.2.4. Mekânların İç mimari Tasarımlarına Müdahaleler

İç mekan tasarımı, mekanların renk, doku, ışık, form, mobilya gibi ergonomik ve estetik değerleri kapsayan özellikler olarak tanımlanabilir. Korumaya değer yapıda, mekanın bu değer ve özellikleri, yapının zamanla kazanacağı doku ve görsel değerleri ve değişiklikleri

bünyesine katarak kendine ait bir anlam kazanır. Yapılarda oluşan patina değeri buna iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Bütün bu değerlerden yola çıkılarak, yeniden işlevlendirilecek yapının iç mekan tasarımı, mevcut özelliklere sadık kalınarak ve zaman içinde edinilen değişiklikler esas alınarak projelendirilmeli, tarihin mekan tasarımına yansımalarının çeşitliliğinden yararlanılmalı, eski-yeni ayrımının insanlarda oluşturacağı yeni algısal duyumları özümseterek gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmalıdır.

Yeniden işlevlendirilecek mekan içinde kişi, tarihsel belleğin bütünlüğü bağlamında eskiyi hissedebilmeli, eski dokuların ve renklerin oldukları şekilde korunmasıyla zaman içinde şekillenen yapıya özgü atmosferi algılayabilmelidir. Bu nedenle, yeniden işlevlendirilecek yapı, müdahale öncesinde, arşiv fotoğrafları ve restitüsyon çalışmaları kapsamında mekandaki renk, doku, form ve ışık nitelikleri bakımından, rölöve ve mevcut durum incelemelerinde ise müdahale öncesi durumu bakımından incelenmelidir. (Kaşlı, 2009 s.30)

İşlevlendirilecek olan mekânların görsel algısı; ışık, mekânsal organizasyon ve renkler boyutunda iyi planlanmalıdır. Bunun sebebi ise; söz konusu olan bu üç özelliğin, mekanın kullanıcılarının bakış açısını, ruh halini ve performanslarını etkilemesidir. Renk algılanması ışık kaynaklarına bağlı olduğundan, mekanlar için projelendirme aşamasında doğal ve yapay aydınlatma iyi planlanmalı ve bu doğrultuda da eski ile aykırı düşmeyecek renkler seçilmelidir.

4.İSTANBUL'DA ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK NİTELENDİRİLEN YAPILAR VE MEVCUT DURUMLARININ KATALOG ÇALIŞMASI

4.1. Azadlı Baruthanesi

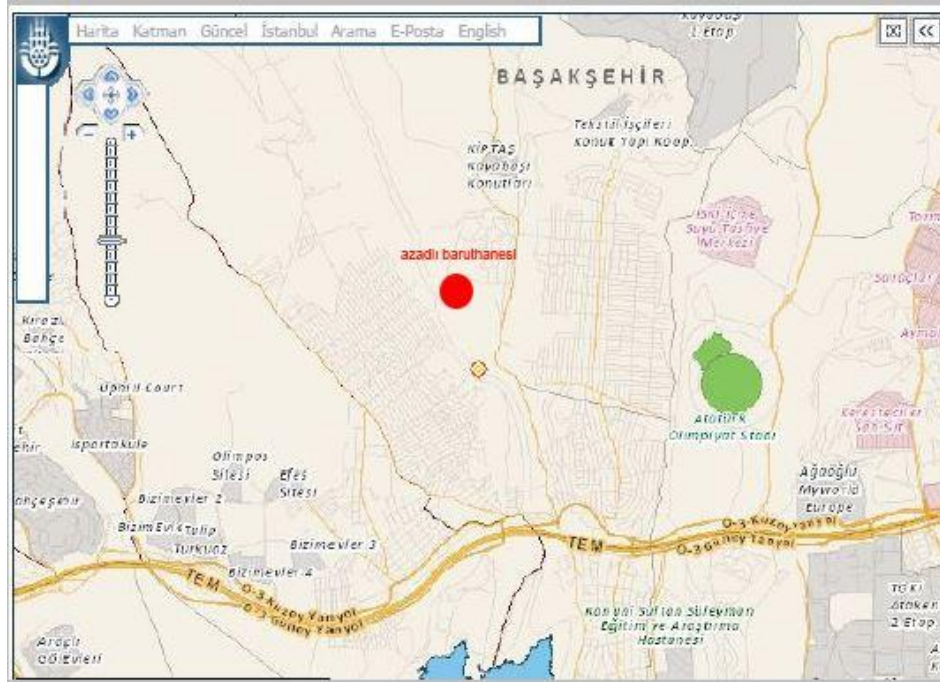
Bulunduğu konum: Başakşehir/ Azadlı-Küçükçekmece hattı

Yapım yılı: 1795-1796

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: Osmanlı döneminde barut üretimi sağlamak ve depolamak

Mevcut durumu: 1877-78 Osmanlı-Rus savaşına kadar faaliyetini sürdüren baruthane, Ruslar tarafından tahrip edilmiştir. Azadlı Baruthanesi tesislerinden bugün ancak büyük bir havuz ile hangar biçiminde bir yapının yıkıntıları kalmıştır. Harap halde bulunmaktadır. Herhangi bir restorasyon projesi henüz hazırlanmamıştır.

Şekil 1: Azadlı Baruthanesi'nin Konumu

Kaynak: (<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>)

Şekil 2: Azadlı Baruthanesi Kalıntıları

Kaynak:(<http://www.basaksehir.bel.tr/icerik/2104/azatli-baruthanesi?open=580>)

4.2. Bakırköy Baruthanesi

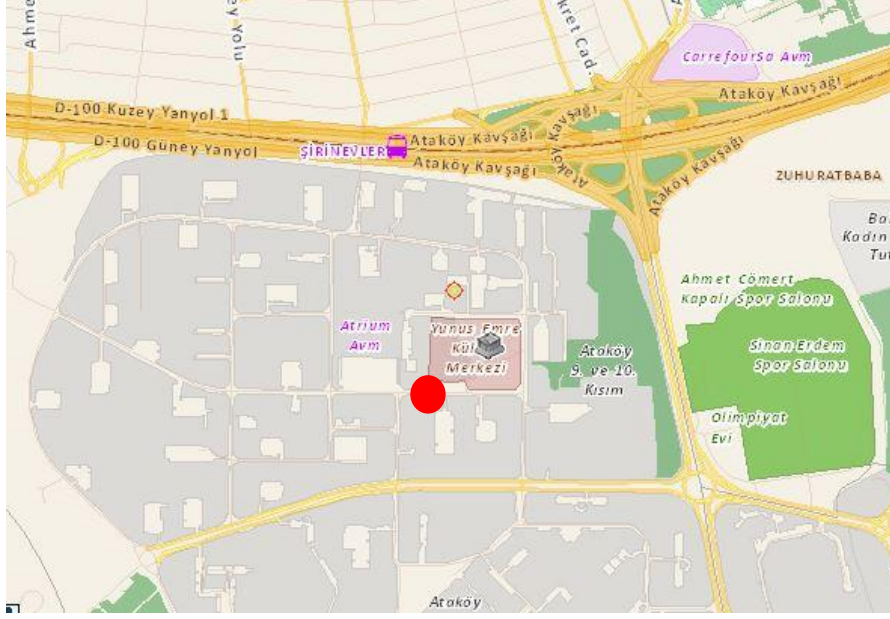
Bulunduğu Konum: Bakırköy / Ataköy

Yapım yılı: 18. yüzyıl

Tescil Durumu ve Yılı: Tescilli / 1989

Orijinal İşlevi: Osmanlı döneminde barut üretimini sağlamak.

Mevcut durumu: Orijinal işlevini kaybetmiştir. Yeniden kullanım için projelendirilmiş ve restorasyonu yapılarak 1993'ten bu yana Uluslararası Yunus Emre Kültür Merkezi olarak hizmet vermektedir.

Şekil 3: Bakırköy Baruthanesi'nin Konumu

Kaynak: (<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>)

Şekil 4: Yunus Emre Kültür Merkezi

Kaynak:(<http://www.tiyatronline.com/sahneler/63/yunus-emre-kultur-merkezi-bakirkoy-.html>)

4.3. Bakırköy Bez Fabrikası

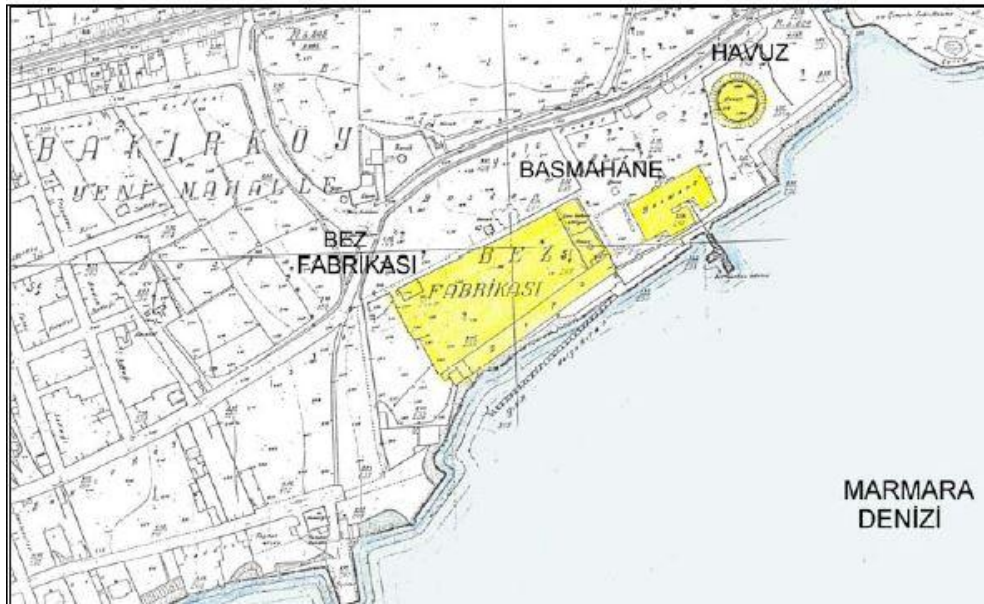
Bulunduğu konum: Bakırköy

Yapım yılı: 1934

Tescil Durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: Sümerbank bünyesinde bez  retimi.

Mevcut durumu: Orijinal işlevini yitirmiştir. Kısım iyi durumdadır. Yeniden kullanılmak üzere henüz projelendirilmemiştir.

şekil 5: Bakırköy Bez Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (Köksal, 2005 s.288)

Şekil 6: Bakırköy Bez fabrikası 1950'ler

Kaynak: (<http://v3.arkitera.com/h54539-gecmisin-modern-mimarligi---2-bakirkoy.html>)

4.4. Bakırköy İspirtohanesi

Bulunduğu konum: Bakırköy/ Ataköy

Yapım yılı: 1917

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: İspirto Üretimi.

Mevcut durumu: Fabrika 1997'de Bakırköy Belediyesi tarafından 49 yıllığına kiralanmıştır. İTÜ Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri ile Bakırköy Belediyesinin ortak çalışması ile, yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon, yeniden kullanım projelerinin hazırlanmış ve İTÜ Konservatuarı ve kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiş ve kullanıma açılmıştır.

Şekil 7: Bakırköy  spirtohanesi'nin Konumu

Kaynak: (<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>)

Şekil 8: Bakırköy  spirtohane Kültür Merkezi ve  T  Konservatuvarı

Kaynak: (<http://www.tamsanat.net/galeriler/galeri.php?post=1215>)

4.5. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası

Bulunduğu konum: Beykoz / Yalıköy

Yapım yılı: 1810

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 27 / 07 / 2004 – 19/09 / 2007

Orijinal İşlevi: Deri ve ayakkabı üretimi.

Mevcut durumu: 1933 yılında Sümerbank a devredilmiş, 1999 yılında da üretim durdurulmuş ve işlevini kaybetmiştir. 2004 yılında özleştirme kapsamında bir holdinge satılmıştır. Restorasyon ve dönüşüm projelendirilmesi yapılmış ve proje süreci devam ederken 2005 yılında sinema ve çekim endüstrisinin kullanımına sunulmuştur. Film, reklam çekimi gibi alanlarda set olarak kullanılmaktadır.

Şekil 9: Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (<http://www.beykozkundura.com/bize-ulasin/>)

1914 yılında Beykoz Kundura Fabrikası

Şekil 10: Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası 1914'ler

Kaynak: (<http://belgelerlegercektarih.com/tag/osmanlida-ulema/>)

Şekil 11:Günümüzde Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası

Kaynak: (<http://www.beykozkundura.com/mekanlar/>)

4.6. Beykoz Dikimhanesi /Eski Kağıthane Fabrikası

Bulunduğu konum: Beykoz/ Yalıköy

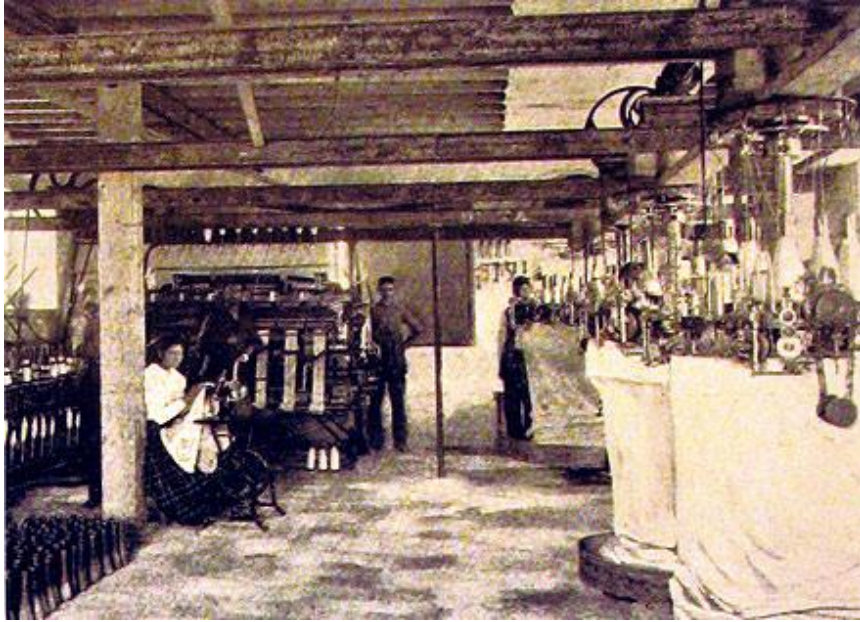
Yapım yılı: 19. yüzyıl

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 13 / 04 / 1968 – 14 /12/1973

Orijinal İşlevi: Kıyafet ve üniforma dikimi.

Mevcut durumu: 1803-1805, Beykoz kağıthane ve çuha fabrikası kurulmuş 1826 yılında kundura işletmesi olmuş, sonrasında askeri dikimhane olarak kullanılmış 1863 yılında kolera hane olmuş, 1863 sonrasında debbağhaneye bağlanmış, 1945 yılında kışlaya dönüşmüş, 1980’de metruk kalmıştır.Harap ve atıl durumda bulunmaktadır.

Şekil 12: Beykoz Kağıthane Fabrikası’nın İşlevinin Sürdüğü Zamanlar

Kaynak: (<http://m.gencdergisi.com/7656-osmanliya-dair-tabularinizi-yikin.html>)

4.7. Bomonti Bira Fabrikası

Bulunduğu konum: Şişli

Yapım yılı: 1902

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi:06.10.2004

Orijinal İşlevi: Alkollü içki üretimi

Mevcut durumu: 2010 yılında otel olarak projelendirilip hizmete açılmıştır.

Şekil 13: Bomonti Bira Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (<https://www.google.com/maps>)

Şekil 14: Bomonti Bira Fabrikası

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/55119>)

Şekil 15: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyon Öncesi

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/55119>)

4.8. Büyükdere Nektar ve Tekel Kibrit Fabrikası

Bulunduğu konum: Büyükdere

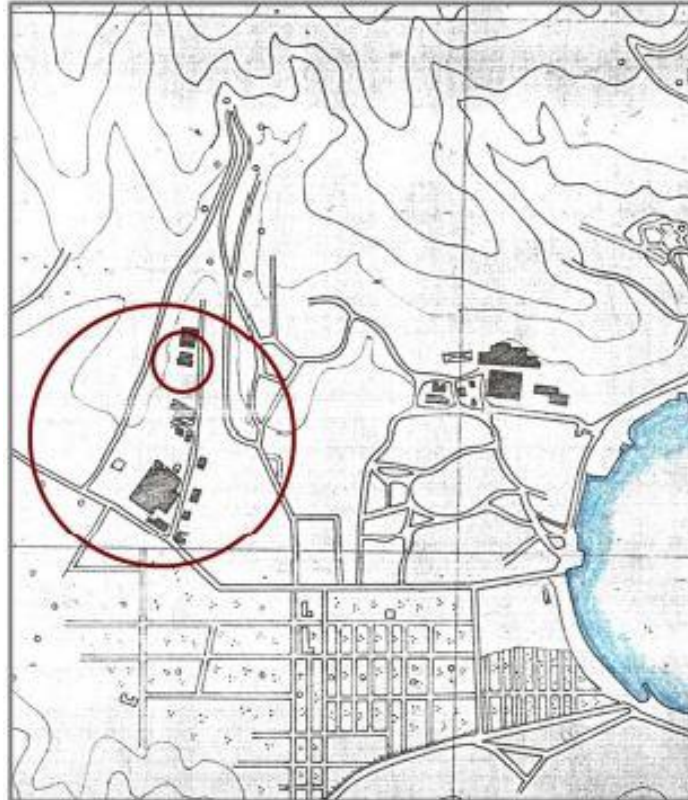
Yapım yılı: 1908

Üretimin başladığı yıl: 1932

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal işlevi: Nektar bira ve Kibrit, çakmak, çakmaktaşı üretimi

Mevcut durumu: 1930 yılında özel bir Amerikan şirketi Büyükdere’de ki Nektar Bira Fabrikası’na ait bina ve araziye satın almış ve 1932’de projeyi tamamlayıp fabrikayı kurmuştur. Günümüzde işlevini yitirmiştir. Herhangi bir projelendirme ve restorasyon çalışması yapılmamıştır.

Şekil 16: Büyükdere Nektar ve Tekel Kibrit Fabrikası Konumu

Kaynak: (Köksal, 2005 s.299)

4.9.Cendere Hamidiye Su Pompa İstasyonu

Bulunduğu konum: Şişli

Yapım yılı: 1902

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal işlevi: Su pompa istasyonu

Mevcut durumu: 2006 yılında yeniden işlevlendirme çalışmaları başlatılmış, 2008 yılında İstanbul Su Medeniyetleri Müze'si olarak hizmete girmesi, kullanıma açılması hedeflenmiştir.

Şekil 17: Cendere Hamidiye Su Pompası

Kaynak: (<http://www.kagithane.bel.tr/>)

Şekil 18: Cendere Hamidiye Su Pompası Restorasyon Çalışmaları

Kaynak: (<http://www.mimnap.org/?p=2666>)

Şekil 19: Cendere Su Pompa İstasyonu

Kaynak: (<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=15316#.VbDSSqfntlHw>)

4.10. Cibali tütün ve Sigara Fabrikası

Bulunduğu konum: Fatih

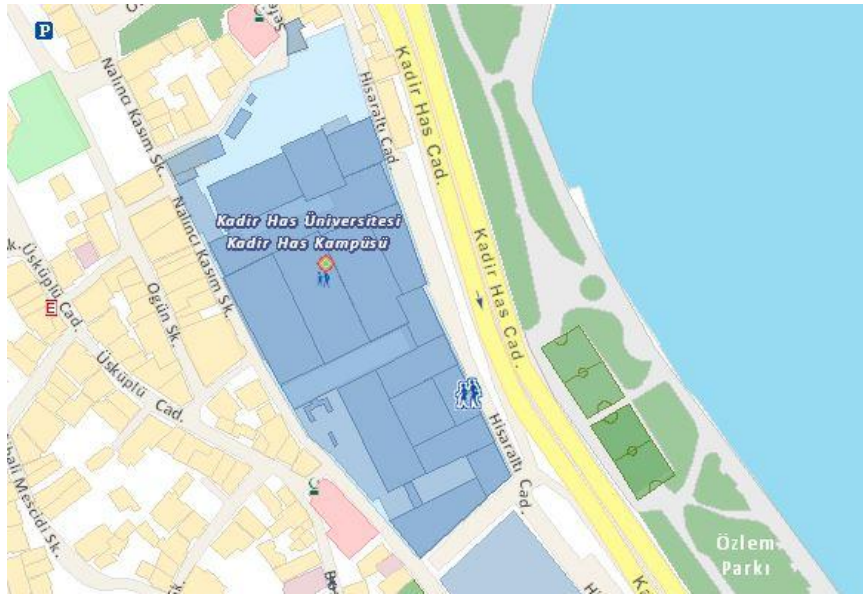
Yapım yılı: 1884

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 16/ 09/ 1987

Orijinal İşlevi: Tütün işleme ve Sigara Üretimi

Mevcut durumu: Fabrikadan kalan bloklar 49 yıllığına Kadir Has Üniversitesi tarafından kiralanmış ve 1999-2000 yıllarında restore edilerek üniversite olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüze gelen 3 blok işlev için yeterli alan sağlayamadığından yapının mevcut arazisine bir blok daha inşa edilerek üniversite yapı kompleksi olarak genişletilmiştir.

Şekil 20: Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (www.sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 21: Restorasyondan önce Cıbalı Tütün Fabrikası

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/>)

Şekil 22: Restorasyondan sonra Kadir Has Üniversitesi

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/>)

Şekil 23: Cıbalı Tütün Fabrikası eski-yeni Genel Görünümleri

Kaynak:([http://v3.arkitera.com/g162-fonksiyon donusumu.html?year=&aID=2879&o=2865](http://v3.arkitera.com/g162-fonksiyon-donusumu.html?year=&aID=2879&o=2865))

4.11. Çengelköy Suma Fabrikası

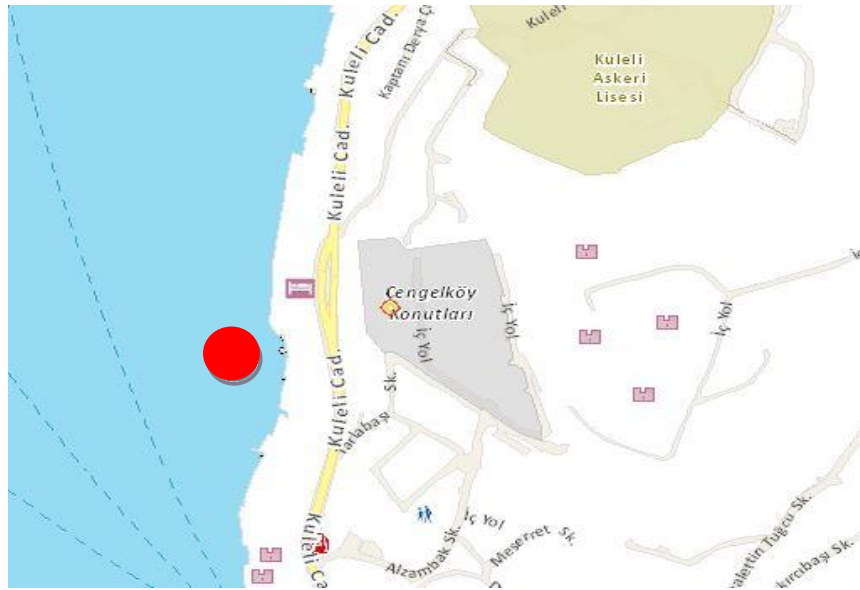
Bulunduğu konum: Çengelköy

Yapım yılı: 1875

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: Suma, biriket ve kömür üretimi

Mevcut durumu: Zamanında ambar, kireç ve taş ocakları, vejetalin yağı, briket kömür ve Suma fabrikası gibi farklı işlevlerde kullanılan yapı, 1930’larda Ercan ailesine geçmiştir.Günümüzde restorasyonu yapılmış ve Sumahan Butik Otel adı ile kullanıma açılmıştır.

Şekil 24: Çengelköy Suma Fabrikası’nın Konumu

Kaynak: (www.sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 25: Çengelköy Suma Fabrikası

Kaynak:(<http://www.boyutpedia.com/2655/70856/suma-fabrikasindan-butik-otele>)

Şekil 26: Sumahan Butik Otel

Kaynak:(http://www.tripadvisor.com.tr/Sumahan_on_the_Water-Istanbul.html)

4.12. Çini Fabrika-i Hümayunu

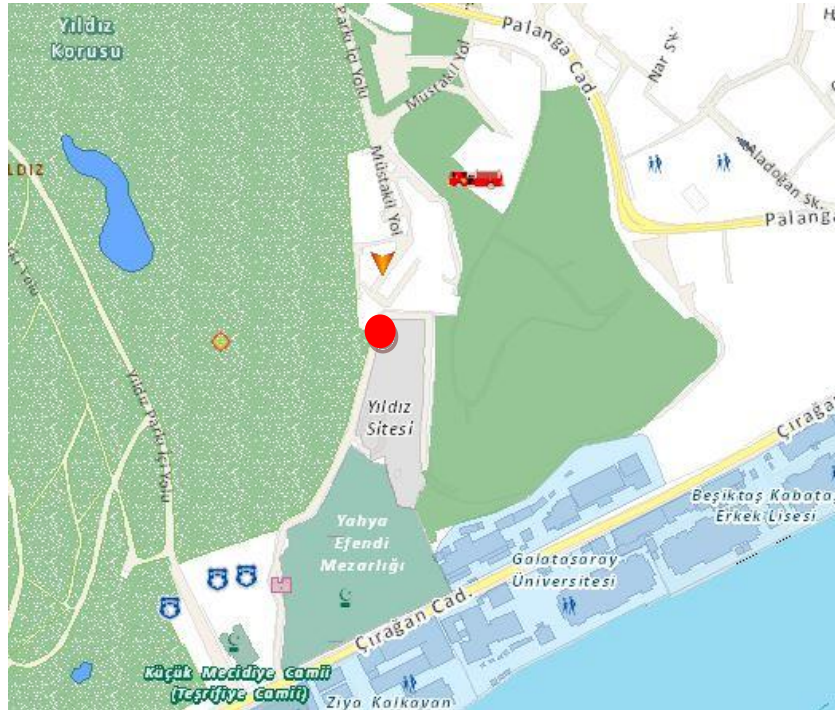
Bulunduğu konum: Beşiktaş / Yıldız

Yapım yılı: 1891-1894

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: Osmanlı çini üretimi

Mevcut durumu: 1957 yılında restore edilerek tekrar işletmeye açılmış,1994 yılında Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlanmıştır. Günümüzde müze-fabrika olarak kullanılan Yıldız Porselen Fabrikası, bir yandan porselen eşya üretimini sürdürmektedir.

Şekil 27: Yıldız Porselen Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (www.sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 28: Yıldız Porselen Fabrikası

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/51107>)

Şekil 29: Osmanlı zamanında Çini Fabrika-i Hümayunu

Kaynak: (<http://www.boyutpedia.com/2519/69911/porselen-tarih>)

4.13. Darphane-i Amire

Bulunduğu konum: Fatih / Cankurtaran Mahallesi

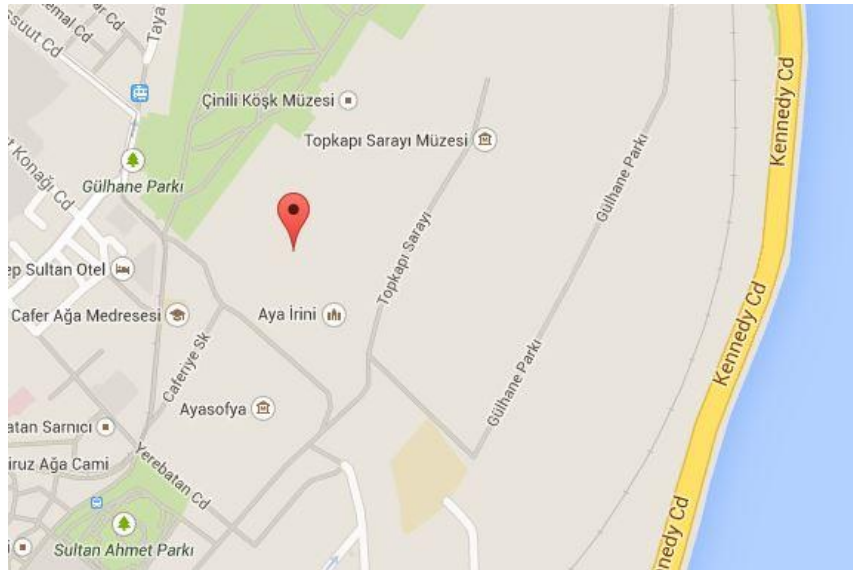
Yapım yılı: 1833-1835

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 21 / 04 /1993

Orijinal İşlevi: Osmanlı döneminde para basımı ve saray için gerekli olan altın ve gümüş eşya, hatıra sikkeleri ve mücevherlerin imalatı.

Mevcut durumu: İstanbul kent müzesini kurması koşuluyla Türkiye ekonomik ve toplumsal tarih vakfına verilmiştir. Çok amaçlı kültürel salonlar olarak kullanılmakta, bir çok organizasyon ve sergiye ev sahipliğı yapmaktadır.

Şekil 30: Darphane-i Amire'nin Konumu

Kaynak: (<https://www.google.com/maps>)

Şekil 31: Darphane-i Amire Binası

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/49619>)

Şekil 32: Darphane-i Amire Binası girişı

Kaynak: (http://tr.wikipedia.org/wiki/Darphane-i_Amire)

4.14. Dolmabahçe Gazhanesi

Bulunduğu konum: Şişli / Harbiye Mah.

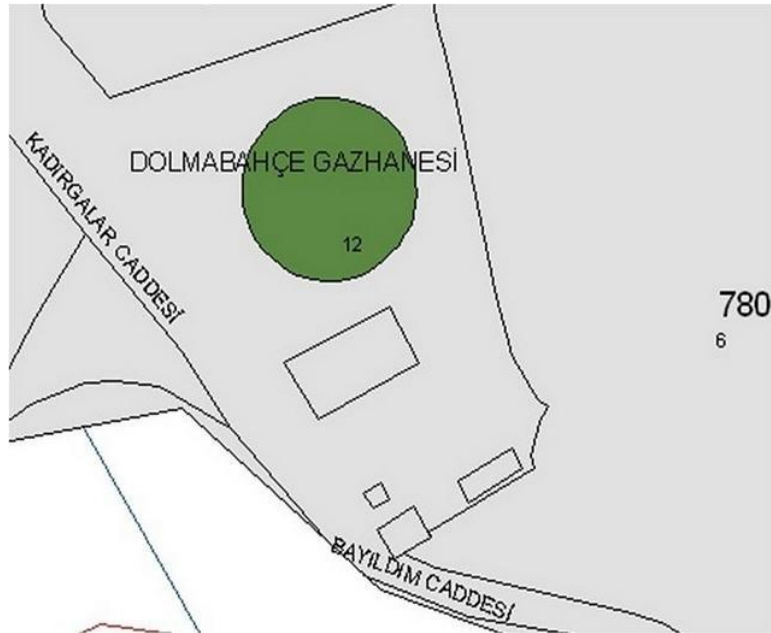
Yapım yılı: 1853

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 25/10/2000

Orijinal İşlevi: İstanbul da bazı semtlerin ısıtılması ve aydınlatılması için gerekli olan hava gazının üretilmesi

Mevcut durumu: Orta derece sağlamlık durumundadır. 1993 yılına kadar kullanılmış, işlevini yitirerek sonrasında atıl halde bırakılmıştır.

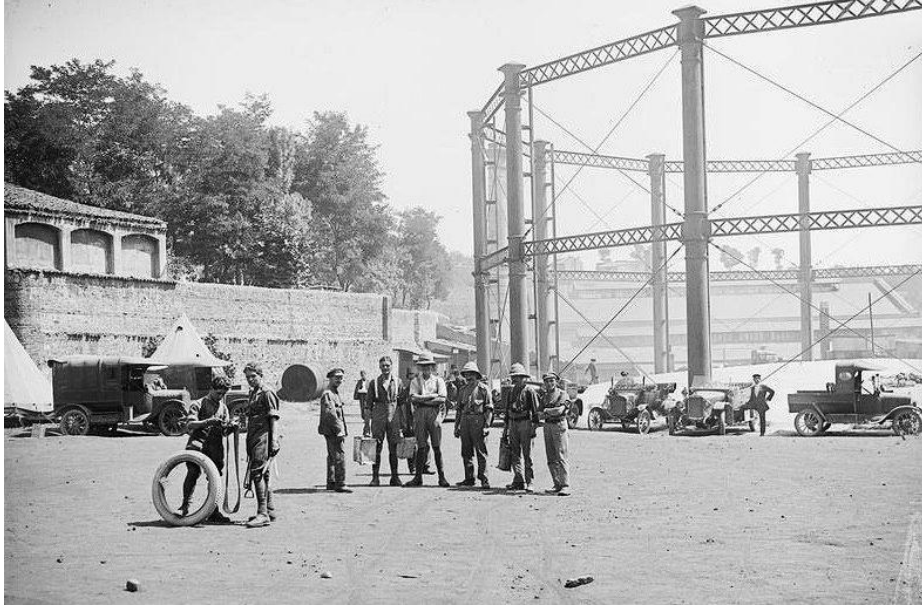
Şekil 33: Dolmabahçe Gazhanesi Konumu

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/55150>)

Şekil 34: Dolmabahçe Gazhanesi

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/55150>)

Şekil 35: Dolmabahçe Gazhanesi İşgal Yılları

Kaynak: (<http://www.hayalleme.com/isgal-yillarinda-dolmabahce/dolmabahce-gazhane-isgal-yillari-ingilizlerwsegweg/>)

4.15. Feshane Fabrika-i Hümayunu

Bulunduğu konum: Eyüp/ Deftardar

Yapım yılı: 1851

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 13/11/1991

Orijinal İşlevi: Ordunun giysi ve fes ihtiyacının karşılanması

Mevcut durumu: 1986 yılında Haliç çevre düzenlemesi kapsamında boşaltılmıştır. Sonrasında aslına uygun olarak restore edilmiş ve El sanatları ve fuar merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiştir.

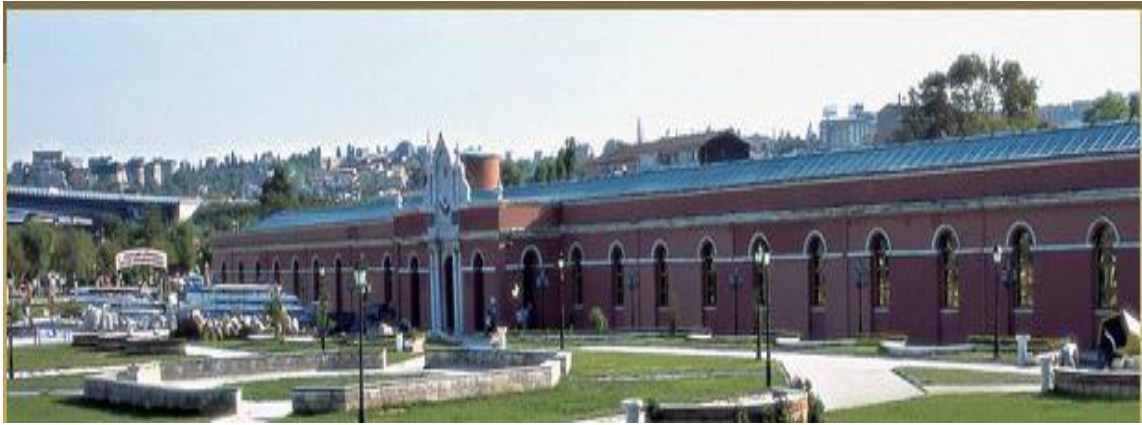
Şekil 36: Feshane Kültür Merkezi'nin Konumu

Kaynak: (<https://www.google.com/maps>)

Şekil 37: Feshane Fabrika-i Hümayunu

Kaynak: (<http://www.eyup.bel.tr>)

Şekil 38: Feshane Kültür Merkezi

Kaynak: (<http://www.feshane.com.tr/tr/index.htm>)

4.16. Hasanpaşa Gazhanesi

Bulunduğu konum: Kadıköy/ Hasanpaşa

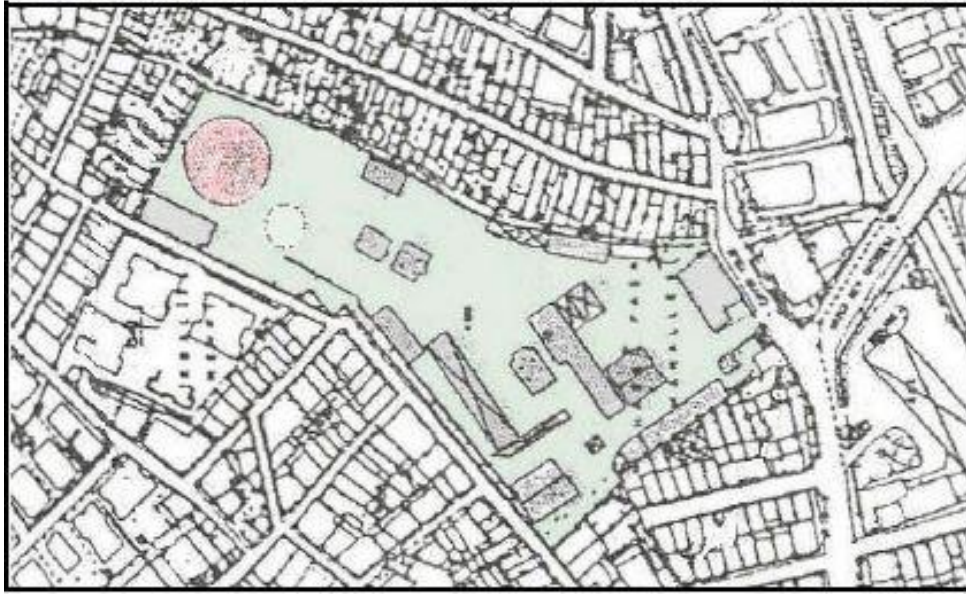
Yapım yılı:1891

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 25.10.1994

Orijinal İşlevi: Aydınlatma ve ısıtma sağlamak için gerekli olan hava gazını üretmek

Mevcut durumu: 1993 yılında işlevini yitirmiştir. Şuan aktif olarak kullanılmamaktadır. İstanbul Büyük şehir Belediyesi ve İTÜ işbirliği ile restorasyon ve yeniden kullanım projesi hazırlanmış ve onaylanmıştır.

Şekil 39: Hasanpaşa Gazhanesi'nin Konumu

Kaynak: (Köksal, 2005 s:255)

Şekil 40: Hasanpaşa Gazhane genel görünüşü

Kaynak: (<http://www.mimarizm.com/disses/Detay.aspx?id=1201>)

Şekil 41: Hasanpaşa Gazhane

Kaynak: (<http://www.ibb.gov.tr>)

4.17. Kasımpaşa Un Fabrikası

Bulunduğu konum: Kasımpaşa/ Beyoğlu

Yapım yılı: 1886

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: Un üretimi

Mevcut durumu: İşlevini yitirmiş ve sadece dış duvarları kalmış bir şekilde harap halde bulunmaktadır.

Şekil 42: Kasımpaşa Un fabrikası ve Değirmeni

Kaynak: (<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=23015>)

4.18. Küçükçekmece Kibrit Fabrikası / Kibrithane

Bulunduğu konum: Küçükçekmece

Yapım yılı: 1888

Üretim faaliyeti başlaması: 14.05.1897

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: Kibrit üretimi

Mevcut durumu: 1900’lu yılların başına kadar üretime devam etmiş daha sonrada işlevini kaybetmiştir. Durumu orta dereceli halde olup, günümüzde sinema, fotoğraf çekimi için kullanılan bir yapı haline dönüşmüştür.

Şekil 43: Küçükçekmece Kibrit Fabrikası’nın Konumu

Kaynak: (www.kibrithane.com)

Şekil 44: Kibrit Fabrikası'nın İçmekan Görünüşü

Kaynak: (www.kibrithane.com)

Şekil 45: Kibrit Fabrikası Görünümü

Kaynak: (www.kibrithane.com)

4.19. Lengerhane

Bulunduğu konum: Hasköy-Haliç kıyısı

Yapım yılı: 18.yüzyıl

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal işlevi: Lenger (Yayvan ve kenarları geniş, büyük bakır kap) üretimi

Mevcut durumu: 1991 yılında Rahmi Koç Müzecilik Vakfı tarafından satın alınmış ve restore edilmiştir. 1994 yılında müze olarak hizmete açılmıştır.

Şekil 46: Lengerhane (Rahmi Koç Müzesi) 'nin Konumu

Kaynak: (www.sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 47:Rahmi Koç Müzesi Binalarının Görünümü

Kaynak: (http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_tarihce.htm)

Şekil 48:Lengerhane Binası

Kaynak: (http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_tarihce.htm)

4.20. Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası

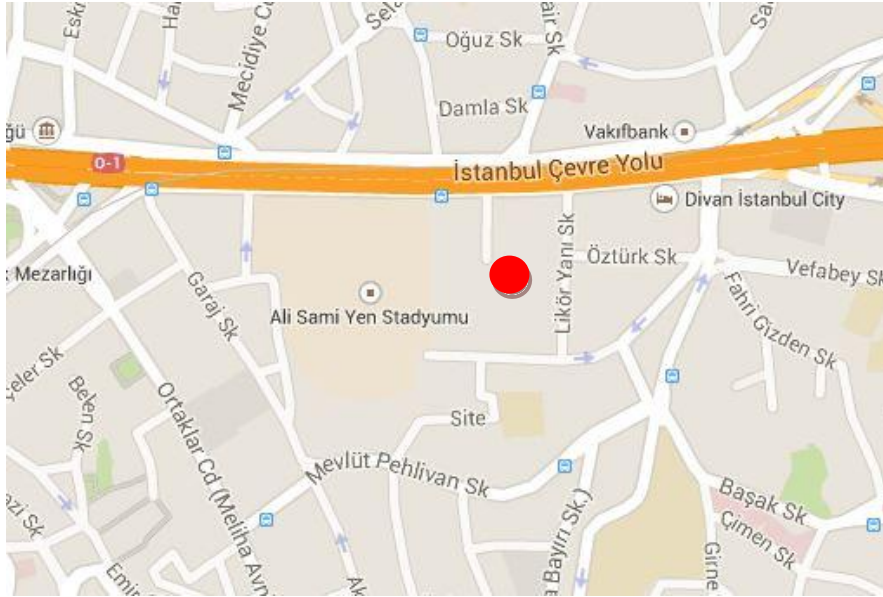
Bulunduğu konum: Mecidiyeköy

Yapım yılı: 1931

Tescil durumu: Tescilli değildir.

Orijinal İşlevi: Alkollü içki üretimi

Mevcut durumu: Harap haldedir. Fabrikanın bulunduğu arsa büyük bir firmaya satılmış olup, fabrikanın yıkımının kısmen gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Şekil 49: Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (www.haritamap.com)

Şekil 50:Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası

Kaynak: (www.lcivelekoglu.blogspot.com.tr)

Şekil 51:Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası'nın inşa edildiği ilk yıllarda

Kaynak: (<http://www.milliyet.com.tr/mecidiyekoy-likor-fabrikasi-yerle-bir/ekonomi/ekonomiyazardetay/28.05.2012/1545922/default.htm>)

4.21. Nakkaştepe Gazhanesi

Bulunduğu konum: Kuzguncuk

Yapım yılı: 1862

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal İşlevi: Isıtma ve aydınlatma için gerekli havagazı üretimini sağlamak.

Mevcut durumu: 1940 ta işlevini kaybetmiştir. Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından, Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi'ne 49 yıl için tahsis edilmiştir. Şuan Mülkiyeliler Birliği Kùltür ve Sosyal Tesisi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 52: Nakkaştepe Gazhanesi'nin Konumu

Kaynak: (<http://www.mulkiyeistanbul.org/?action=veri&id=24>)

Şekil 53: Mülkiyeliler Birliği Kültür ve Sosyal Tesisleri

Kaynak: (<http://www.mulkiyeistanbul.org/?action=veri&id=25>)

Şekil 54: Nakka tepe Gazhane i Restorasyon aşaması

Kaynak: (<http://www.mulkiyeistanbul.org/?action=veri&id=26>)

4.22. Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası

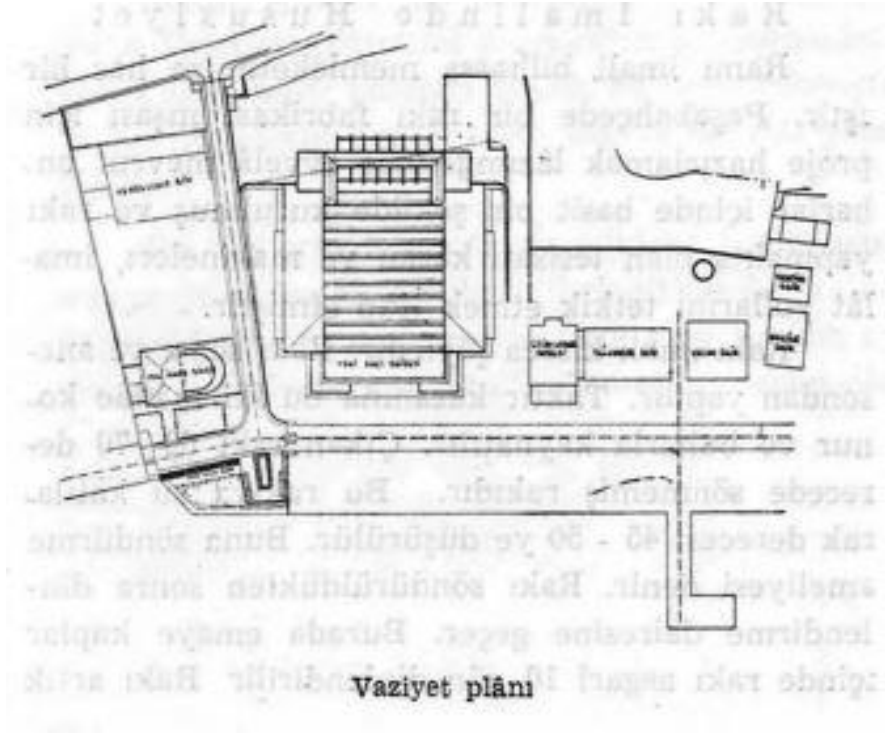
Bulunduğu konum: Beykoz

Yapım yılı: 1929

Tescil durumu: Tescilli değildir.

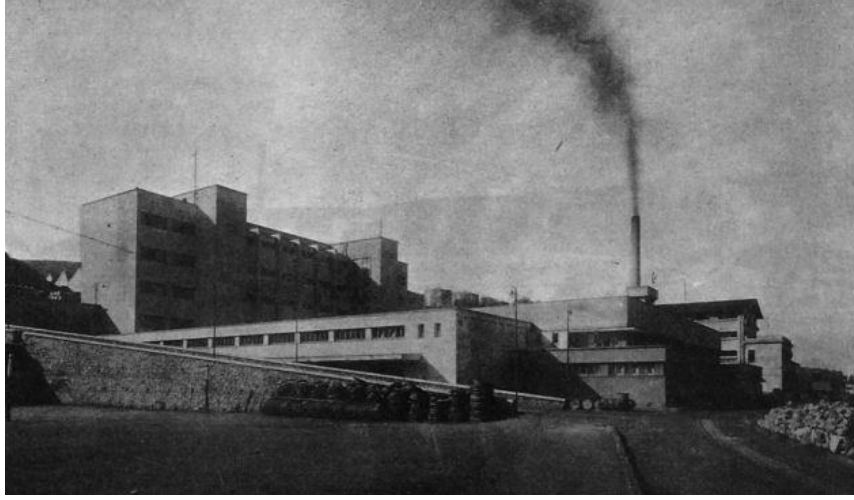
Orijinal işlevi: İspirto ve içki üretimi

Mevcut durumu: Günümüze iyi koşullarda gelmiştir. Ancak yapı üzerinde yıkım kararı bulunmaktadır.

Şekil 55: Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası Vaziyet planı

Kaynak: (Y. Mimar Muallim Ahsen Yapaner arşivi)

Şekil 56: Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası 1940lar.

Kaynak: (Y. Mimar Muallim Ahsen Yapaner arşivi)

Şekil 57: Paşabahçe İspirto ve İçki Fabrikası

Kaynak: (<http://www.arkitera.com/gorus/307/istanbul-icki-fabrikasi-yikiliyor>)

4.23. Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası

Bulunduğu konum: Beykoz / Paşabahçe

Yapım yılı: 1935

Tescil durumu: Tescilli değildir.

Orijinal işlevi: Şişe ve cam üretimi

Mevcut durumu: 2002 yılında itibaren faaliyetlerine son verilmiş ve kapatılmıştır. Herhangi belgeleme ve yenileme çalışması yapılmamıştır.

Şekil 58: Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (www.sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 59: Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası 1935

Kaynak: (<http://www.sisecam.com.tr/tr/kurumsal/tarihce/fotograflarla/>)

Şekil 60: Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası'nın kapatıldıktan sonraki durumu

Kaynak: (<http://www.beykozses.net/sise-cam-fabrikasi-kalintilari-icin.html>)

4.24. Paşabahçe Tuğla ve Kiremit Fabrikası

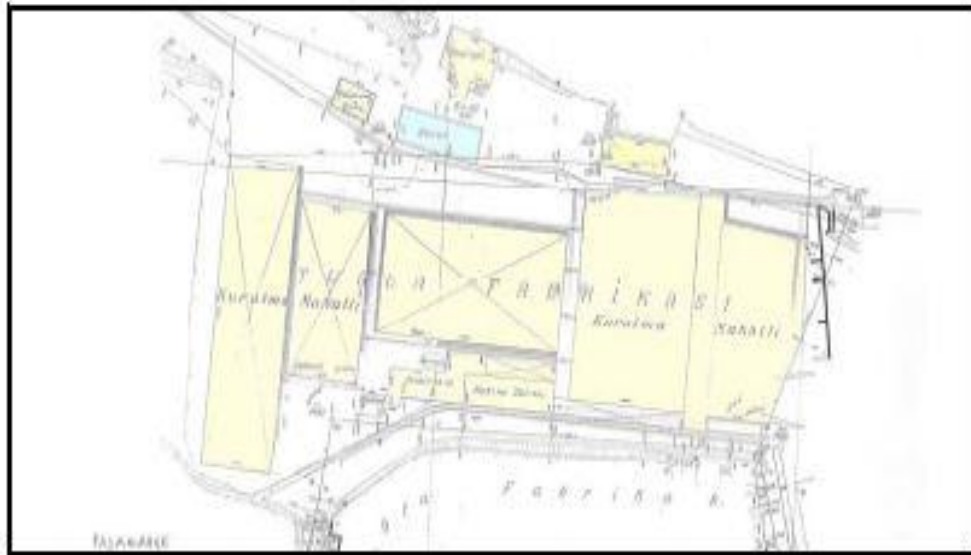
Bulunduğu konum: Beykoz / Paşabahçe

Yapım yılı: 1910

Tescil durumu: Tescilli değildir.

Orijinal işlevi: Tuğla ve kiremit üretimi

Mevcut durumu: 1965 yılında işlevini yitirmiş ve kullanıma kapatılmıştır. Günümüzde büyük kısmı yıkılmış ve harap halde bulunmaktadır.

Şekil 61: Paşabahçe Tuğla ve Kiremit Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (Köksal, 2005 s.320)

4.25. Paşalimanı Un Fabrikası

Bulunduğu konum: Üsküdar

Yapım yılı: 1858

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal işlevi: Un üretimi

Mevcut durumu: İşlevini yitirmiştir. Sadece 4 duvarı ayakta kalmış ve günümüze ulaşmıştır.

Şekil 62: Paşalimanı Un Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 63: Paşalimanı Un Fabrikası Kalan Duvarlarından Görünüş

Kaynak: (www.cekulvakfi.org.tr)

Şekil 64: Paşalimanı Un Fabrikası Dış Cephe Duvarlarının İç Görünümü

Kaynak: (<http://www.ersinaydin.net/uskudar-pasalimani-un-fabrikasi-yok-oluyor/>)

4.26. Silahtarağa Elektrik Fabrikası

Bulunduğu konum: Eyüp / Emniyetetepe Mahallesi

Yapım yılı: 1914

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi: 1991

Orijinal işlevi: Elektrik üretimi

Mevcut durumu: 2005 yılında projelendirilmiş ve restorasyonu yapılarak günümüzde üniversite, müze ve sanat galerisi olarak kullanıma açılmıştır.

Şekil 65: Silahtarağa Elektrik Fabrikası (Santral İstanbul)’nın Konumu

Kaynak: (sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 66: Yenilenen santral binalarından Bir görünüm

Kaynak: (<http://www.santralistanbul.org/pages/index/about/tr/>)

Şekil 67: Eski fabrika binası ve inşa edilen çağdaş ek binalar

Kaynak: (<http://www.santralistanbul.org/pages/index/about/tr/>)

4.27. Taksim Maksemi (su tesisi)

Bulunduğu konum: Beyoğlu

Yapım yılı: 1731/1732

Tescil durumu: Tescilli

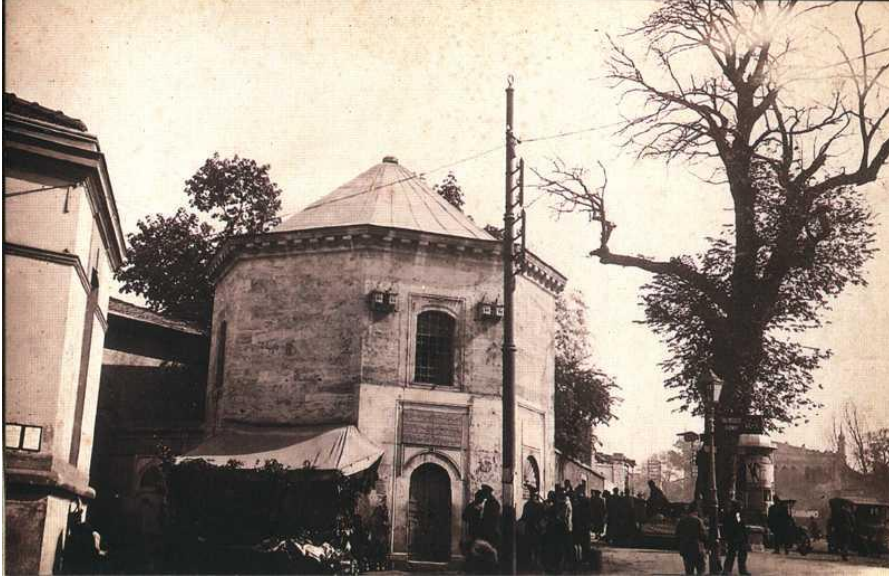
Orijinal işlevi: Terkos Su Pompası'ndan gelen suyu ilçelere, sokak çeşmelerine, mahallelere ve hamamlara dağıtmak.

Mevcut durumu: 2008 yılından beri İstanbul Büyük Şehir Belediyesine ait bir müze ve sanat galeri olarak hizmet vermektedir.

Şekil 68: Taksim Su Tesisi'nin Konumu

Kaynak: (sehirrehberi.ibb.gov.tr)

Şekil 69: Taksim su Tesisi 1940'lar

Kaynak: (<http://www.taksimmekan.com/place/taksim-makseml>)

Şekil 70: Taksim Su Maksemi (tesisi)

Kaynak: (http://tr.wikipedia.org/wiki/Taksim_Maksemi)

4.28. Terkos Su Pompa İstasyonu

Bulunduğu konum: Terkos gölü civarı

Yapım yılı: 1883

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal işlevi: İstanbul ve ilçelerine suyunun da bulunan tesislere su göndermek

Mevcut durumu: 1967 yılında işlevini kaybetmiştir. 2005-2010 yılları arasında projelendirilmiş ve Su Medeniyetleri Müzesine dönüştürülmüştür.

Şekil 71: Terkos Su Pompası İstasyonu'nun Konumu

Kaynak: (www.haritatr.com)

Şekil 72: Terkos Su Pompa İstasyonu

Kaynak: (<http://www.arkitera.net/akibeti-bilinmeyen-bir-muze-girisimi--istanbul-su-medeniyetleri-muzesi-terkos-pompa-istasyonu/174>)

Şekil 73: Terkos Su Pompa İstasyonu genel görünüşü

Kaynak:(http://www.mimariportal.com.tr/proje_detay.asp?LanguageID=1&cid=6&id=558&b=detay)

4.29. Tersane-i Amire

Bulunduğu konum: Haliç-Hasköy

Yapım yılı: 1455

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal işlevi: Gemi yapımı ve tamiri

Mevcut durumu: Kısmen işlevini sürdürmektedir. İyi sayılabilecek bir durumdadır.1984’te Ulaştırma Bakanlığı Türk Gemi Sanayii A.Ş.’ye,2005 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne aktarılan Şehir Hatları Genel Müdürlüğü’ne ve 2010 yılında yine Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan İstanbul Şehir Hatları Turizm Sanayi ve Ticaret A.Ş.’ye dönüşmesiyle tersane de bu kuruluş bünyesine alınmıştır.

Şekil 74: Tersane-i Amire (Haliç Tersaneleri) ‘nin Konumu

Kaynak: (<http://www.yapi.com.tr>)

Şekil 75: Tersane-i Amire hava görünüşü

Kaynak: (<http://v3.arkitera.com/h58347-%C5%9Eehir-hatlari-555-yillik-tarih%C3%AE-halic-tersanesine-hayat-vercek.html>)

Şekil 76: Tersane-i Amire genel görünüş

Kaynak: (<http://www.lojiport.com/558-yillik-tersane-i-amire-yok-ediliyor-64123h.htm>)

4.30. Tophane-i Amire

Bulunduğu konum: Beyoğu- Kılıç ali paşa mahallesi

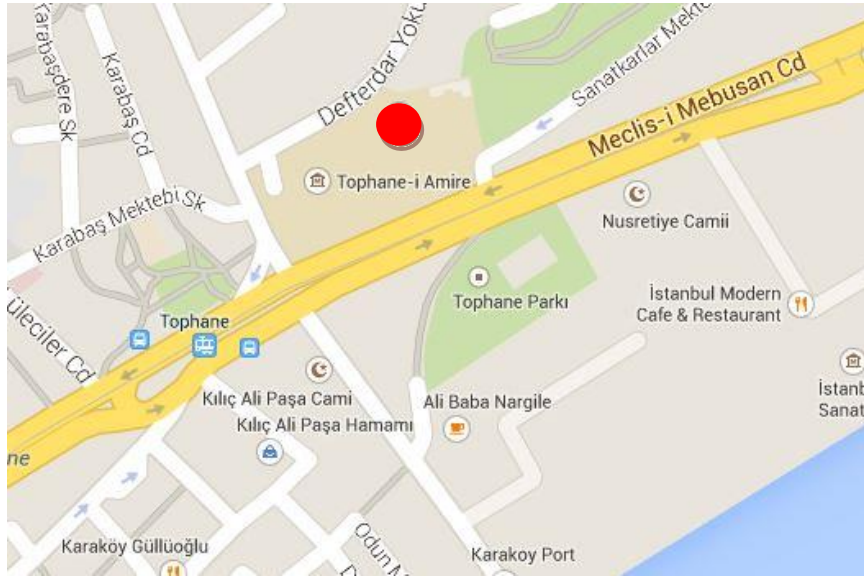
Yapım yılı: 1460-19.yy. ilk çeyreği

Tescil durumu: Tescilli

Tescil tarihi:07 /02 /1959

Orijinal işlevi: Osmanlı döneminde top döküm ve üretim yeri

Mevcut durumu: Yapılar topluluğu günümüze kısmen ulaşmış olup strüktürel olarak sağlamdır. Büyük ölçüde yenilenmiştir. Bugün Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Kültür ve Sanat merkezi olarak kullanılmaktadır.

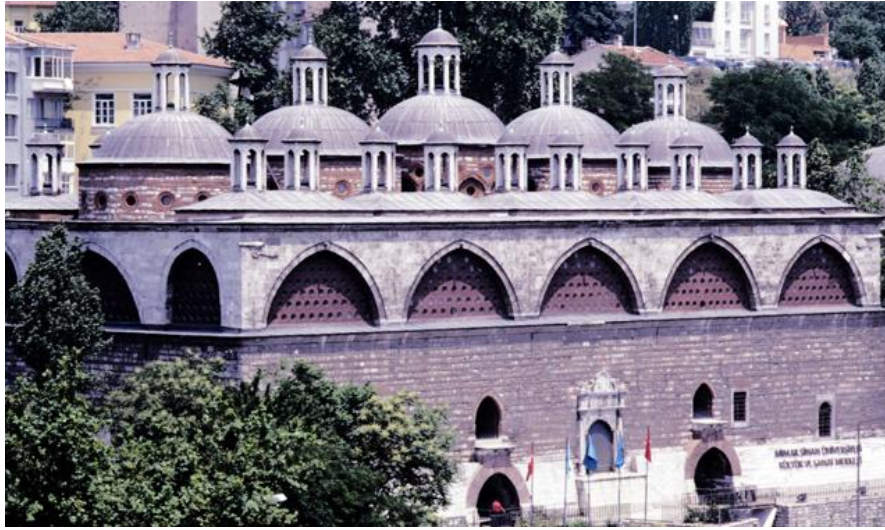
Şekil 77: Tophane-i Amire ‘nin Konumu

Kaynak: (<http://www.google.com/maps>)

Şekil 78: Tophane-i Amire binası görünüşü

Kaynak: (<http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/51051>)

Şekil 79: MSGSÜ Tophane-i Amire Kültür Merkezi

Kaynak:(<http://www.msgsu.edu.tr/pages/ModalWindowContent.aspx?cid=1429&rcid=1429>)

4.31. Unkapanı Un Fabrikası

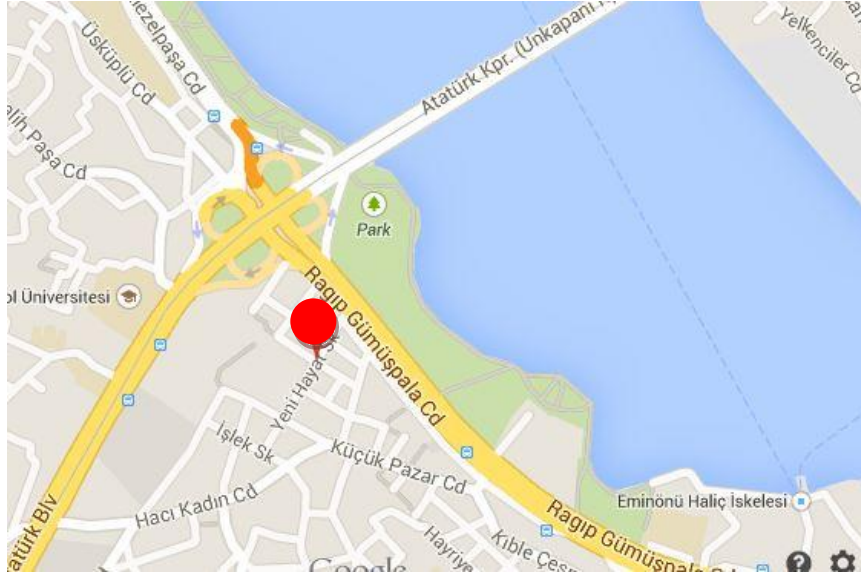
Bulunduğu konum: Un kapanı

Yapım yılı: 1866

Tescil durumu: Tescilli

Orijinal işlevi: Un üretimi

Mevcut durumu: İşlevini yitirmiştir. Harap haldedir. Bir dönem otopark olarak kullanılmıştır.

Şekil 80: Unkapanı Un Fabrikası'nın Konumu

Kaynak: (<http://www.google.com/maps>)

Şekil 81:Un kapanı un fabrikası ve değirmeni 1950ler

Kaynak:(<http://www.mimarizm.com/Disses/Detay.aspx?id=1204>)

Şekil 82:Unkapanı un fabrikası ve değirmenin hava görünümü (sağ) otopark olarak kullanımı (sol)

Kaynak: (<http://www.mimarizm.com/Disses/Detay.aspx?id=1204>)

4.32. Yedikule Gazhanesi

Bulunduğu konum: Yedikule

Yapım yılı:1887

Tescil durumu: Bilinmiyor.

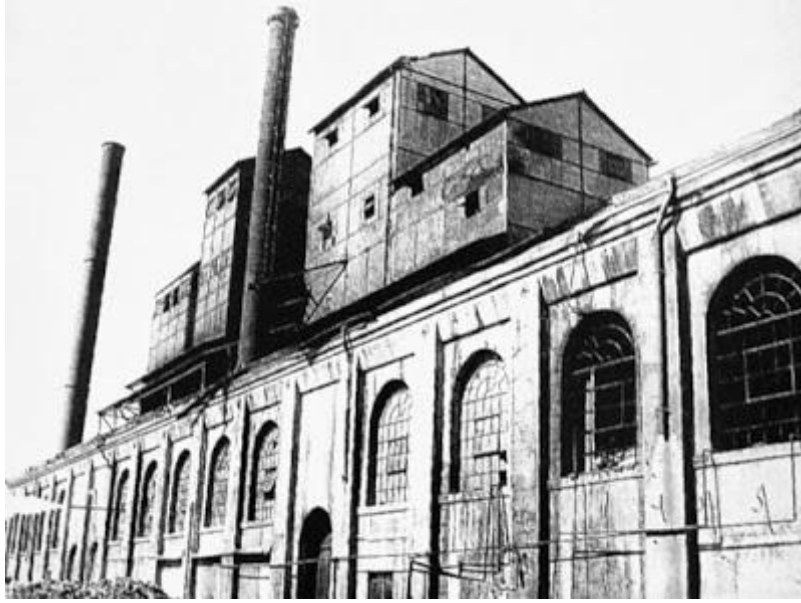
Orijinal işlevi: Bazı semtlerin ısınması ve aydınlatılması için havagazı üretimi yapmak.

Mevcut durumu: 1993 te işlevine son verilmiştir. Şuan atıl durumda kullanılmamaktadır.

Şekil 83: Yedikule Gazhanesi Konumu

Kaynak: (<http://www.google.com/maps>)

Şekil 84: Yedikule Gazhane 1956

Kaynak: (<http://www.oguztopoglu.com/2013/10/yedikule-gazhane-1956.html>)

4.33. Yunus Çimento Fabrikası

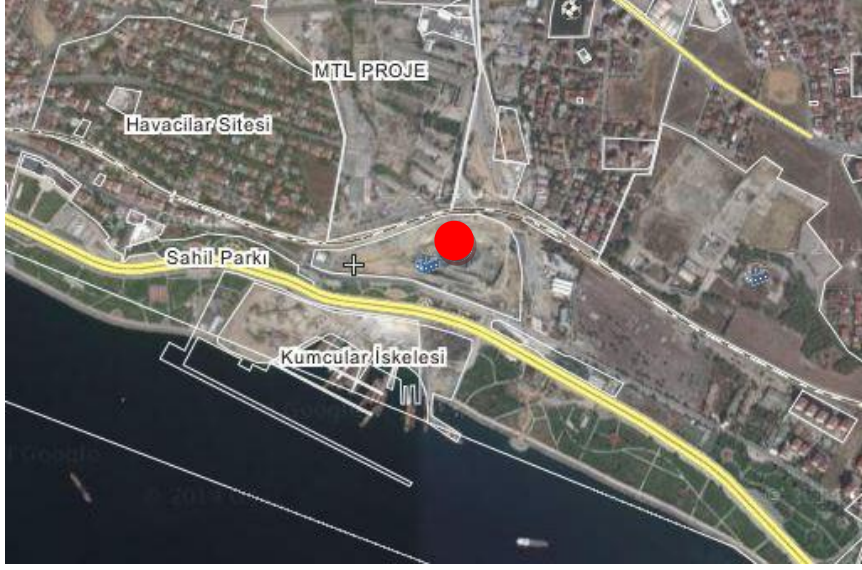
Bulunduğu konum: Kartal

Yapım yılı: 1927

Tescil durumu: Tescilli değildir.

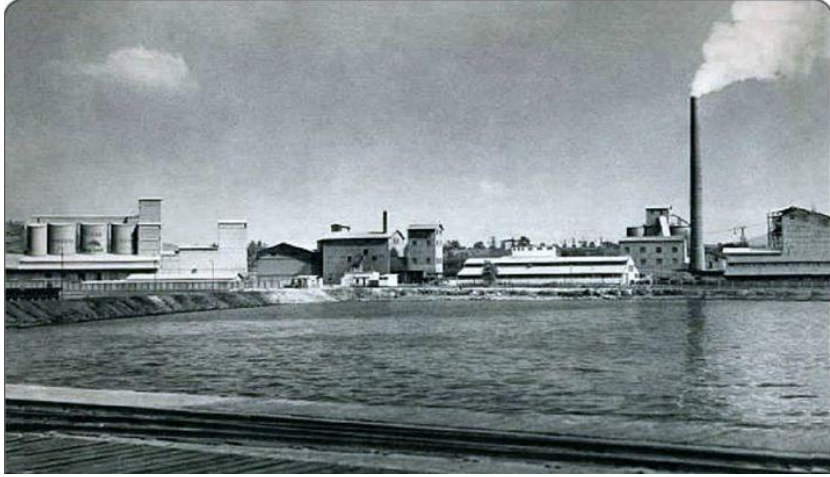
Orijinal işlevi: Çimento üretimi

Mevcut durumu: Tamamen yıkılmıştır. Arazisi büyük bir inşaat firmasına satılmış yat limanı yapılması planlanmıştır.

Şekil 85: Yunus Çimento Fabrikası'nın Konumu

Kaynak:(<http://wikimapia.org/#lang=tr&lat=40.884610&lon=29.204021&z=15&m=b&show=/2363025/tr/Kartal-Yunus-Çimento-Fabrikası>)

Şekil 86: Yunus Çimento Fabrikası 1930'lar

Kaynak:(<https://www.facebook.com/EskiZamanlardaIstanbulunEnGuzelFotograflari/photos/a.166115053472163.>)

Şekil 87: Yunus Çimento Fabrikası Atıl kalan ve yıkılan bacaları

Kaynak: (<http://www.kent34.com.tr/bacalari-kulturumuze-tarihi-bir-miras-olarak-kazandiracagiz/2867/>)

5.ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK NİTELENDİRİLEN YAPILARIN YENİDEN KULLANIMI VE RENOVASYON MÜDAHALELERİ KAPSAMINDA BAKIRKÖY İSPİRTOHANESİ VE CİBALİ TÜTÜN FABRİKASI'NIN İNCELENMESİ

Bu bölümde İstanbul'da endüstri mirası olarak nitelendirilen yapılardan seçilen iki endüstri yapısı incelenmektedir. Bu iki endüstri yapısının seçilme nedeni eğitim yapıları olarak yeniden işlevlendirilmeleridir. Bakırköy İspirtohanesi, Bakırköy İspirtohane Kültür Merkezi ve İTÜ Konservatuvarı olarak; Cibali Tütün Fabrikası ise, Kadir Has Üniversitesi olarak projelendirilmiş ve uygulamalar yapılarak kullanıma açılmıştır.

Yapıların rölöve restitüsyon ve renovasyon çalışmalarının incelenmesinin yanı sıra, bu tarihi mirasların renovasyon aşamalarında mimari, yapısal, hacimsel değişimler ve kullanımlarının değerlendirmesi bu bölümün ana amacını oluşturmaktadır.

5.1.BAKIRKÖY İSPİRTOHANESİ

5.1.1 Yapının Tarihçesi

Bakırköy de bulunan İskender Çelebi Bahçesi olarak bilinen yerde bugünkü Bakırköy İspirto Fabrikası olarak bilinen binanın da yer aldığı geniş arazi üzerinde 1698'den itibaren büyük bir baruthanenin yapımına başlandığı bilinmektedir. "Bakırköy Baruthanesi", "Baruthane-ı Amire" olarak anılan ve farklı yapıları bünyesinde bulunduran bir yapı kompleksi niteliği taşıyan fabrikadan arşiv kayıtlarında ve birçok yazılı tarihi belgede "İstanbul Baruthanesi" olarak bahsedilmektedir.

Prof. Nur Akın ve tasarım grubu fabrika binası ve yapı kompleksinin tarihçesi ve günümüze kadar gelinen dönemleri;

“Zaman içinde yapılan yeni binalarla gelişerek büyük bir tesis haline gelen alanda ana hammadde güherçile olan kara barut üretimi yapıldığı bilinmektedir. Çeşitli üretim binaları, çalışanların konakladığı yapılar, hamam, mektep, cami, kasır, kuyu vb

elemanların oluşturduğu, daha çok askeri bir nitelik taşıyan bu yapılar grubunun genel görünümü 1798 tarihli bir gravürde izlenmektedir. 1836 Moltke Haritası ise 1958/9 lara kadar "Baruthane" olarak adlandırılan bu alanın 19.Yüzyıldaki konumu hakkında bilgi vermektedir. Kimya bilimi ve teknolojinin ilerlemesi ile 19.Yüzyılın 2.Yarısında Avrupa'da barut üretiminde de yeni yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Avrupa'daki bu gelişmelerden bir süre sonra Osmanlı İmparatorluğu'nda da geleneksel üretimin yanı sıra modern tekniklerle barut yapımı (dumansız barut) denenmiş, Baruthane-i Amire'de bu amaçla yeni binalar ve düzenlemeler yapılmasına başlamıştır. Geleneksel kara barut üretiminde kullanılan güherçilenin teminindeki güçlükler ve özellikle I.Dünya Savaşı sırasında barut ihtiyacının artması nedeniyle 20. yüzyılın başında dumansız barut üretimi daha da önem kazanmıştır. Bu yeni üretim sürecinde dumansız barutu yıkamak için gerekli olan ispirotoyu/eteri elde edebilmek amacıyla da Baruthane-I Amire içine ispiroto üreten bir tesis inşa edilmiştir. Günümüzde "İspirotohane" olarak da adlandırılan bu ilk ispiroto fabrikasının yapım tarihi, yapının ana giriş kapısı üzerindeki yazıttan da anlaşıldığı üzere, 1917 yılıdır. Yapıldığı dönemde Baruthane-i Amire içinde yer alan bu yapıda, ülkenin barut ihtiyacını karşılamak üzere savaş yıllarının yiyecek sıkıntısına rağmen nişastalı maddelerin (özellikle mısır) işlenmesiyle ispiroto üretimi gerçekleştirilmiştir. İmparatorluğun son devirlerine kadar faaliyetini sürdürdüğü bilinen Baruthane tesisleri, Cumhuriyet döneminde önce Askeri Fabrikalar İdaresi'ne, sonra da Makine Kimya Endüstrisi'ne devredilmiştir. Bakırköy Baruthanesi Binaları, 1958-59 yıllarında Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın bu alanda Ataköy toplu konut yerleşmesini planlamasıyla, yerleştiği yaklaşık 4 milyon metrekarelik araziyle Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın mülkiyetine geçmiştir."

olarak özetlemişlerdir. (Mimarlık Dergisi, 2000, s:29-30)

5.1.2 Yapının Rölöve ve Restorasyonu

Bugün Ataköy 9.Kısım olarak adlandırılan bölgede yer alan bu yapılar bütününden günümüze İspirtohane binası atıl halde ulaşmıştır. İspirto Fabrikası'nın kullanımına ne zaman son verildiği kesin olarak incelenen tarihi belgelerden elde edilememiştir. Günümüzde Baruthane'den geriye sadece birisi (söz konusu İspirtohane olan) iki üretim binası, bir su kulesi, eski Baruthane iskelesinin yanındaki çeşme ve eski Baruthane rıhtımındaki Hünkâr Köşkü kalabilmiştir (Köksal, 2005).

Kurul kararlarında "Eski Cephanelik Binası" olarak tanımlanan yapı, Emlak Bankası tarafından 23 yıl süre ile restoran olarak kullanılmak üzere bir firmaya kiralanmıştır. Bu aşamadan sonra yapılan rölöve restorasyon çalışmaları hakkında İTÜ Mimarlık Fakültesi İspirtohane ekibi söyleşisinde:

“Yapının bu tarihlerde yapılan rölövesi İstanbul Belediyesi tarafından 1987 yılında onaylanmıştır. Ancak yukarıda da sözü edildiği gibi, yapının özgünlüğünü büyük ölçüde ortadan kaldıran yeni müdahaleler içeren proje, Kurul onayı alınmadan hızla uygulamaya geçirilmiş ve yapıda geri dönüşü zor, olumsuz değişiklikler yapılmıştır. Ancak yapılan bu izinsiz müdahaleler yüzünden yapının kullanıma açılması için ilgili Kuruma Kurulu'ndan gerekli izinler alınamamıştır. Yapının yeniden kullanımı kapsamında Kültür ve Turizm Merkezi, Türk Kültürünü Tanıtma Merkezi ve lokanta amaçlı yeni kullanımlar için restorasyon izni almak üzere ilgili Kurul'a yapılan çeşitli tarihlerdeki başvurularda da hazırlanan projeler yeterli bulunmamıştır. Bakırköy Belediye Başkanlığı tarafından 1997 yılında Emlak Bankası'ndan 49 yıllığına kiralanın rölöve, restitüsyon, restorasyon ve yeniden kullanım projelerinin hazırlanarak restore edilmesinin ardından Belediye Konservatuarı ve Kültür Merkezi olarak yeniden kullanılması öngörülmüştür”

şeklinde aktarılmaktadır.(Mimarlık 2000, sayı 294, s:29-30)

Şekil 88: İspirtothane Binasının restoran olarak kullanıldığı dönem genel görünüşü 1997

Kaynak: (Akın, Kahya ve Salman, 2002).

Şekil 89: İspirtothane Binasının restoran olarak kullanıldığı dönem Ön görünüşü 1997ler

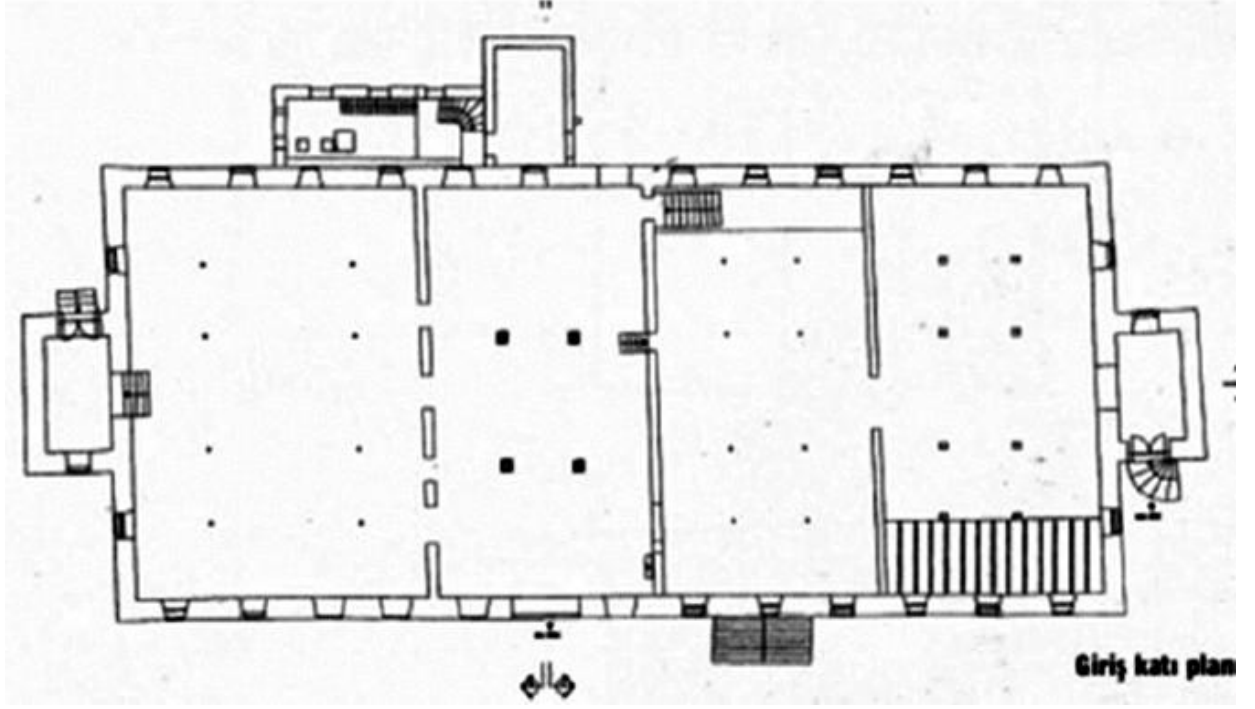
Kaynak: (Akın, Kahya ve Salman, 2002).

Bunun sonucunda Bakırköy Belediyesi ile İstanbul Teknik Üniversitesi yapının yeniden işlevlendirmesi için proje hazırlanması ve uygulama aşamalarında birlikte çalışmaya karar vermişlerdir. Bu bağlamda, İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden öğretim üyelerinin oluşturduğu bir ekip yapının ayrıntılı rölövelerini hazırlamış, geçmişten günümüze gelen her türlü yazılı ve görsel kaynak ve belgeleri titizlikle incelemiş, yapılan incelemeler sonrasında yapının restitüsyon çalışması ortaya çıkarılmıştır. Bütün bu işlemlerin sonrasında da yapının onarımı ve özgün hali ile yeniden kullanımı için restorasyon- renovasyon projeleri hazırlanmıştır. 1999 da başlayan restorasyon çalışması 1 yıl sürmüş ve sonrasında yapı İspirto Fabrikası Konservatuvar ve Kültür Merkezi olarak hizmete açılmıştır.

Bu yapının üstlenmiş olduğu en büyük görevlerden biri o bölgede yaşayan insanların müzik aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri bir merkez olmasıdır. Yapı kültür merkezi ve konservatuvar olarak hizmet vermesinin yanında okul saatleri dışında bölge halkının yararlanabileceği müzik ve resim kursları da yine bu yapı bünyesinde hizmet vermektedir.

Yeniden müdahale yöntemlerinin belirlenmesinde İTÜ Mimarlık Fakültesi İspirtohane Ekibi'nin yapmış olduğu çalışmalar şu şekilde değerlendirilmiştir.

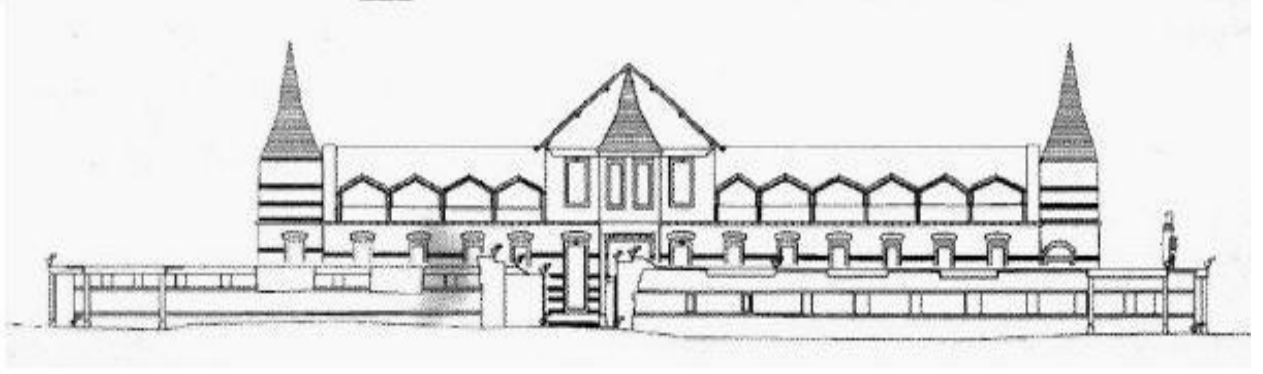
1. Özgün olmayan ve tarihi yapının görünümünü değiştiren eklerin kaldırılması;
2. Özgün olmayan, ancak işlevsel ve strüktürel nedenlerle mevcut haliyle bırakmak durumunda kalınan ekler;
3. Bugün mevcut olmayan özgün elemanların yapısal verilere dayandırılarak yeniden değerlendirilmesi
4. Özgün elemanların sağlamlaştırılması, temizlenmesi ve bozulmuş detayların orijinal haline uygun biçimde düzeltilmesi;
5. Bugün kullanılmayan özgün elemanların izlerinin belirtilmesi;
6. Yeni elemanların tasarlanması. (Endüstri Mirası, TMMOB Bülteni,2006, s.13)

Şekil 90: Bakırköy İspirtohanesi Rölöve Planı

Kaynak: M

Restoran olarak kiraya verilmesinden sonra, yapı lokantaya dönüştürülebilmesi için birçok izinsiz müdahaleye maruz kalmıştır. Yapının hacim kurgusunda ve mekân organizasyonunun da planlamayı etkileyecek ve bütünlük algısını bozacak şekilde yapılan müdahaleler, binanın tarihi kimliğinden uzaklaşmasına ve tahribatların kalıcı olarak tarihi yapının korunan kimliğinin bozulmasına sebep olmuştur. Bu müdahalelerin en belirgin olanları arasında tarihi yapı bahçesinde yapılmış olan ek bina, fotoğraf arşivlerinde belgelenmiş olan külah şeklinde kule örtüleri ve eklenen katlar olarak gösterilebilir.

Şekil 91: Bakırköy İspirtothane Binası Rölöve Ön Görünüşü

Kaynak: (Mimarlık Dergisi, 2000)

Şekil 92: Bakırköy İspirtothane Binası Rölöve Arka Görünüşü

Kaynak: (Mimarlık Dergisi, 2000)

Şekil 93: Bakırköy İspirtothane 1994 yılı görünüşü **Kaynak:** (Tuna, 2000).

Şekil 94: Bakırköy İspirtothane Binası 1997 yılı görünüşü

Kaynak: (İTÜ Mimarlık Fakültesi İspirtothane Ekibi,2000)

5.1.3. Yapının Hacim-İşlev Kurgusuna Müdahaleler

Bakırköy Baruthanesi kayıtlarda geçen ve zamanla büyüyerek yaklaşık 4 milyon metrekareye yayılmış Baruthane arazisinde üretim binalarının yanı sıra lojmanlar, hamam, mektep, cami, kasır, kuyu gibi bölümler de bulunmaktaydı. Bu yapı gruplarından günümüze ise bu bölümde detaylı incelemesi yapılacak olan İspirtohane binası ulaşmıştır.

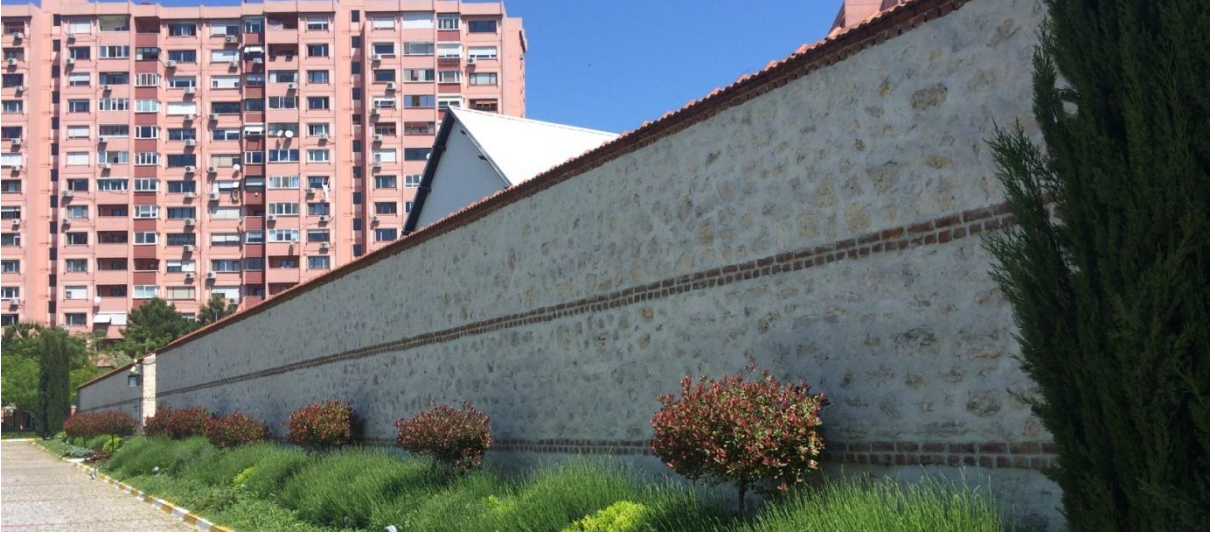
Bu bölümde yeniden kullanılma kararı alınan tarihi sanayi yapısının yeni işlev kurgusu oluşturulurken tasarlanmış olan çevresel konum, planlanan hacim örgütlenmesi ve binaya programlanan işlevlerin işleyiş durumunun değerlendirilmesi konularının incelenmesi amaç edinilmiştir.

Öncelikli olarak ele alınacak husus binanın yakın çevresine giriş alanının incelenmesidir. Yapının avlusuna giriş, eski işlevi sırasında kullanılan mevcut avlu duvarında bulunan heybetli ve alınlıklı kapıdan değil, binanın ana girişinin tam karşısına bulunan, batı yönüne denk gelen belirlenmiş duvar açıklığından yapılmaktadır.

Şekil 95: Bakırköy İspirtohane Binası Eski Giriş Kapısı

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Şekil 96: Bakırköy İspirtohane Binası Batı Yönündeki Yeni Giriş Kapısı

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Avluya girildikten sonra sol tarafta yapıya ek olarak yapılmış yarı saydam ek bir bina bizi karşılamaktadır. Bu bina güncel işlevinde kantin-kafeterya olarak kullanılmakta olup avlunun bahçesinde oluşturulmuş olan oturma alanına da hizmet vermektedir. Hacim büyüklüğü olarak tarihi yapının algısal bütünlüğünü bozmamasına rağmen, binanın yapımında kullanılan çağdaş malzemeler tarihi yapıdan sıyrılarak kendine yeni bir kimlik belirlemesine yardımcı olmuştur.

Şekil 97: Avlu girişinin solunda bulunan ek bina (sol) binanın iç mekânı (sağ)

(R. A. Ağrılı Arşivi)

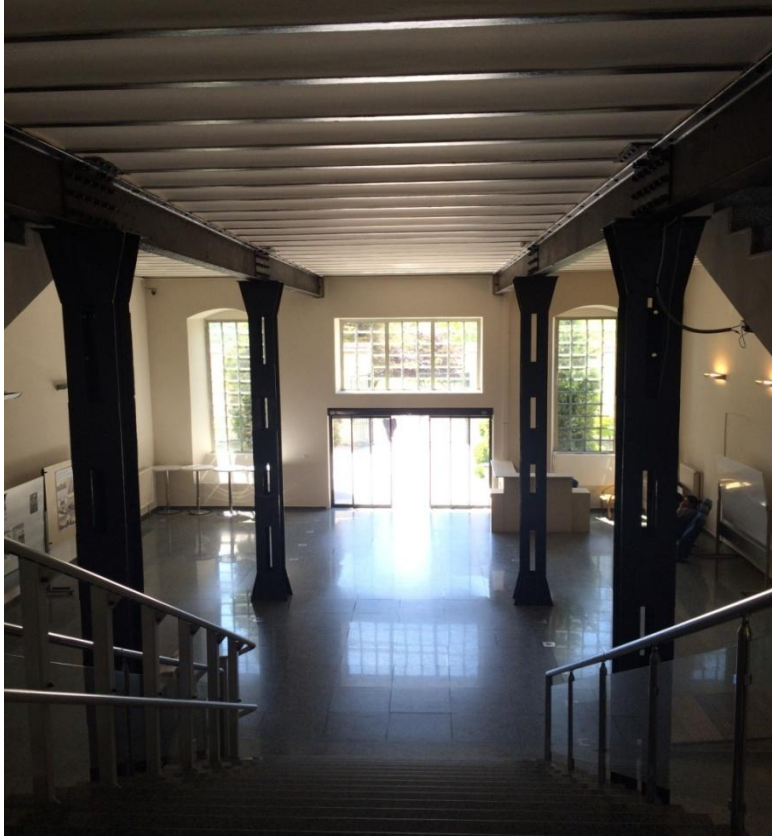

Şekil 98: Bakırköy İspirtohane Binası avlusunda bulunan kafeterya oturma Alanı

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Tarihi yapıya ana kapıdan giriş yapıldığında ise bizi dikdörtgen planlı bir mekân karşılamaktadır. Geniş bir ana fuayeden dağılan birimler, kat planında değişiklik yapılmadan ve yapıyı zorlamadan hacim- işlev kurgusunun doğru planlama ile yapıldığının ilk izlenimlerini elde etmemizi sağlamaktadır.

Dökme demir taşıyıcı kolonlar bulunan giriş fuayesinin sol kısmında konumlandırılmış çok amaçlı bir salon bulunmaktadır. Yapının renovasyon öncesi hazırlanmış olan rölöve planından (bkz. Şekil 90) da anlaşıldığı üzere çok amaçlı salon için ayrılmış mekan, hacim genelinde bölüntülenme müdahalesine maruz kalmamış, binanın kendi plan sistemi -aks yani kolon-kiriş sistemi- içerisinde çözümlenmiş ve işlevsel kurgu bu sisteme göre oturtulmuştur.

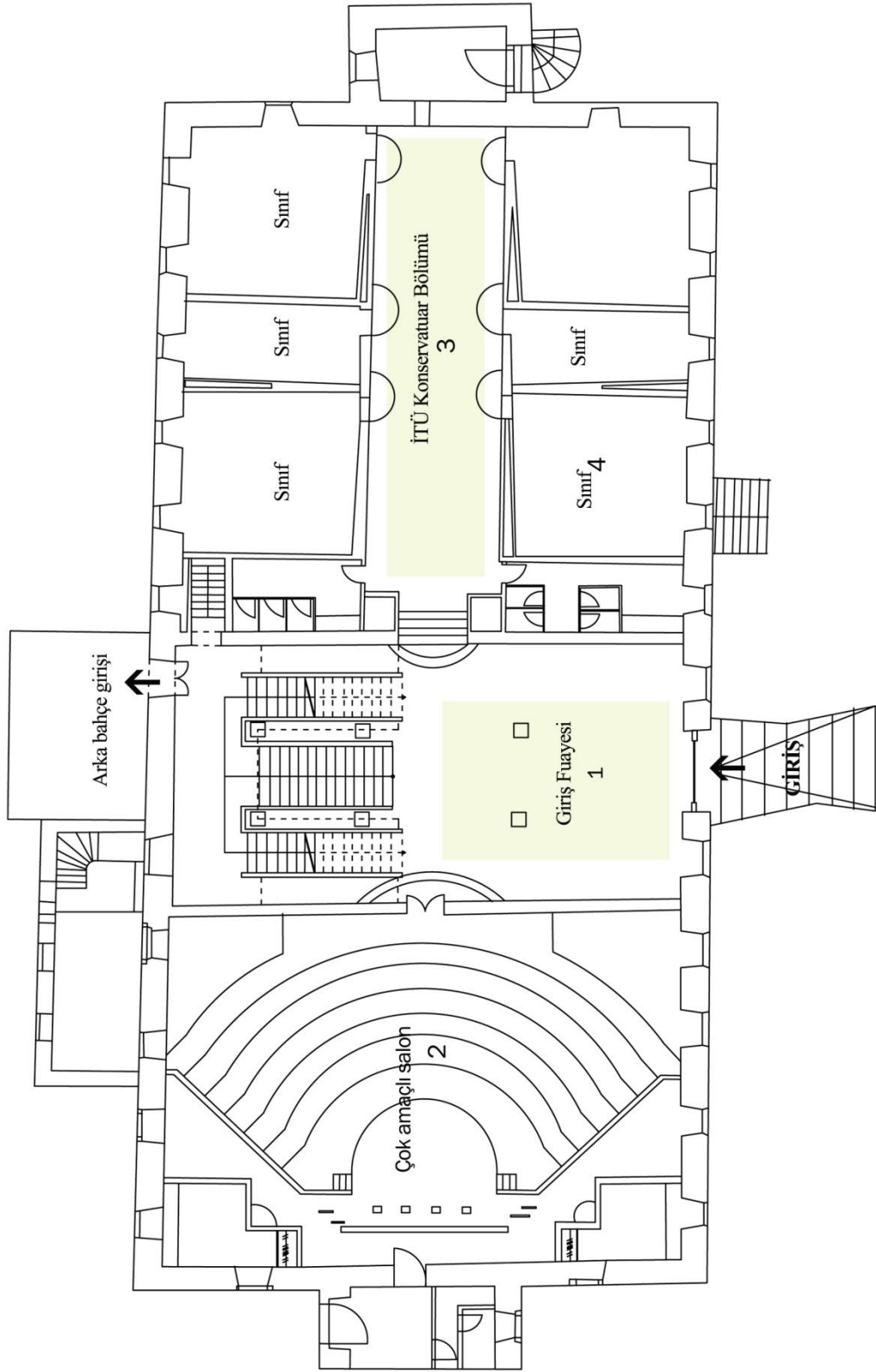
Şekil 99: Bakırköy İspirtohane Binası Giriş Fuayesi

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Şekil 100:Çok amaçlı /Konser Salonu Giriş Bölümü

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Şekil 101: Bakırköy İspirtothane binası giriş kat planı (Kroki Aktarımı R.A.Ağrılı)

Genel olarak bu tarihi yapı tek hacim algısı oluşturmaktadır. Tek hacimli yapının yeni işlev için mekânlara bölünmesi daha kolay planlanmaktadır. Fakat bu planlama yapılırken geri dönüşü olmayan tahribatlardan kaçınılmalı ve tarihi yapının hacim algısında bozulmalara sebebiyet vermemelidir. Bu durumdan yola çıkarak incelenen Bakırköy İspirtohane binasının hacimsel bölümlenmesinin algıda herhangi bir bozulmaya sebebiyet vermediği görülmektedir. Bunun sebebi ise yapı renovasyonu için yapılan analizlerin doğru bir şekilde yorumlanıp hacimsel tasarıma aktarılmasıdır.

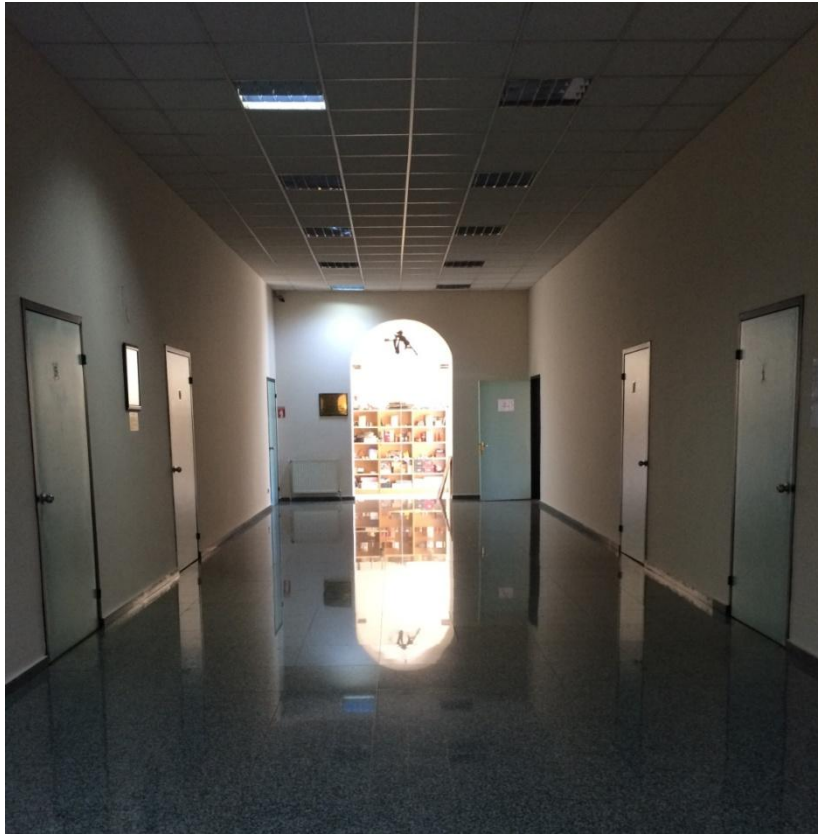
Konferans salonu (bkz. Şekil 101 2 nolu alan) olarak tasarlanan hacimsel kısım, yapının bu bölümüne yüklenen yeni işlevin mevcut hacimsel düzenine uyum sağlamış ve yeni fiziksel çevrenin kullanıcı açısından sürekliliğini desteklemiş, mekan verimli olarak kullanılmış, amacı doğrultusunda iyi organize edilmiştir.

Şekil 102: Çok amaçlı salonun genel görünüşü.

(R. A. Ağrılı Arşivi)

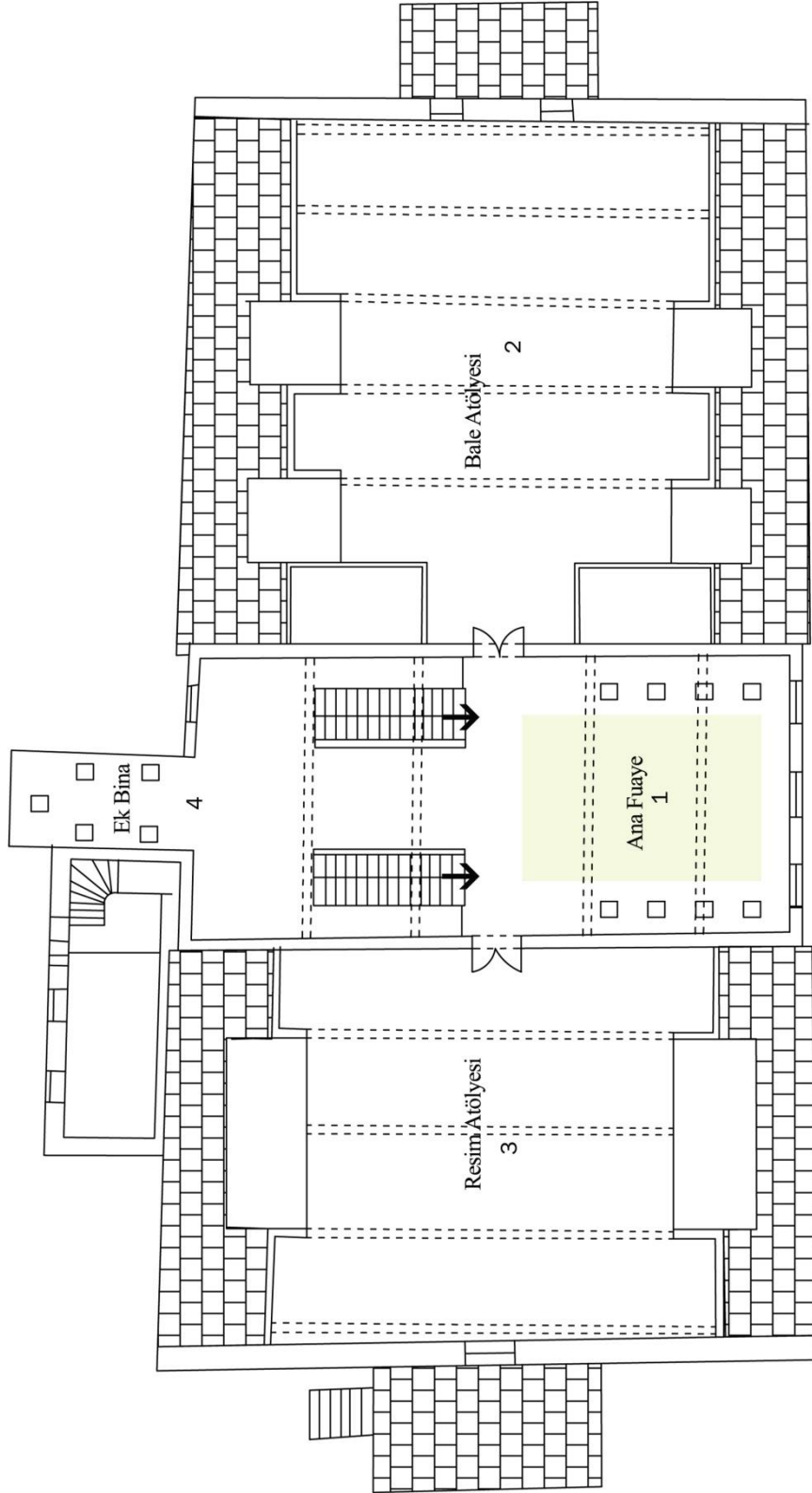
Giriş kat plan şemasında çok amaçlı salon ile birlikte İTÜ Konservatuarı bulunmaktadır (bkz. Şekil 101 3nolu alan). Ana giriş fuayesinin sağ kısmında kalan bu bölüm ana koridor üzerinde karşılıklı olarak bölünmüş sınıflar olacak şekilde tasarlanmış, ayrıca bir adette kütüphane yerleştirilmiştir. Sınıfların boyutları bir birinden farklı olsa bile konservatuvar eğitimi verilebilecek verimliliğe sahip bir şekilde tasarlanmışlardır.

Şekil 103: İTÜ Konservatuarı için tasarlanmış bölüm

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Giriş kat işlev yerleşimi ve kurgusu gayet açık ve net bir şekilde anlaşılmaktadır. Mekanlar arasında ki bağlantılar ve sirkülasyon şeması kolay anlaşılabilir, açık plan yapısına sahip ve nettir.

Şekil 104: Bakırköy İspirtothane Binası 1.kat planı (kroki aktarımı R.A. Ağrılı)

Yapının 1.katına çıkıldığında giriş katında olduğu gibi bir fuaye ile karşılaşılmaktadır (bkz. Şekil 104 1 nolu alan). Bu fuaye hem sirkülasyonun ana aksında bağlantıyı sağlamakta hem de çeşitli organizasyonlarda kullanılmaktadır.

Şekil 105: Bakırköy İspirtohane Binası 1.kat fuayesi

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Bu ana sirkülasyon hattından karşılıklı olarak iki büyük hacme geçiş yapılmaktadır. Bu hacimler işlev olarak kullanılma yönünden avantajlı bir ortam oluşmasını sağlamıştır. İlk mekân bölge halkının ve diğer kullanıcıların resim kursu alabilmeleri için atölyeye dönüştürülmüştür (bkz. Şekil 104 3 nolu alan). Atölye olarak kullanılan bu alan sürekli devinimli olup isteklere ve taleplere göre şekil ve işlev değiştirebilmektedir.

Şekil 106: Bakırköy İspirtothane Binası 1.kat 3 nolu resim atölyesi

(R. A. Ağrılı Arşivi)

İkinci hacim (bkz. Şekil 104 2 nolu alan) restorasyon planlamasında bir çok insanın aynı mekan içerisinde çalışmasını sağlayacak ofis alanı olarak tasarlanmış ve bölümlenmiş olsa da, güncel durumunda bale ve sportif faaliyet çalışma ve eğitim salonu olarak kullanılmaktadır. Hacimsel olarak böyle bir salon kullanımına olanak veren mekân bu işlev yüklemesi ile ofisten daha verimli bir süreklilik sağlamaktadır.

Şekil 107: Bakırköy İspirtohane Binası 1.kat bale atölyesi

(R. A. Ağrılı Arşivi)

İlk yapılış zamanlarında bulunmayan fakat zamanla yapının geçirmiş olduğu tadilatlar sırasında ihtiyaç doğrultusunda yapıya eklenmiş olan ve günümüzde de kullanılan ek binanın kullanım alanı da bu fuayeye açılmaktadır (bkz. Şekil 104 4 nolu alan). Bu mekân çoğunlukla resim atölyelerine hizmet eden bir depo ve sergi alanı olarak kullanılmaktadır. Fakat yapıda işlev değişikliklerine bağlı olarak genel hacim kullanımına katkı sağlamakta olduğu da belirtilmektedir.

Şekil 108: Bakırköy İspirtohane Binasına ek olarak yapılmış bina dış görünüşü(sağ) iç görünümü (sol)

(R. A. Ağrılı Arşivi)

5.1.4. Mimari Özelliklere Müdahaleler

İspirtohane binası, gerek mimarlık, gerek teknoloji, gerekse işlevi açısından İstanbul’da türünün tek örneği olması nedeniyle önemli bir yapıdır.

Yüksek avlu duvarları ile çevrilmiş olan İspirtohane binasının avlu kapısındaki alınlık Barok üslubundadır. Duvarlarla çevrelenmiş bulunan bina, iki ucunda kare şeklinde tek katlı uzantıları bulunan bir dikdörtgen şeklinde, derzli tuğla sıraları ile kâgir olarak inşa edilmiştir. Yapının alt kat cephesi çıplak bırakılmış, birinci kat cephesi sıvanmıştır. Yapının uzun kenarlarının ortasından avlunun her iki tarafına açılan kapılar vardır. Ana girişin bulunduğu batıdaki kapının üzerindeki geniş pencerenin tuğla kemerleri üçlü bir dizi şeklinde örülerek bu giriş vurgulanmıştır.(Pakol, 2010, s. 105)

Şekil 109: Bakırköy İspirtohane binası restorasyon sonrası vaziyet planı modellemesi
(Bakırköy İspirtohane Kültür Merkezi Arşivi)

Şekil 110: Bakırköy İspirtohane Binası Ana Giriş Kapısından Görünüş
(R. A. Ağrılı Arşivi)

Zemin katı örten beşik çatının içinden yükselen ve zemin kata dik olarak yerleştirilen birinci kat da beşik çatı ile örtülmüştür. Zemin katı örten beşik çatı ile örtülü olan da birinci kata dahil edilmiştir. Beşik çatı yüzeyine açılmış pencerelerden iç mekâna doğal ışık alınması sağlanmıştır. Tüm pencereler dikdörtgen formlu söve ile çevrelenmiş olup ayrıca zemin ve birinci kat pencerelerinin üzerlerine tuğla ile daire kemer deseni yapılmıştır (Pakol, 2009, s.105).

Şekil 111: Yapının dikdörtgen söveli pencereleri ve tuğladan yapılmış daire kemer deseni
(R. A. Ağrılı Arşivi)

Mimari özellikler günümüze gelene kadar özellikle farklı işlevlendirme çabalarından dolayı bu tarihi sanayi yapısı çeşitli tahribatlara uğramış ve bir çok özelliğini kaybetmiştir. Bu dönemde yapıyı restorana dönüştürmek üzere yapılan izinsiz müdahaleler, binanın özgünlüğüne büyük ölçüde zarar vermiştir (İTÜ Mimarlık Fakültesi İspirtohane Ekibi, 2000). Yapının özgün plan şemasının ve mimari özelliklerinin bozulmasına sebebiyet veren bu müdahaleler ve yanlış uygulamalar tarihi yapı bahçesinde yapılmış olan ek bina, fotoğraf arşivlerinde belgelenmiş olan külâh şeklinde kule örtüleri ve eklenen katlardır.

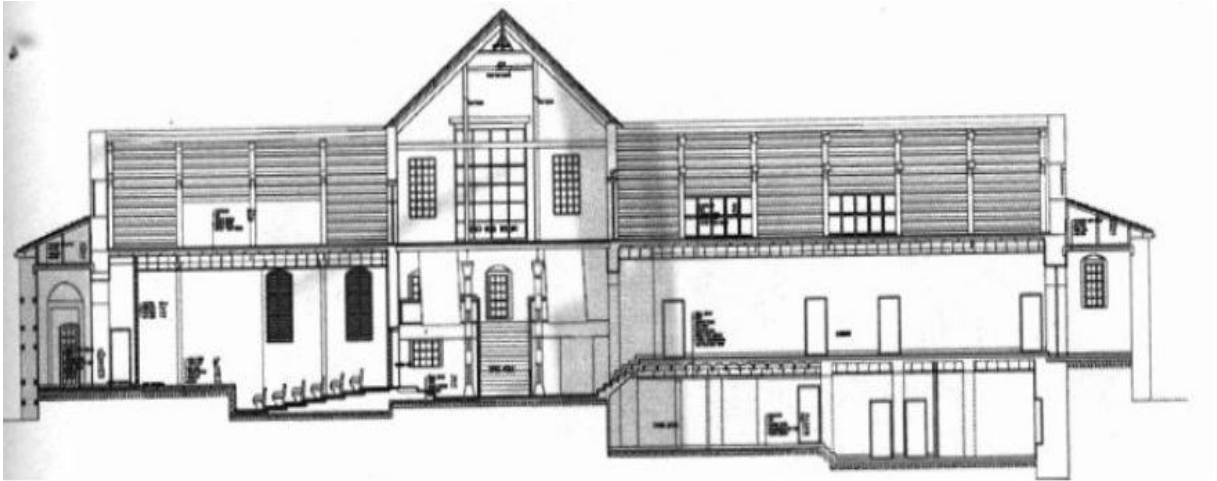
Şekil 112: Bakırköy İspirtohane Binası Yenileme öncesi durumu

(Bakırköy İspirtohane Kültür Merkezi Arşivi)

Yeniden işlevlendirme çalışmalarında öncelikle yapıya sonradan dahil edilmiş ve özgün olmayan eklerin temizlenme çalışmaları yapılmıştır. Yapının yorulan kısımlarının temizlenmesinden ve ilk mimari özelliklerine yakın haline dönüş yapıldıktan sonra ise gerekli yerlerde bina özelliklerini bozmadan bütünleme ve güçlendirme çalışmaları yapılmıştır.

Şekil 113: Tadilat öncesi Bakırköy İspirtohanesi batı cephesi rölöve görünüşü

Şekil 114: Tadilat sonrası Bakırköy İspirtohanesi boyuna kesiti

Tadilat öncesinde Şekil 113 da batı cephesi görünüşlerinde bulunan külah şeklindeki mimari ekler tadilat sonrasında (bkz. Şekil 114) kaldırılmış ve bina özgün haline getirilmek için çalışmalar yapılmıştır.

Şekil 115: Tadilat öncesi Bakırköy İspirtohanesi Görünüşü ve doğu cephesi (sağ) 1997

(Akın, Kahya ve Salman, 2002)

Şekil 116: Tadilat Sonrası Bakırköy İspirtohanesi Görünüş modellemesi

(G. Uğur arşivi)

Yapının yapısal özellikleri incelendiğinde plan şeması yalın ve net bir özellik göstermektedir ve yapısal elemanlar da bu yalınlığı destekleyici nitelik taşımaktadır. Mekânlara karakteristik bir özellik katan ve bütünleşmelerini sağlayan yapısal mimari elemanlardan en özellikli olanı kuşkusuz ki dökme demir dikmelerdir. Bu kolonlar kısmi yerlerde tadilattan geçmiş ve güçlendirilme yapılmıştır. Özellikle kat döşemelerinde bu tadilatlar net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Şekil 117:Yapının Giriş katında Bulunan Dökme Demir Kolonların Görünüşü

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Zemin kat ve 1. katta dökme demir kolonlar aynı aksta bulunmaktadır. Bu kolonların 1. Katta sağladığı en önemli katkı ise çatının ahşap makaslarını taşımasında destek sağlamasıdır. 1. Katta bulunan resim ve bale atölyelerinde çatı eğiminden dolayı dökme demir dikmelerin boyları kısalmıştır.

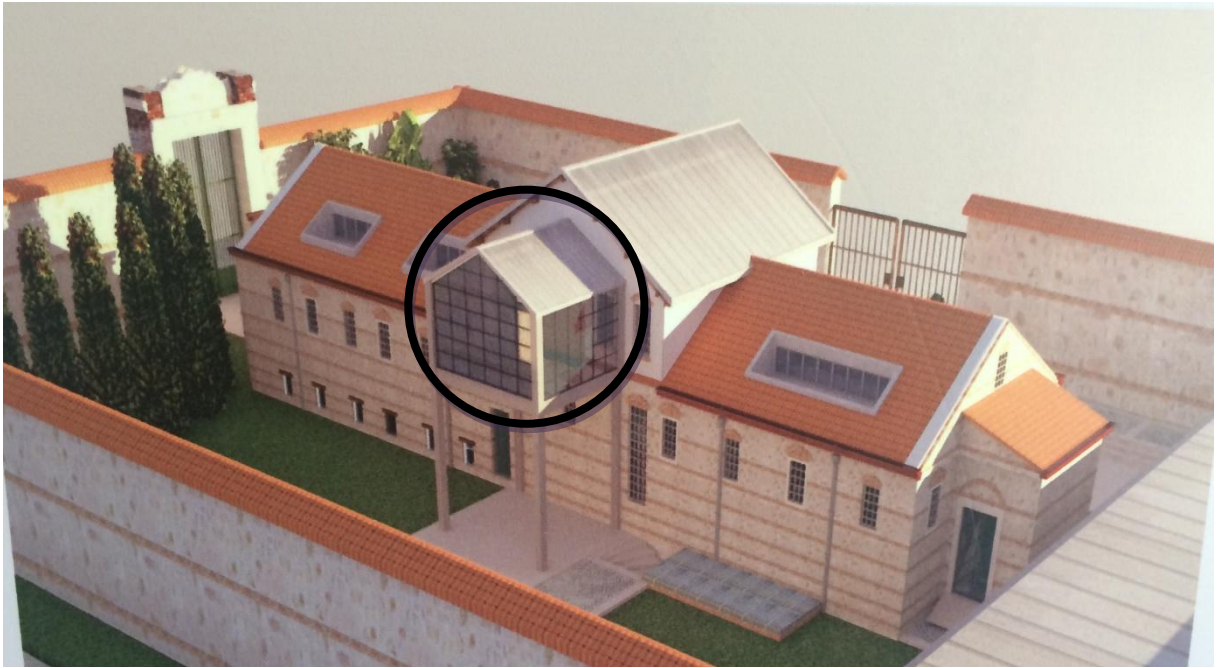
Şekil 118: Birinci kat Bale Stüdyosu dökme demir kolonları ve çatı makasları

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Resim atölyesi ve bale salonunun çatı örtülerinin eğimlerinden dolayı alçalması nedeniyle çatı makasları bu mekanlarda demir dökme dikmelere oranla daha çok ön plandadır.

İspirtohane binasının mevcut strüktürü, yeniden işlevlendirme çalışmaları ile korunmuştur. Bu sayede yapı elemanlarına büyük ve geri dönülemez müdahaleler yapılmamış sadece rijitlik ve dayanıklılık sağlamak için müdahalelerde bulunulmuştur. Yapının genelinde bulunan tüm mekanlarda yapılan renovasyon çalışmalarında eski-yeni ayrımı yapılarak, doku, malzeme, teknik farkları ayırt edilebilecek şekilde olmasına özellikle dikkat edilmiştir.

Örneğin birinci kata sonradan yapılan çıkmanın çatısı, İspirtohanenin özgün çatı formu olan beşik çatının daha küçük bir ölçekte tekrarlanmasıyla oluşturulmuştur (bkz. Şekil 119). Yine bu çıkmada bulunan pencereler tarihi yapının pencerelerine form olarak atıfta bulunacak şekilde tasarlanmıştır. Fakat gerek kullanılan malzemeler olsun gerek çıkmanın pilotiler üzerinde yükseltilerek inşa edilmesi olsun yapıya sonradan eklenmiş olduğunu göstermektedir.

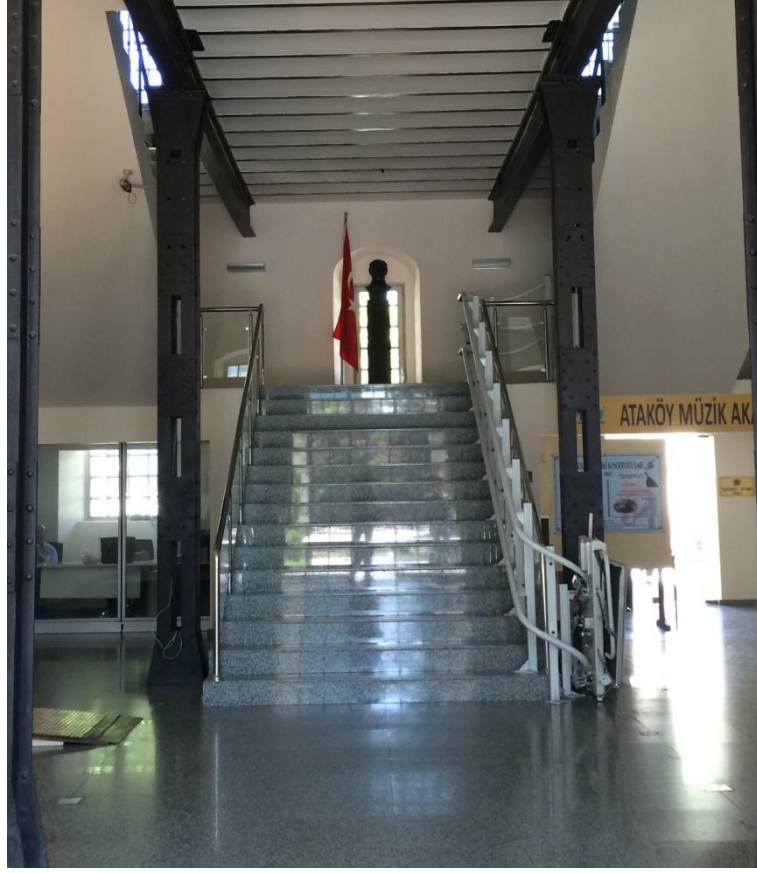
Şekil 119: Bakırköy İspirtohanesi ve birinci kata eklenmiş çıkma

(G. Uğurlu arşivi)

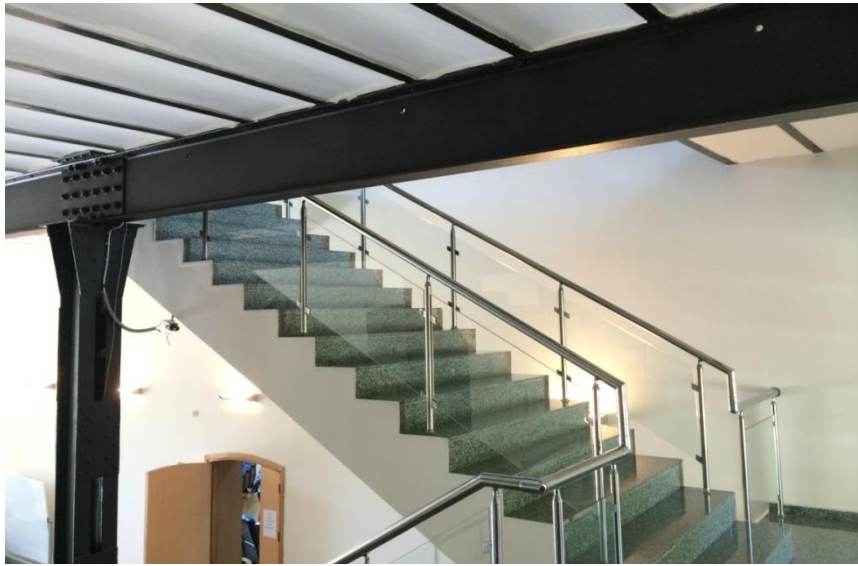
Bakırköy İspirtohane binasının konservatuar ve kültür-sanat merkezine dönüşümünde müdahale edilmesi neredeyse zorunlu olan düşey sirkülasyon elemanlarının yenileme çalışmaları yapılmıştır.

Günümüzde Bakırköy İspirtohane binası, İT  konservatuarı ve Bakırköy Belediyesine bağlı kültür ve sanat merkezi olarak işlevlendirildiğinden pek çok insanın yapı kullanıcısı olarak binanın içerisinde dolaşımını sağlayacak olmasının gerekliliğinden doğan bir şekilde yapı içerisine yeni dolaşım elemanı çözümleri getirilmiştir. Bu yeni dolaşım elemanları merdiven ve engelli kullanıcıların ara kat ve 1.kata rahat ulaşım sağlayabilmeleri için monte edilmiş merdiven asans r d r (bkz. şekil 101).

Merdiven binanın batı cephesinde bulunan giriş aksının tam karşıda merkezde konumlandırılmıştır. Orta akstan ara sahanlığa çıkıldıktan sonra birinci kata erişim için kullanılan diğer ikinci kol sağ ve sol olmak üzere iki adet olarak tasarlanmıştır. Bu dolaşım elemanı konumlandırılırken izlenen ana amaç, mekânı bölmeden alt-üst katları birbirine bağlamak ve de iki kat arasındaki görsel bağlantının sürekliliğini sağlamak olmuştur.

Şekil 120: Bina giriş aksında bulunan ana merdiven
(R. A. Ağrılı Arşivi)

Şekil 121: Ana merdiven sahanlıktan görünüş
(R. A. Ağrılı Arşivi)

Ana sirkülasyon elemanı olan merdiven betonarme olarak inşa edilmiş, kaplama olarak da granit kullanılmıştır. Merdivenin rölöve ve restitüsyon çalışmalarının analizlerinde belirtilen - özgün olmayan, ancak işlevsel ve strüktürel nedenlerle mevcut haliyle bırakmak durumunda kalınan -eklerden biri olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi edinilememiş fakat yenileme çalışmalarında özgün değil çağdaş malzeme kullanımıyla sirkülasyon yoğunluğunun göz önünde bulundurulduğu ve malzeme seçiminin bu duruma uygun olarak seçildiği görülmektedir. Merdivene monte edilmiş olan asansör engelli kullanıcılarının birinci kata ulaşabilmesi için doğru bir seçenek olarak tasarlandığı görülmektedir. Evrensel tasarım kriterleri kapsamında yapılan bu çalışma tarihi yapıların da bütün kullanıcılar tarafından kullanımının önünü açmaktadır.

Şekil 122: Ana merdivene eklenmiş olan merdiven asansörü
(R. A. Ağrılı Arşivi)

Yatay sirkülasyon amacı ile kullanılan koridorlar ve ana fuayeler yapının tarihi sanayi yapısı oluşundan kaynaklı olarak geniş olduğundan koridor etkinliklerinde kullanıcı ağırlayabilecek şekilde ayarlanmış ve uygulanmıştır. Bu uygulamaya gidilme sebebi ise yapının kültür ve sanat merkezi olarak tasarlanması, sıklıkla sergi, enstalasyon, performans gibi birçok aktiviteye bütün yapı mekanlarıyla açık olarak kullanılmasıdır (bkz. Şekil 101 ve 104).

5.1.5. Mekânların İç Mimari Tasarımları

Bakırköy İspirtohanesi tarihi endüstri yapılarına ait kendine has mimari üslubu bulunan, iç strüktürü dökme demir dikmelere oturan yüksek duvarları geniş pencereler ile tamamlanan, kendine özgün doku, renk ile tamamlanmış bir yapı olması sebebiyle; iç mekânın korunmasına yönelik yapılan değişiklikler korumaya yönelik çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır.

Binanın dış cephesinin yalın ve geniş açıklıklı pencereler ile çevrili olması iç mekânın doğal aydınlatma etkisini arttırmaktadır. Duvarlarda bulunan kafesli büyük pencerelerden alınan doğal aydınlatma etkisi yapı genelinde farklı aydınlanma düzeylerine ve büyüklük vurgusuna katkı sağlamaktadır. Doğal ışığın daha çok müdahil olduğu aydınlatma şekli yapının özgün niteliklerini vurgulama hususunda başta gelen tercih olmuştur.

Şekil 123: Kafesli pencereler (sağ) ve mekâna sağladığı doğal aydınlatma atmosferi

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Giriş mekânına etki eden diğer aydınlatma unsurları ise duvarlara yerleştirilmiş apliklerdir. Mekânda kısıtlı bir etki yaratsa da tarihi yapının duvarlarının vurgulanmasında önemli yer tutmaktadır. Zemine yerleştirilmiş gömme spotlar ise giriş ve merdiven aksını destekleyici bir yaklaşım ile tasarlanmıştır.

Konferans - çok amaçlı salon iç mekanının da tasarım kaygısı dışında akustik özellikleri de göz önünde bulundurulan nitelikte malzeme seçmek ve akustik problemini ortadan kaldırma yoluna gidilmiştir. Salon duvarlarında kullanılan ahşap lambiriler ses yalıtımını sağlamakla birlikte, sesin sahneden bütün salona doğru şekilde aktarılabilmesi içinde uygun malzeme olarak seçildiği düşünülmektedir.

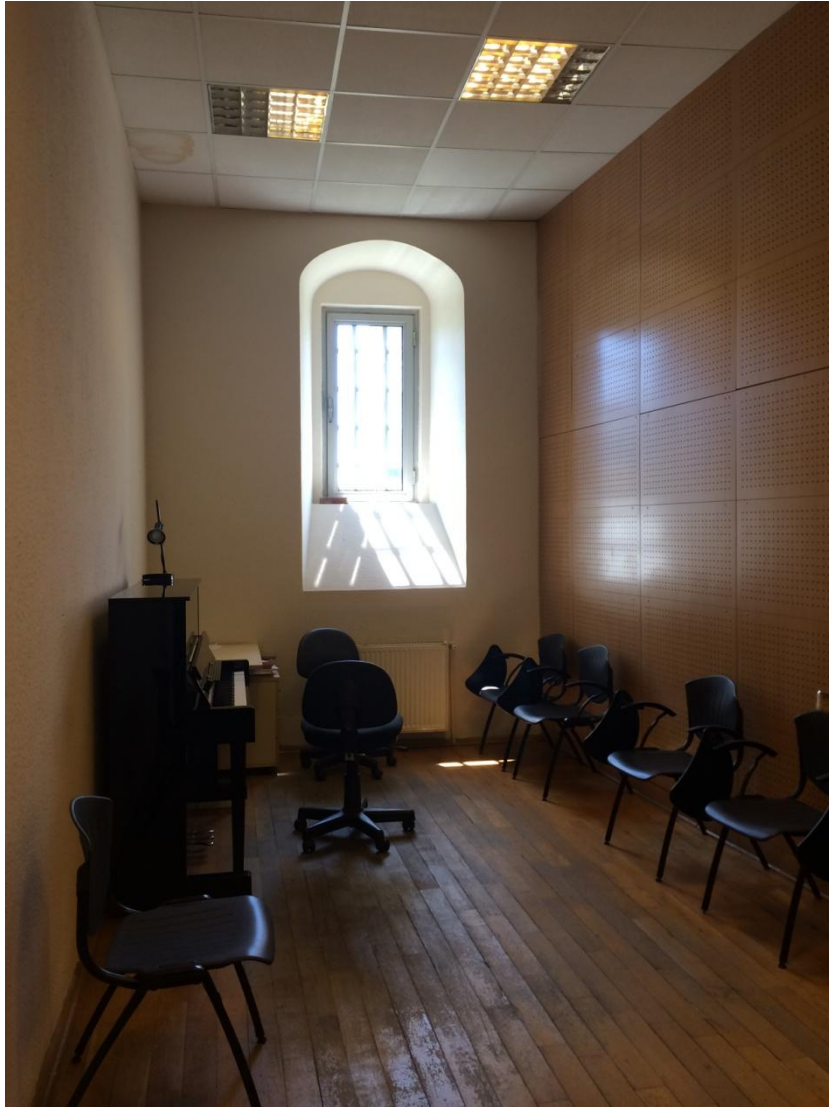
Çok amaçlı salonda aydınlatma elemanı olarak mekana uygun olmamasına rağmen floresanlar kullanılmıştır. Aslında beğenilen bir malzeme olmamasına rağmen, yine de dengeli dağılım görülen bir aydınlatma sağlamıştır. Yine tavan aydınlatmasına destek olacak şekilde duvarlarda aplikler kullanılmış ve ışık yoğunluğunun istenilen şekilde ayarlanabilmesini mümkün kılmıştır. Koltuklarda kullanılan tekstil malzemesi ve zeminde kullanılan ahşap parke malzemelerde yine iç mekân tasarımında sıcaklık algısı oluşturacak, kullanıcıların kendisini daha rahat hissedebilecekleri ortamın oluşmasında etkili olmuştur. Mekân genelinde renk ve doku fazla baskın olmadığından rahatsız edici nitelikte bir algı oluşturmamaktadır.

Şekil 124: Çok amaçlı salonun görünümü

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Konservatuar alışma sınıflarının duvarlarında kullanılan delikli ahşap panolar akustik probleminin özölmesinde kullanılan kaplama malzemesi olmuştur. Sınıflarda bulunan pencereler doğal ışığın mekânda öncelikli olarak aydınlatma kaynağı olmasını sağlamış, asma tavana yerleştirilmiş olan florasenlar ise doğal ışın yetmediği ve mekânın aksam saatlerinde de kullanımına olanak sağlamıştır.

şekil 125: İTÜ Konservatuar bölümü çalışma sınıfı

(R. A. Ağrılı Arşivi)

Birinci katta bulunan ana fuaye ise diğer mekanların iç mekan tasarımı ile aynı özellikleri göstermektedir. Duvarlarda kullanılan renk ile döşeme kaplamasında kullanılan granit malzemenin renginin açık ve yumuşak geçişli olması sebebiyle sınırlanan alanın daha geniş ferah ve aydınlık gözükmeye yardımcı olmaktadır. Aynı katta bulunan atölyelerde de iç mekân atmosferi diğer mekanlarla aynı mantaliteyle oluşturulmuş ve kullanıcıların kendini rahat hissedebilecekleri ve çalışma performansını olumlu yönde etkileyecek bir yaklaşım oluşturulmak istenmiş ve bunda da başarılı olunmuştur. İstenen şekilde yerleşmeye olanak veren iki büyük hacimli atölye belirli çizgilerle sınırlandırılmış şekilde tasarlanmamış, işlev gerekliliklerine göre yer değişimine ve mobilyaların arttırılıp azaltılmasına, çeşitli kompozisyonların oluşmasına olanak vermektedir.

5.2. CİBALİ TÜTÜN FABRİKASI

5.2.1 Yapının Tarihçesi

Cıbalı tütün ve sigara fabrikası 1884 yılında II. Abdülhamit döneminde inşa edilmiş zaman içinde ihtiyaçlara göre eklemeler yapılarak bir yapı grubu haline gelmiştir. Binanın yapım yılları Osmanlı hazinesinin dış borçlanma çıkmazında olduğu dönemlere denk gelmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Avrupa çıkarlarının örgütlendiği yıllarda mali sermayenin temsilcileri, ülkeyi mali tutsaklığa mahkum ederken yerli yatırımcıların da gelişmesini olumsuz yönde etkiledi. (Alper, 2003 s.33)

Avrupa sermayesine tutsaklığın en önemli sonuçlarından biri de devletin tütün tekelinden elde ettiği gelirler üzerinde olur. Devlet borçlarına karşılık olarak tütün tekel imtiyazı, 1876 yılında Galata bankerlerine, 1880 yılında ise 'Duyun-u Umumiye İdaresi'ne bırakılır. Bu düzenlemeler geliri arttırmayınca, Osmanlı sınırları içinde tütün alım ve rüsumlarını toplama, tütün fabrikası açma imtiyazı 30 yıl süre ile yıllık 750,000 altına Osmanlı Bankası, Viyana'da Credit Anstalt ile Berlin'de banker Blaynrod şirketlerinden kurulu 'Müşterek-ül Menfa İnhisar-ı Duhan-ı Aliye-i Osmaniye' veya 'Reji Şirketi'ne verilir. Cıbalı Tütün ve Sigara Fabrikası da tütün mamülleri üretmek amacıyla 1884 yılından başlayarak reji şirketinin binası olarak inşa edilir. Reji şirketi tütün tekelini 1923 yılına kadar elinde tutar. 1924 yılında ise tüm imtiyazlar kaldırılır ve Cumhuriyet Hükümeti'ne devredilir. (Alper, 2008, <http://www.mimarizm.com/KentinTozu/Makale.aspx?id=418&sid=408>)

Fabrikada 1946'da puro, 1959'da filtreli, aromalı ve soslu sigara üretilmiştir. 1984'te fabrikaya yurt dışından yeni makineler getirilmiş, 1988'de de pipo tütünü tesisi kurulmuştur (İstanbul, 1994 s.429). Tasarımı Alexandre Vallaury'e ait olan birbirine geçit ve avlularla bağlanan yapı grubunun inşası sırasında Hosep Aznavur devreye girmiş, 20.yy başlarında ise Eugene Bottazi binaya ekler yapmıştır. 1900 sonrası fotoğraflardan anlaşıldığı üzere, taşıyıcı döküm kolonlar, çelik putreller ve tuğla, demir ve cam malzemeden inşa edilmiş olan

fabrikanın bodrum katı haricindeki döşemeleri ahşap parke, tavanları da ahşap çıtalı olarak tasarlanmıştır.(Alioğlu ve Alper, 1998 s.43).

Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası 10.385 m2 arsa üzerinde 40.000 m2 kapalı kullanım alanındaki 2500 civarında çalışanı ile erken dönem endüstri mirasımızın önemli yapılarından biridir. Dönem dönem 1500 ü aşan kadın 662 erkek çalışanları, imalathaneleri, hastanesi, çocuk yuvası, bakkaliyesi, okulu, itfaiye ve spor birimleri, güvenlik ve memur kadrosu ile büyük bir tarihe tanıklık etmiştir (Alper, 2003 s.34).

Cibali Tütün Fabrikası, adını aldığı Cibali semtinin profilini olduğu kadar toplumsal yapı ve yaşamını da belirlemiştir. Fabrikada her dönem erkek işçiler yanında çok sayıda kadın işçi de çalışmış, İstanbul'da işçiliğin kuşaktan kuşağa geçtiği ender işyerlerinden biri olmuştur. Yine Cibali Tütün Fabrikası 20. yy başlarında, İstanbul işçi hareketleri içinde de grevler, örgütlenme ve işçi sınıfının bilinç düzeyi bakımından önemli bir yere sahipti (Wikipedia, Cibali tütün Fabrikası, 2002)

Şekil 126: Cibali Tütün ve sigara Fabrikası kadın işçileri

Kaynak: (<http://www.rhm.org.tr/tutun-fabrikasi/>)

Şekil 127: Cibali Tütün ve sigara Fabrikası tütün işleyen işçiler

(Kadir Has Üniversitesi Arşivi)

5.2.2 Yapının Rölöve ve Restorasyonu

Değişen ve gelişen tütün işletme ve sigara üretim teknolojisi yeni kurulan Maltepe Fabrikası'nda yoğunlaşınca Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası 1995 yılında boşaltıldı. Yapı Maliye Bakanlığı'nın 75044 sayı ve 15.12.1997 tarihli kararı ile eğitim amaçlı kullanılmak üzere 29 yıllığına Kadir Has Üniversitesi'ne verilmiştir. Kadir Has Üniversite'nin binalarının tekrardan planlanması için Dr. Mimar Mehmet Alper ile anlaşılmıştır. Yapının rölöve ve restorasyon projelerinin hazırlanma aşaması 2,5 yıl sürmüş, 2000 yılında restitüsyon, temizlik ve restorasyon sürecine başlanmıştır.

M. Alper bir röportajında “Eğitim işlevinin, bu bina için doğru bir işlev olduğunu düşünüyorum. En başından beri de, bir korumacı mimar olarak, binanın turizm merkezi ya da otel olarak işlevlendirildiği takdirde çok yorulacağını savunuyordum. Kaldı ki, binayı isteyen diğer kurumlar, bina için Has Vakfı’nın yaptığı harcamayı yapamazdı. Dolayısıyla biz, binayı yormadan, yapının işleve egemen olduğu bir restorasyon çalışması yürüttük. Bu çalışmanın sonucunda da bina bütün güzelliğiyle ortaya çıktı ” sözleriyle yapılan restorasyon ve renovasyonun niteliği hakkında bilgilendirmede bulunmuştur. .(Alper, 2008, <http://www.mimarizm.com/KentinTozu/Makale.aspx?id=418&sid=408>)

Haliç, İstanbul’un mekânsal, sosyal ve ekonomik değişimi içinde Bizans’tan bugüne dek her dönemde yönetimlerin ilgi odağı ve cazip bir alan oldu. Bunun nedenlerinden ilki ve en önemlisi coğrafi konumu ve korunaklı bir liman oluşuydu. Üst üste birçok dönemin izlerini taşıyor ve İstanbul metropoliten kentinin merkezinde yer alıyor olması da diğer nedenlerdi. Galata ve Tarihi Yarımada gibi iki önemli tarihi merkezi birbirine bağlar konumda olması Haliç’in stratejik önemini artırdı. (Erden, 2009, s.3)

Bu sebepten dolayı Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası’nın bundan böyle üniversite olarak hizmet vermesinin hem kamu yararı, hem İstanbul’un genel koruma planlaması, hem de kompleksin tek yapı ölçeğinde korunabilmesi açısından doğru olduğu düşünülmektedir. Tarihi yarımada’da tahribatı arttıran endüstriyel işlevlerin yerine toplumsal, kültürel, turizm içerikli işlevlerin yer alması gerekliliği zaten tartışılmakta ve bu konuda çeşitli planlar, uygulamalar zaman zaman gündeme gelmektedir.

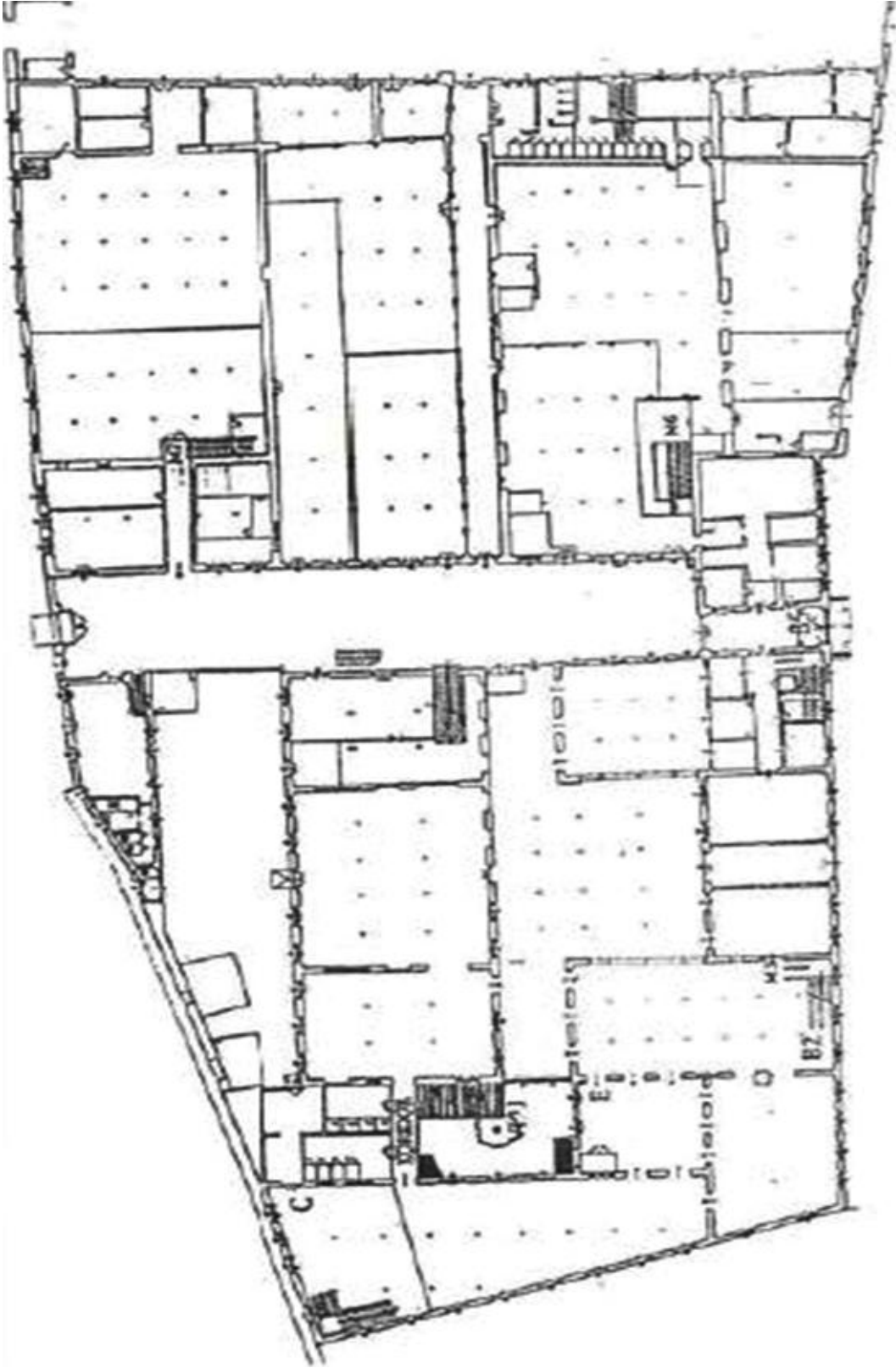
Şekil 128:Cibali Tütün Fabrikası 1920 ler

Kaynak: (<http://www.rhm.org.tr/tutun-fabrikasi/>)

Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın yeni kullanımı için uygulanan temel restorasyon ilkeleri:

- 1-Yapının 19.yüzyıl sonuyla 20.yüzyıl başlarında yapılmış olan dönemin üslup, malzeme ve teknik özelliklerini taşıyan bölümlerinin yıkılmadan kullanımı
- 2-Özgün olmayan sonradan gelişigüzel eklenen niteliksiz eklerin ayıklanması, bazıları için öneriler getirilmesi (liberasyon aşaması)
- 3-Yapının yeni işlevi doğrultusunda en az müdahale ile yeniden düzenlenmesi,
- 4-Yapının geleceğe sağlıklı taşınması için bünyesinin güçlenmesi ve olası depremlere karşı strüktürel konsolidasyon (sağlamlaştırma) çalışmalarının yapılması,
- 5-Yapının teknik, tesisat, teçhizat ve donanımı yönünden üstün teknoloji ile günümüze hazırlanması ve geleceğe taşınması olarak sıralanabilir.

Restorasyon çalışmalarına başlamadan önce, fabrikaya ait makine, teçhizat, ürün ve bilgiler tekrar ait oldukları yere getirilmek üzere Tekel Genel Müdürlüğü tarafından Maltepe Sigara Fabrikasına taşınmıştır. Ancak restorasyon sonrası geri dönüş olmamıştır. Bugün donanımdan ve işletim sisteminin yapıyla ilişkisinden örnek bir bölüm kurulamamıştır. Burada sergilenebilecekleri bir alan, bir müze veya bir galerinin tasarlanması yapı tarihi için daha değerli olabilirdi.

Şekil 129: Cibali Tütün Fabrikası rölöve planı (M.Alper Arşivi).

Restorasyon ve yeniden işlevlendirme uygulamasını M. Alper yürütmüştür. Uygulamada 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında yapılmış olan bölümler olduğu gibi değerlendirilmiştir. Buna karşılık sonradan eklendiği belirlenen bazı yapılar ve yapının elde edilmiş eski fotoğraflarına dayanarak, ilk yapım sırasında olmayan 4. Kat yıktırılmış, fotoğraflarda görülen tuğra eklenmiştir. Binaların bir kısmında kolon ve kirişler tutularak, bazı döşemeler kaldırılmıştır. Eski fotoğraflara dayanarak binaya alınlıklı beşik çatı yapılmıştır (Alioğlu ve Alper, 1998 s.48).

M. Alper, binadaki tüm kolon ve kirişlerin çelik desteklerle güçlendirildiğini bildirmektedir. Ayrıca Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın restorasyonu kapsamında, Güzel Sanatlar Fakültesi binası altındaki 16.Yüzyıla ait bir hamam kalıntısı ile otoparkın altındaki Bizans sarnıcı da koruma kapsamına alınmış ve bu mekânların “Rezan Has Haliç Kùltürleri Müzesi”ne dönüşümü değerlendirilerek, proje uygulama sonrasında Urartu tarihi kalıntıları sergilenmeye başlanmıştır. (Alper, 2013, <http://www.mimdap.org/?p=545>)

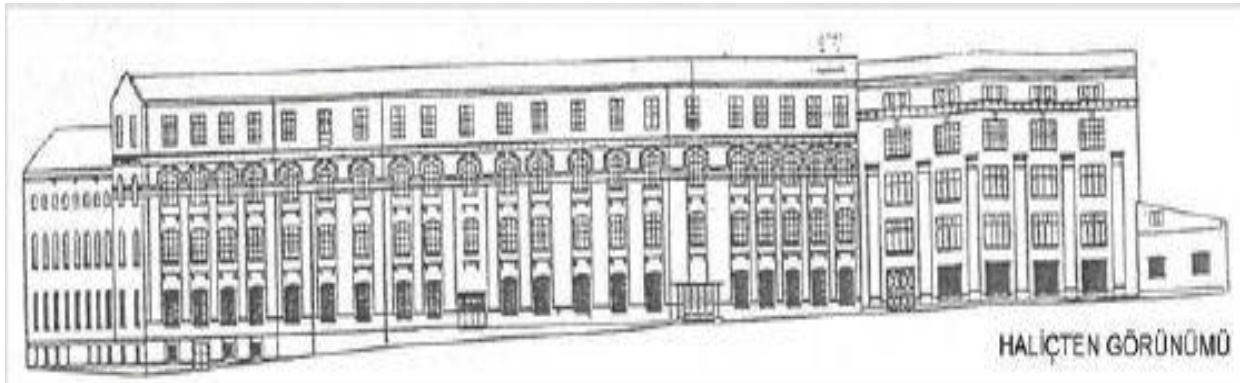
Şekil 130: Kadir Has Üniversitesi

Kaynak: (<http://wikimapia.org/1743806/tr/Kadir-Has-%C3%9Cniversitesi-Eski-Cibali-Sigara-Fabrikas%C4%B1>)

M. Alper yapı hakkında bir röportajında restorasyon çalışmalarının amacını ve yöntemini:

“Bir sigara fabrikasının bir üniversiteye dönüştürülmesinde iki farklı işlevin çakışması söz konusuydu. Ana amaç bu işlevi bu binaya yerleştirirken kesinlikle binayı yormadan, üzmeden ve zedelemekten bu iki fonksiyonu birbirine bağdaştırmaktı, bunu yaptık, bu çok önemliydi. Binanın bütün özgün elemanlarını, duvarlarını, taşıyıcı sistemlerini, döşemelerini vs. koruyarak buna devam ettik. Çok önemli bir bilgi daha vermek istiyorum, binanın üzerinde Tekel tarafından 1940’lı yıllarda ilave edilmiş bir kat daha vardı, bu eski belgeleri ve tarihsel araştırmada bulduğumuz verileri incelediğimizde, bu kat binanın bütün güzelliğini bozuyordu. Biz binayı koruma amacıyla üzerindeki katı atarak adeta 6500 metrekarelik bir alanı heba ettik ve yapıyı eski durumuna getirdik. Zaten burada Üniversite’nin ve restorasyonun amacı çok açık olarak görünmektedir.”

şeklinde özetlemiştir. (Açık dergi, 2004, prgf 8)

Şekil 131: Cibali tütün fabrikası cephe rölövesi haliçten görünüm

(M. Alper arşivi)

Cibali tütün fabrikası restorasyonu 2003 yılında “Avrupa Nostra Ödülü” almış ve uluslararası çapta kendine yer edinmiştir. Avrupa Nostra, Pan Avrupa Kültürel Miras Federasyonu, kültürel mirasın korunmasına ilişkin konularda çalışan sivil toplum örgütlerinin oluşturduğu Avrupa çapında bir birliktir. AB’nin temel öğelerinden biri olan, Avrupalılar için hayati rol oynayan, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konularında tüm Avrupa toplumu adına söz sahibidir. Üyeleri için Avrupa Nostra, fikirlerinin Avrupa çapında temsil edilmesi ve sınır ötesi işbirliklerinin sağlanmasının yanı sıra değerli bir bilgi kaynağı, fikir ve deneyim alışverişi gerçekleştirilen bir forum olarak hizmet etmektedir. Bu ödül mevcut yapının A ve B blokları için verilmiştir. C blok ve altında bulunan Bizans sarnıcının restorasyonu belirtilen iki bloktan sonra başladığı için ödüle C blok dahil edilmemiş fakat restorasyon bitiminde bu blok ile de tekrardan ödül için başvurulacağı belirtilmiştir.

Şekil 132: Cıbalı Tütün Fabrikası yenileme öncesi görünümü

(M. Alper arşivi)

5.2.3 Yapının Hacim-İşlev Kurgusuna Müdahaleler

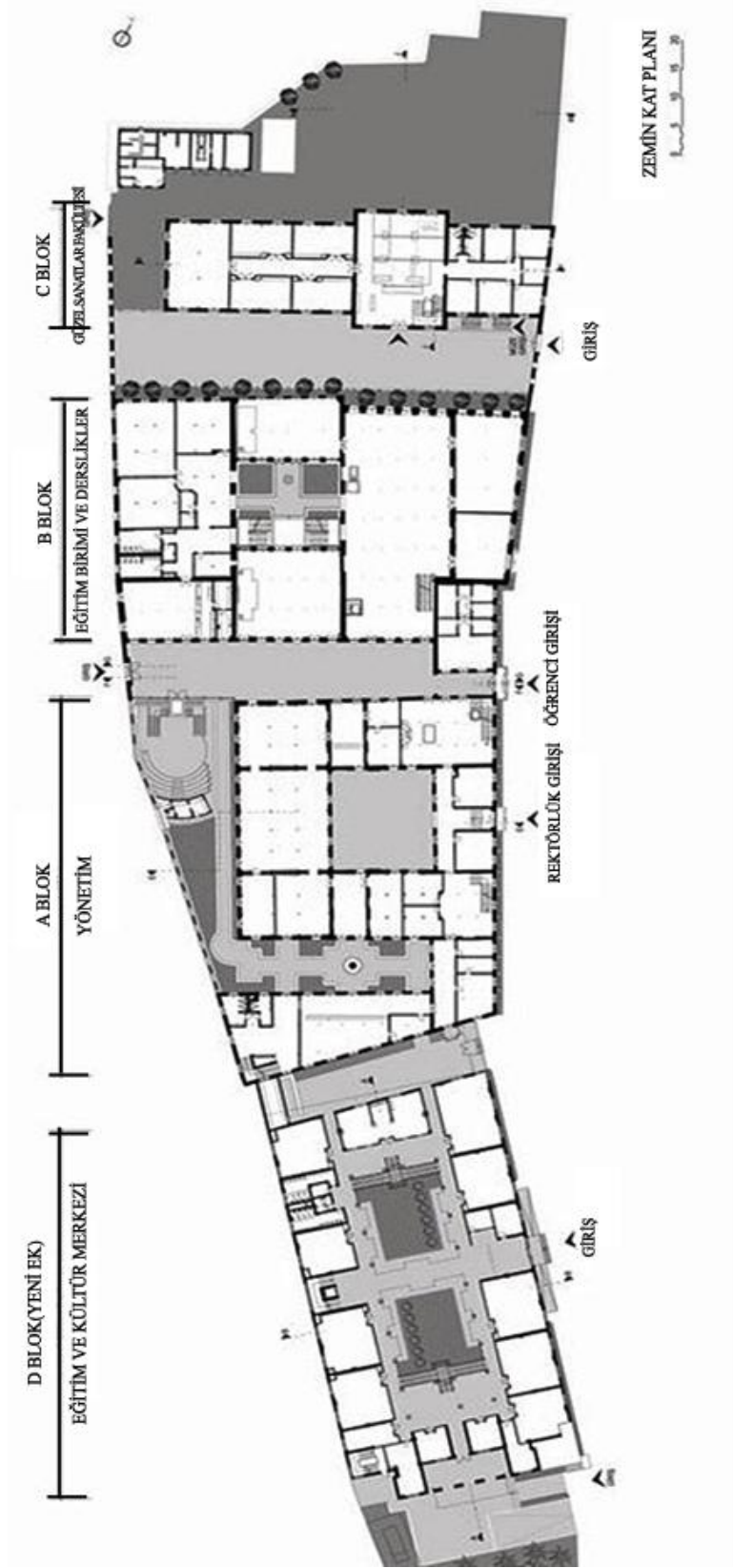
Cibali Tütün Fabrikası, 35.000 m²'lik alanda, avlu ve geçitlerle birbirine bağlanan birkaç bloktan oluşan özgün yapı topluluğu -yerleştiği çok sınırlı ve çok değerli alan nedeniyle- zaman içinde artan mekan ihtiyacını karşılayamayınca, avluların kapatılması, kat, ara kat, ve bölücü duvarların eklenmesi gibi yatay ve düşey düzlemde yapılan müdahalelerle büyük değişikliklere uğramış; böylelikle özgün tasarım ve ayrıntılar okunamaz hale gelmiştir.

Bu bölümde fabrikaya ait binaların üniversite yerleşkesi olarak yeniden değerlendiriliş yaklaşımları, bina bloklarının yerleşimleri ve birbirleri ile kurdukları konumsal, hacimsel ve işlevsel ilişkilerin bina kullanımı bağlamında incelenmesi, bunlara ek olarak da blok olarak tasarlanmış binaların çevresel konumu ile göstermiş olduğu uyum ve işlevlerin işleyiş durumunun değerlendirilmesinin de bu incelemeye dahil edilmesi ile “hacim-işlev kurgusu” konusunun irdelenmesini sağlamak amaç edinilmiştir.

Şekil 133: Kadir Has Üniversitesi genel görünüşü

Kaynak: (http://www.havadanemlak.com/nerede//kadir_has_universitesi_cibali_yerleskesi-3627.html)

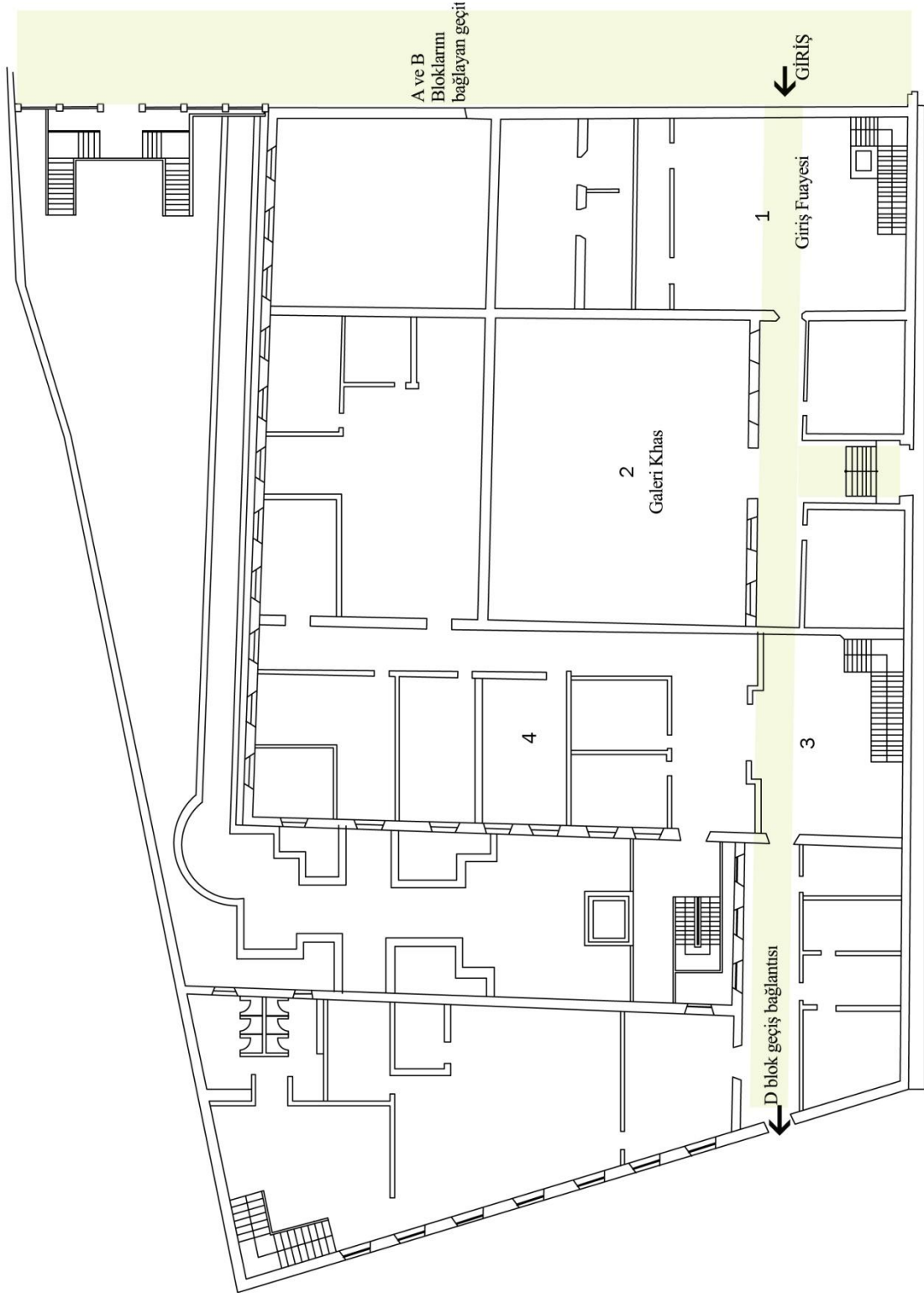
Şekil 134: Kadir Has Üniversitesi yapı blokları renovasyon genel zemin kat planı (M. Alper Arşivi)

Cibali Tütün Fabrikası tek defada tasarlanıp inşa edilmiş bir yapı topluluğu değildir. 1940 ve sonrasında çekilmiş hava fotoğrafları ve yapısal analizler bu yapıların süreç içinde birbirine eklenerek fabrikaya zamanla bugünkü biçimini kazandırdığını göstermektedir. Süreç sonunda tütün depolama, ayıklama, tasnif, işleme, sigara yapımı, paketleme, mekanik, idari ofisler, yemekhane ve mutfak, kreş, sağlık, müstemilat gibi işlevleri barındıran yapı grupları ortaya çıkmıştır. Yapı, çağdaş endüstri tesisinin ilk örneğidir. Burada çalışan işçiler, fabrika çevresinde kendilerinin yaşayacağı konutlar ve mekanlar oluşturmuşlardır. Böylelikle fabrika sosyal yaşamın bir parçası olmuştur. (Alioğlu ve Alper, 1998 s.48)

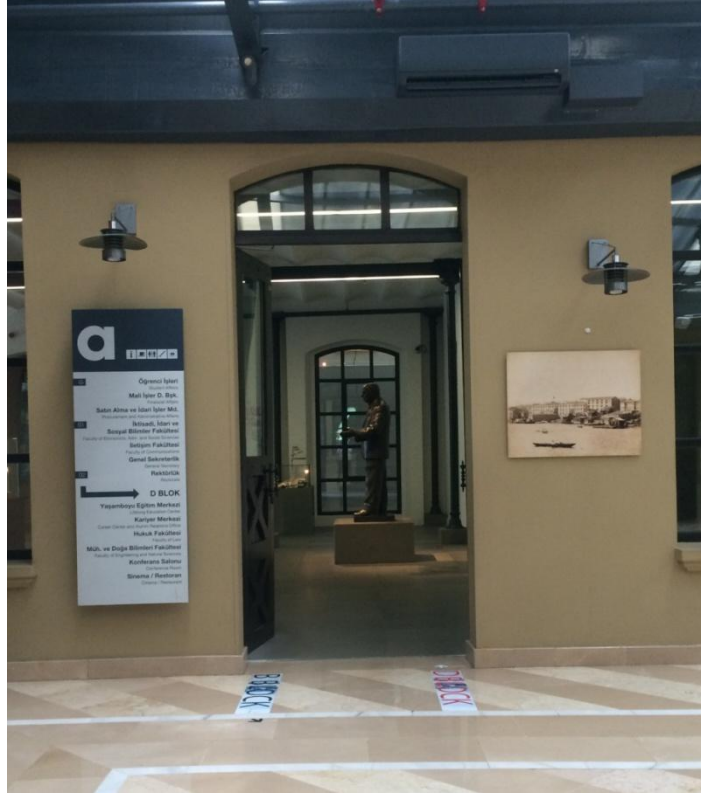
Birbirine avlu veya geçitlerle bağlanan yapı grubundan oluşan mekân ve hacimler üniversitenin gereksinimlerini karşılayacak şekilde planlanmıştır. A,B ve C bloklar yapının mevcut fabrikadan kalan kısımlarıdır. D blok ise gereksinimlerden dolayı renovasyon ve sonrasındaki aşamada yeniden inşa edilen ve birleştirilen bir yapıdır.

Yapılara ana girişlerin yapıldığı kapılardan biri A ve B bloklarının arasında bulunan ve bu blokları birbirine bağlayan geçitten yapılmaktadır. A blokta bulunan işlevler; zemin katta öğrenci işleri, mali işler daire başkanlığı, satın alma ve idari işler müdürlüğü, birinci katta iktisadi, idari ve sosyal bilimler fakülteleri, iletişim fakültesi, ikinci katta ise genel sekreterlik ve rektörlük bölümleri bulunmaktadır.

A Blok, uzun kenarı Haliç'e paralel dörtgen bir yapıdır. Bodrum zemin ve normal iki kattan oluşan yapı kitlesi birbirini dik kesen aksların oluşturduğu ızgara sistemine göre biçimlendirilmiştir. Bodrum ve zemin kat planları üçlü mekan kurgusuna sahiptir. 1. ve 2. katlarda bölümlenme yoktur, mekanlar bütün olarak kullanılmak üzere tasarlanmıştır.(Alper, 2004, s. 83)

Şekil 135: A blok zemin kat planı (Aktarım çizimi R.A.Ağrılı)

Şekil 136: A blok girişi (geçit bölümü girişi)

(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 137: A ve B bloklarını birbirine bağlayan geçit

(R.A. Ağrılı arşivi)

Dökme demir taşıyıcı dikmeler bulunan giriş alanından dağılan bir hacim tasarımı planlanmış, yapının renovasyon öncesi mevcut olan aks sisteminden yararlanılarak mekânlar oluşturulmuş, hacim genelinde bölüntülenme müdahalelerine çok fazla maruz kalmamış, binanın kendi plan sistemi -aks yani kolon-kiriş sistemi- içerisinde çözümlenmiş ve işlevsel kurgu bu sisteme göre oluşturulmuştur.

Şekil 138: A blok zemin kat giriş bölümü

(R.A. Ağrılı arşivi)

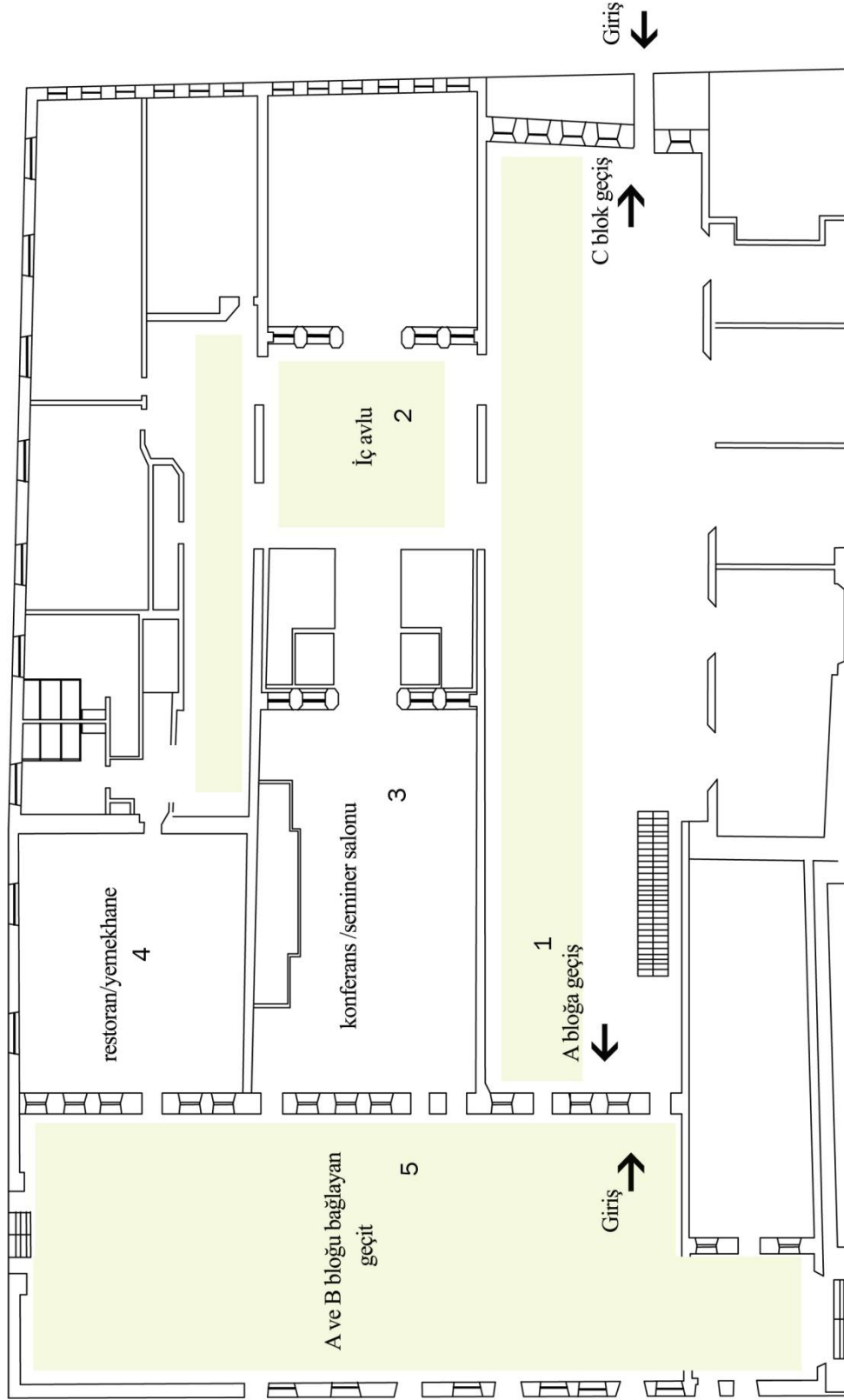
B blokta bulunan işlevler, zemin katta; konferans salonları, kafeterya, bilgisayar laboratuvarı, birinci, ikinci, üçüncü katta eğitim verilen sınıflar, dördüncü katta; Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, pusula akademi ve spor çalışmaları uygulamaları ve araştırmaları merkezidir.

Edinilen bilgilerden B'nin A bloktan sonra diğer eklerden önce yapılmış olduğu kanısına varmak mümkündür. B blokun eklenmesiyle kare planlı bir kitleye dönüşen yapının ortasındaki avlunun –A ve B blokları birleştiren-sonraları tüm katlarda olmak üzere kapalı mekanlara dönüştürüldüğü görülmektedir (Alioğlu ve Alper 1998 s. 48).

Şekil 139: B blok girişi genel görünümü (üst), sirkülasyon elemanı hacim yerleşimi(alt)

(R.A. Ağrılı arşivi)

şekil 140: B blok zemin kat planı (Aktarım çizim: R.A.Ağrılı)

Genel olarak B blok girişinden yapının tek hacme sahipmiş algısı oluşmaktadır. Fakat girişin arka ve diğer cephesinde yapının devamlılığını sağlayan eklerin atrium ve koridorlarla birbirine bağlandığını mekan içindeki işlev sıralamasından sonra anlaşılmaktadır. Tek hacmin çoklu hacim algısına dönüşme işleminde geri dönüşü olmayan tahribatlardan kaçınıldığı ve B blokun kendi aks- ızgara sistemine göre hacimlere işlev yüklendiği, yeni işlevlerinde mekânların hacim boyutunda değişiklik yapılmadığı ve tam kapasite işleyip uyum sağladığı görülmektedir. Hacimlerin birbiri ile olan bağlantıları ve şeması da yapılan analizler doğrultusunda iyi kurgulanmış ve üniversitenin gereksinimlerine cevap vererek B Blok için yüklenen ve yukarıda belirtilen işlevlerin (konferans salonları, kafeterya, bilgisayar laboratuvarı, sınıflar, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, pusula akademi ve spor çalışmaları uygulamaları ve araştırmaları merkezi) uyumlu ve anlaşılabilir şekilde ilerleyebilmesi sağlanmıştır. Ana yeme-içme mekânları da bu bölümde toplanarak elde edilen büyük ve serbest hacimlerin toplanma ve aktivite alanı olarak kullanılmasına ve değerlendirilmesine ön ayak olmuştur.

Şekil 141: B blokta bulunan ve bütün katları bağlayan merdivenler ve galeriler

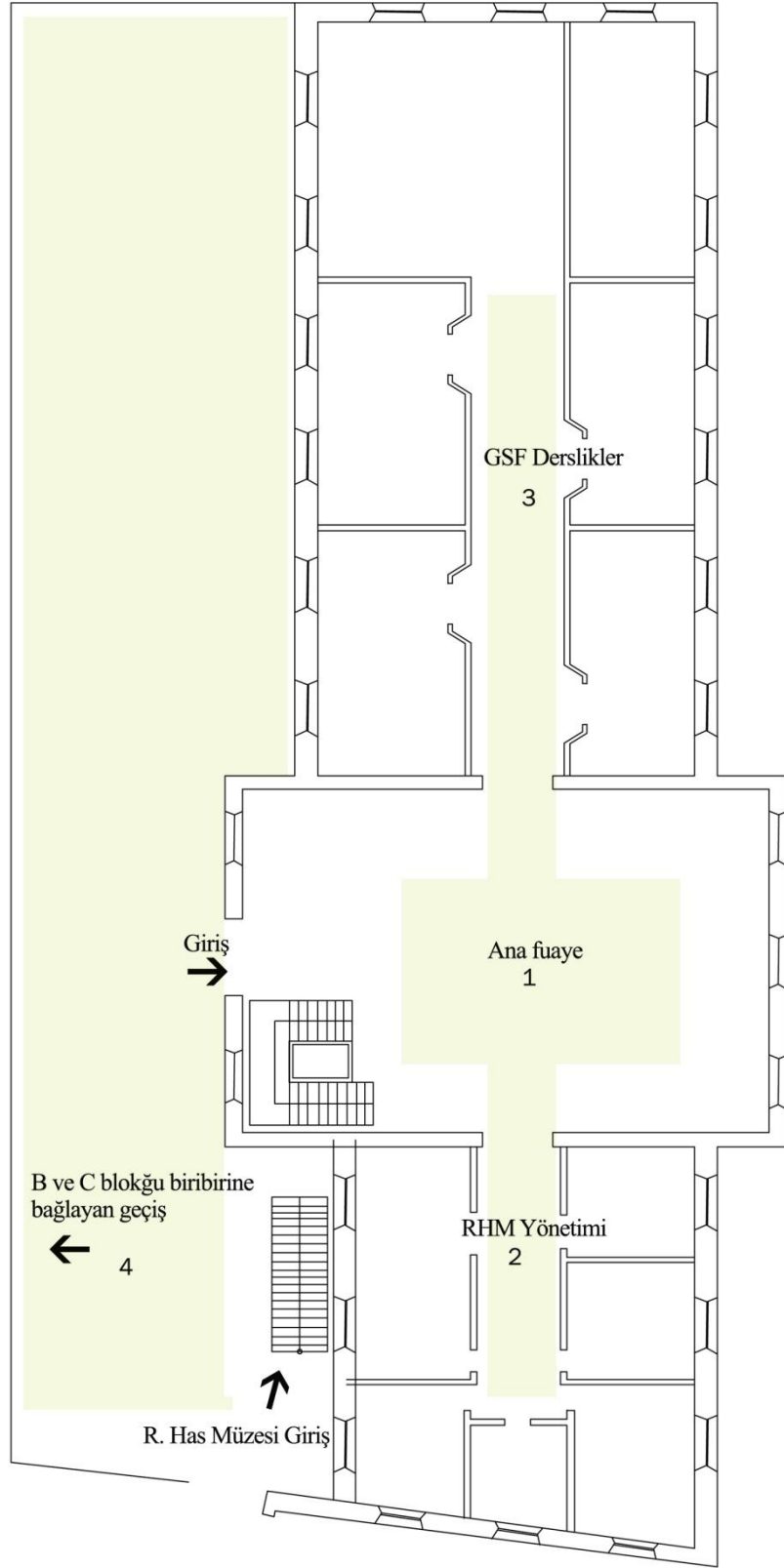
(R.A. Ağrılı arşivi)

B ve C Bloklar da daha önce anlatılan A ve B Bloklarında olduğu gibi bir geçitle bağlanmaktadır (bkz. Şekil 143 4nolu alan). Geçit iki bloğu birbirine bağlayan sirkulasyon hattı oluşturmasının yanı sıra kullanıcılar için yaşam alanı olmasını ve aktif olarak değerlendirilmeyi de sağlamaktadır. Bu geçitte bulunan giriş kapısı hem üniversite birimlerine ulaşımı sağlamakta hem de C blokun bodrum katında bulunan Rezzan Has müzesinin ana giriş kapısı niteliği taşımaktadır.

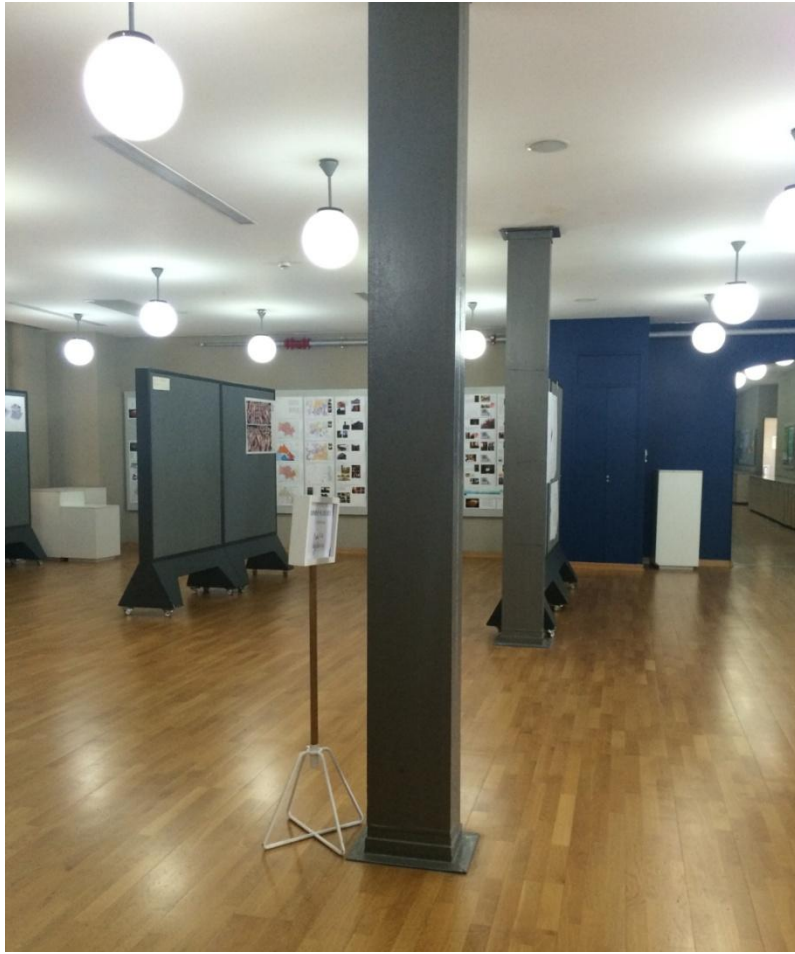
Şekil 142: C ve B blokları birleştiren geçiş ve giriş kapısı (R.A.Ağrılı arşivi)

C Bloкта; bodrum katta; Rezan Has Müzesi, zemin katta, Rezzan Has Müzesi Yönetimi ve sınıflar, birinci kat Sanat ve Tasarım Faköltesi, ikinci katta; sınıflar, üçüncü katta; fakölte eğitim ve görsel sanatlarda kullanılan prova odaları bulunmaktadır.

Şekil 143: C blok zemin kat planı (Aktarım çizimi R.A. Ağrılı)

Zemin katta girişin sol tarafında ana koridor boyunca karşılıklı olarak sınıflar yer almaktadır (bkz. Şekil 143 3 nolu alan). Sanat ve Tasarım Fakültesine ait olan bu sınıflar eğitim- öğretim rahatlıkla işleyebileceği hacimsel büyüklükte olup kimi teorik dersler kimisi ise atölye olarak kullanılmak için ayrılmıştır. Sınıfların ve Müze yönetiminin koridorlarını birleştiren ana fuaye alanı ise hacim olarak işlevsel nitelikte olup sergi veya diğer etkinlikler için aktif olarak kullanılan bir alana dönüştürülmüştür. C blok zemin katında tasarlanmış olan bu alanlar ve mekân alanları işlevsellik konusunda doğru konumlandırılmış ve verimlilik düzeyi yüksek sayılabilir niteliklere sahiptir.

Şekil 144: C Blok Sanat ve Tasarım Fakültesi zemin kat ana giriş fuayesi.

(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 145: Rezzan Has Müzesi yönetimi koridorundan sınıfların bulunduğu alanın görünümü.

(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 146: Sanat ve Tasarım Fakültesinde bulunan teorik sınıflarından biri.

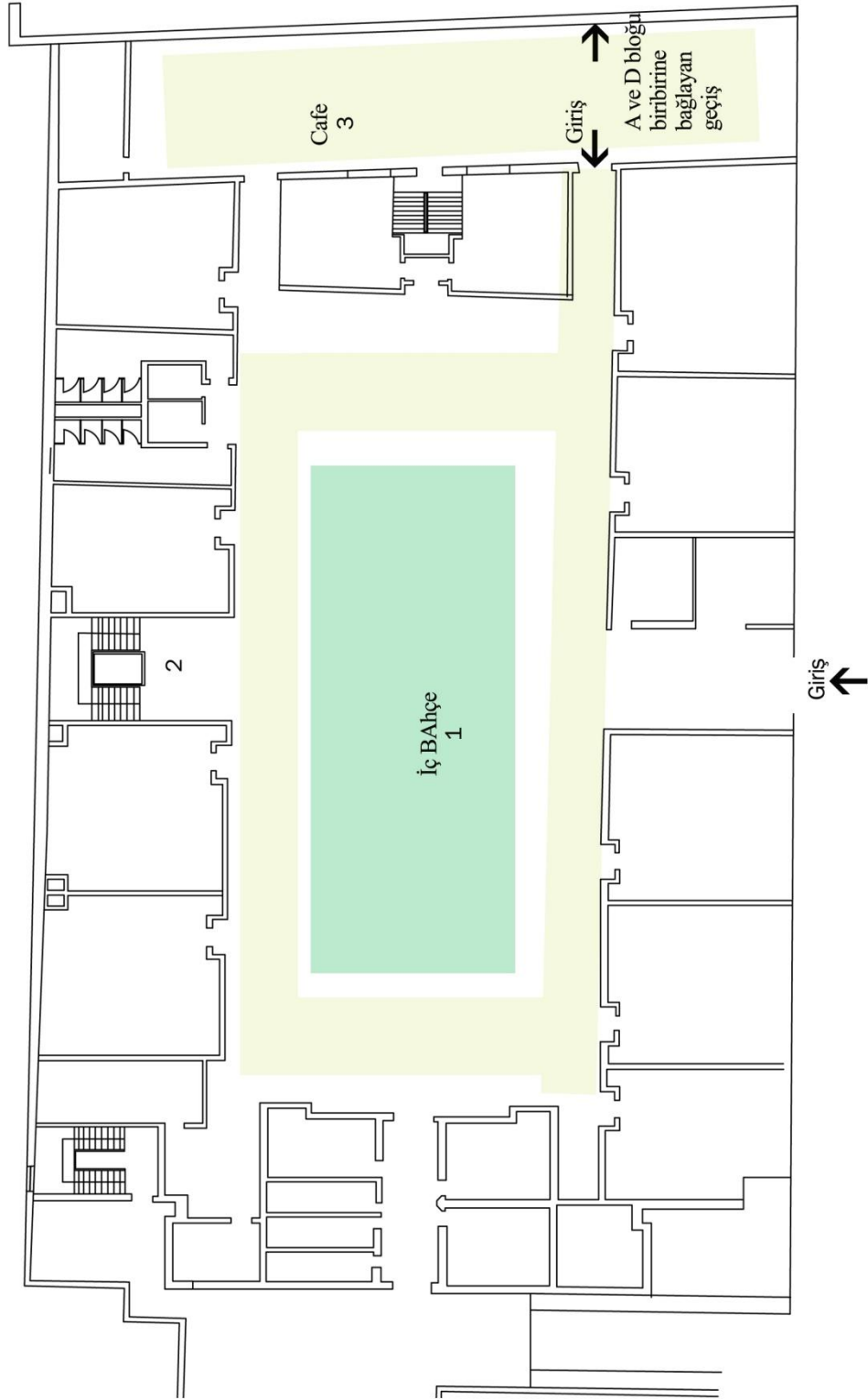
(R.A. Ağrılı arşivi)

D blok; A blok a uzun bir koridor ve üzeri elik konstruksiyonlu Şeffaf atı örtüsüne sahip bir geçit ile bağlanmıştır (bkz Şekil 148 3 nolu alan). Bu geçitte öğrencilerin kafeterya olarak kullandıkları bir alan bulunmakta ve öğrencilere sosyalleşebilecekleri teneffüs alanları oluşturulmuştur. D blokta; zemin katta yaşam boyu eğitim merkezi ve kariyer merkezi, birinci katta; hukuk fakóltesi, mühendislik ve doğa bilimleri fakóltesi, adalet meslek yüksek okulu, ikinci katta ise konferans salonu, sinema ve restoran bulunmaktadır.

A ve D bloklarının arasında hafif elik elemanlarla kapatılarak elde edilen çok amaçlı salon, bir cephesiyle kafeteryaya diğer cephesiyle de ağdaş Sanatlar Galerisi olan “ Galerı KHas” a açılmaktadır.

Şekil 147: Galerı Khas görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 148: D blok zemin kat planı (Aktarım çizimi: R.A. Ağrılı)

D Blok, diğ er yapı bloklarının ihtiyaçları karşılayamamasından dolayı sonradan  elik iskelet bir yapı olarak tasarlanmış ve yapılmıştır. Büyük ve yüksek bir hacim olarak tasarlanan bu yapı avlulu ve galerilerin hepsinin bu avluya açıldığı bir mimari olarak karşımıza çıkmaktadır. Avluda oluşturulmuş olan i  bahçe atriumu vurgulamakta ve tasarım yaklaşımının farkını vurgulamaktadır. Bu binaya entegre edilmiş işlevler için oluşturulmuş olan bölüntüler yeni işlevlerin ve oluşumların hacimsel düzeyini karşılayacak nitelikte olup verimli olarak çalışmasını sağlamaktadır.

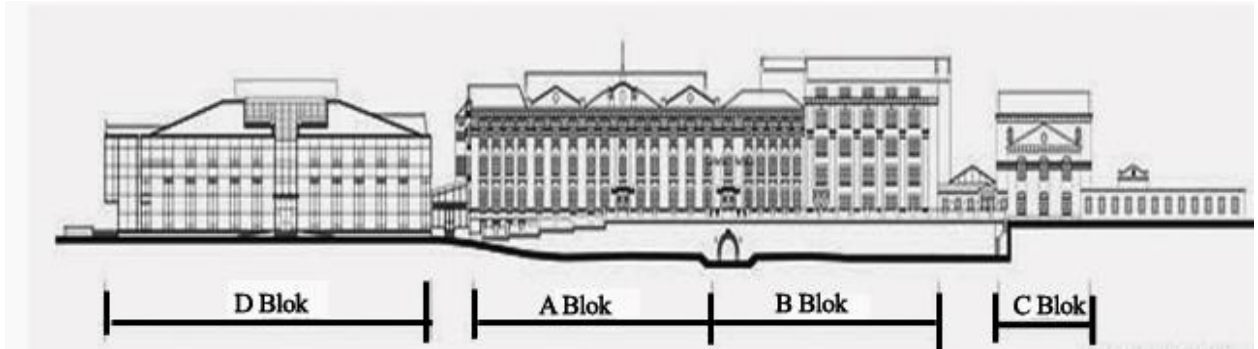
şekil 149: D Blok i  avludan bir görünüş

(R.A. Ağrılı arşivi)

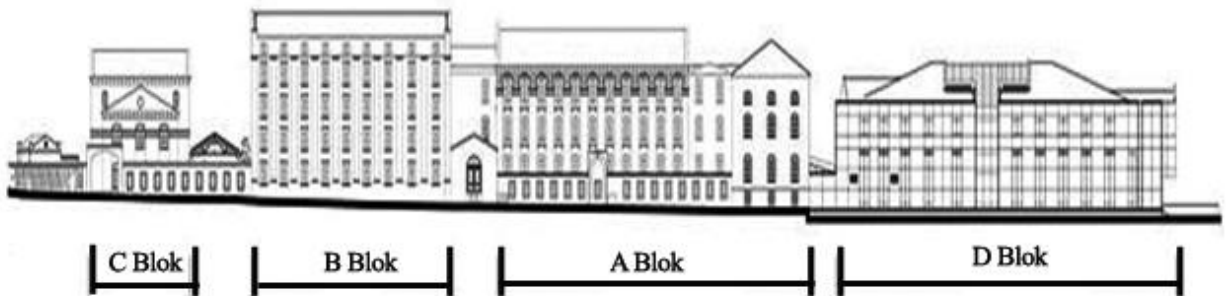
5.2.4 Mimari Özelliklere Müdahaleler

Cibali Tütün fabrikası, gerek mimarlık, gerek teknoloji, gerekse işlevi açısından İstanbul’da özellikle haliçte ön plana çıkan bir yapıdır.

Yapı dört yönde, bodrum kattan çatıya kadar tasarlanmış Neoklasik cephe çizgilerine sahiptir. Zemin kat döşeme silmesi, saçak silmesi, sadece pencere boşlukları altında yer alan kat silmeleri, son kat penceresini ortalayarak tüm yapıyı dolaşan silmeler ve son katta sıva ile yapılmış kesme taş görünümlü duvar dokusu ile yatay etki güçlendirilmiştir.

Şekil 150: Kadir Has Üniversitesi Haliç tarafından cephe görünüşü (M. Alper Arşivi, Tures Mimarlık)

Şekil 151: Kadir Has Üniversitesi Güneybatı Cephe Görünüşü (M. Alper Arşivi, Tures Mimarlık)

Bunun yanı sıra pencere aralarındaki doluluklar pilastr biçiminde kademelenmiş, pencere boşlukları basık kemerli ve kesme taş görünümlü sıva ile oluşturulmuştur. Yapının Marsilya kiremidi kaplı beşik çatısı kuzey ve güney cephelerinde birer alınlıkla sonlandırılmıştır.

Şekil 152: Cephede Görünen Pahlı Kesme Taş Biçimli Kemerlerden görünüş

(R.A.Ağrı arşivi)

M Alper (2004), fabrikanın mimari özelliklerini;

“Fabrikanın ana yapılarının üslubunu genel olarak Neo-Klasik olarak nitelendirmek mümkündür. Pencere altı ve saçak silmelerinin yanı sıra, pencere aralarından en üst katın ortasına kadar yükselen pilastrların üst çizgileri de binayı çevreleyen bir diğer silme görünümü vermektedir. En üst kattaki silmenin üzerindeki alanda sıva kullanılarak pahlı kesme taş görünümü verilmiştir. Çatının üzerindeki alınlıklardan ikisi, ortasında madalyonlu üçgen şeklinde, ana girişin üzerindeki ise, geniş ve kavisli saçığı ile Barok üslubundadır. Fabrika, birbirine bitişik inşa edilmiş dikdörtgen binalar, binaların arasındaki avlular ve üstü örtülü geçitlerden oluşuyordu. Bodrum ve zemin katlar kendi içlerinde daha küçük bölümlere ayrılmıştı, üst kat mekânları ise bir bütün olarak kullanılmak üzere tasarlandığı için böyle bir bölümlenme yoktu”

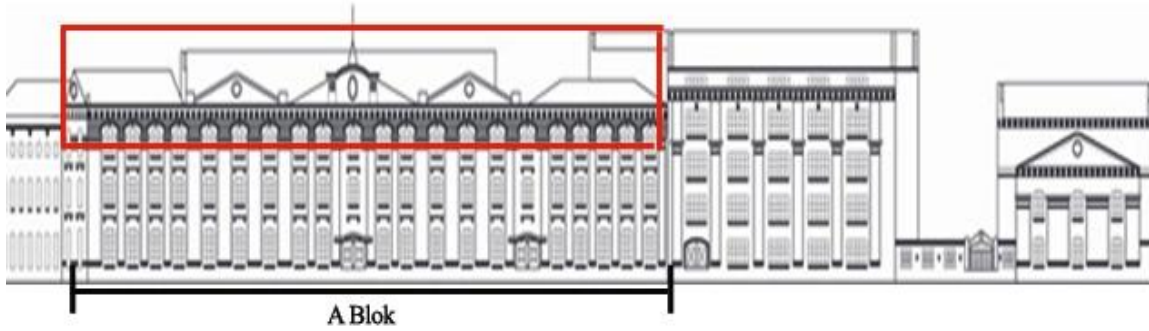
şeklinde ifade etmektedir.

Şekil 153: Cibali Tütün Fabrikası Kartpostallardan, 1870’ler

(<https://www.pinterest.com/pin/343610646543761215/>)

Yeniden işlevlendirme projesinde yapının 19. yy sonu ve 20.yy başındaki hali esas alınmış, bu dönemdeki bölümlenme olduğu gibi kullanılarak avlulara sonradan eklenmiş yapılar ve dördüncü kat yıkılmıştır. Fabrikanın cephesi de Berggren ve Evrard'ın fotoğrafları örnek alınarak tamir edilmiştir. 20. yüzyılda dördüncü bir kat eklendiği sırada çatıdaki alınlıkları kaybetmiş olan binaya fotoğraflardaki şekiller esas alınarak tekrar alınlıklar eklenmiştir.

Şekil 154: K.H.Ü. Yenileme sonrasında cephe görünüşü ve alınlıklar (M.Alper arşivi)

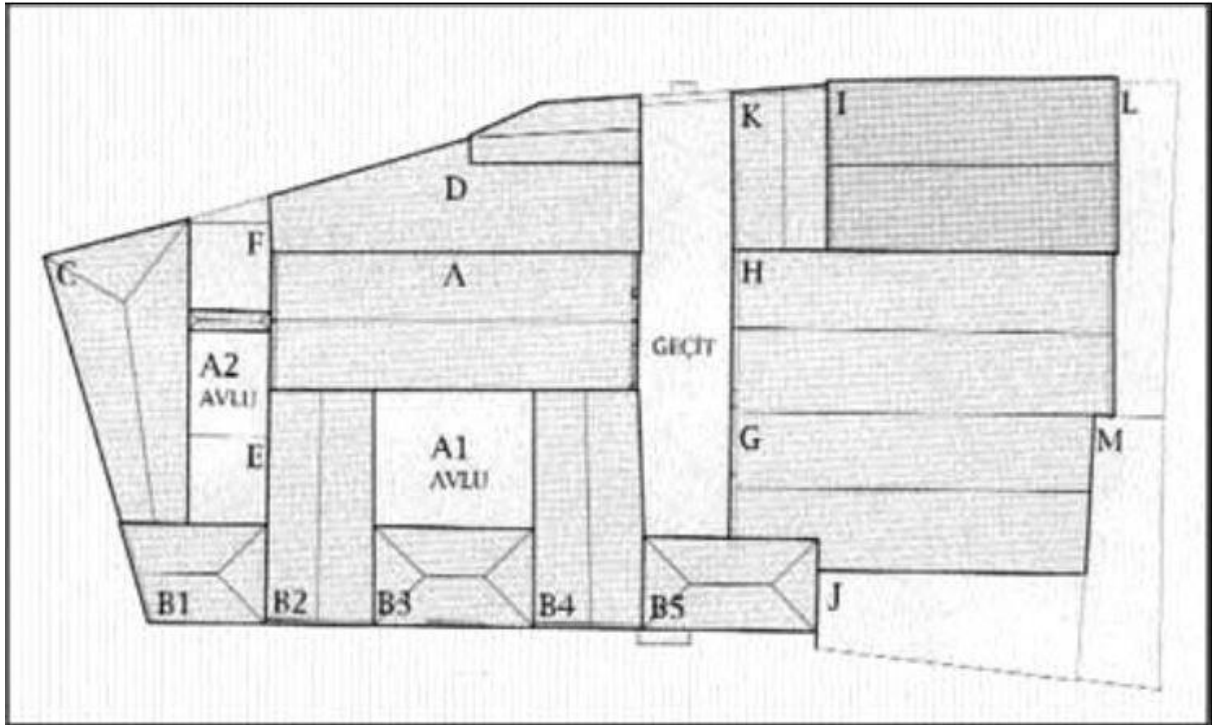
Binaya dışarıdan bakıldığında ana giriş kapılarında yenilikler göze çarpmaktadır. Söz konusu kapıların üzerine, yapının çatısındaki Barok alınlığı anımsatan kavisler bulunan cam ve çelik malzemeden saçak eklenmiştir. (Pekol, B. 2009 s.88)

Şekil 155: Cibali Tütün Fabrikası cephesine sonradan eklenmiş kapı ve saçak
(R.A. Ağrılı arşivi)

Yapı strüktürü, kalın yığma duvar bir kabuk içinde metal taşıyıcı elemanlardan oluşturulmuş, kâgir duvarlar hatıl niteliğinde NPI demir profiller ile sağlamlaştırılmıştır (bkz. Şekil 138) Bodrum, zemin ve 1. katta iç mekânlar da çelik kolon dikmeler, 2. katta ahşap dikmelere dönüşerek düşey taşıyıcı sistemi oluştururlar. Bodrum kat dışındaki katlarda döşeme kaplaması ahşap, tavan kaplamaları ise ahşap çıtalı olarak yapılmıştır.

A bloğunun, kendisine eklenen B, C, D ve F bloklarının bitişme yüzeylerinde cephe özelliklerini devam ettirmesi ve iç mekan taşıyıcıları bakımından bu yapılardan farklılıklar göstermesi, bu yapının bağımsız tek bir yapı olarak daha erken tarihte inşa edildiğini söylemeyi mümkün kılmaktadır. Tasarımın ikinci aşamasında, mevcut dikdörtgen kitlenin doğu cephesine ortada bir avlu oluşturacak şekilde U şeklinde bir blok eklenmiştir (bkz. Şekil 156 B2-B3-B4).

Şekil 156: Cibali Tütün Fabrikası yapı şeması yerleşim planı (Alper, M. 2004 s.86)

Yapıda genel olarak yalnız zemin ve 1. katta gereksinime bağılı olarak bölümler yapılmıştır. Yapının strüktürü, taşıyıcı yığma duvar bir kabuk içinde metal taşıyıcı elemanlardan oluşturulmuştur. İç mekânlarda kâgir duvarların yanı sıra, demir döküm sütunlar da taşıyıcıdır. Tüm sütunlar uzun açıklık boyunca çelik kirişlerle birbirlerine bağlanmış, volta döşeme de bu kirişlere dik olarak oluşturulmuştur.

Şekil 157: A blok giriş alanında sütunları birleştiren çelik kirişler ve volta döşeme görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

B blokun eklenmesiyle kare planlı bir kitleye dönüşen yapının ortasındaki avlunun (bkz. Şekil 156 A1) sonraları tüm katlarda olmak üzere kapalı mekânlara dönüştürüldüğü adı geçen eski fotoğraflardan izlenmektedir.(Alper, M.2004, s.84)

Tütün işleme ve sigara üretimine ayrılan bu iki kitlenin güney cephesine daha sonra – arada bir avlu açıklığı bırakılarak- C blok bitştirilerek kullanım alanı arttırılmış; batı cephesine bodrum ve zemin kat kotunda bitişen, çelik+cam malzemeli bir ek bina olarak D blokun yapılması ile nihai yapı kompleksine ulaşılmıştır. C blok cephelerinde daha yalın bir tasarıma gidilmiş, ancak doluluk ve boşluk oranlarında, zemin kat ve saçak silmelerinde çatı biçimlenmesinde önceki iki yapının verilerine uyulmuştur (bkz Şekil 159).

Fabrikanın işleyişi sırasında tütün depolama ve ayırma bölümleri olarak kullanılan bölümler ile güneydeki üretim bölümü bir geçitle birbirine bağlanır. Uzun dikdörtgen boşluk aynı zamanda doğu ve batı girişlerini birbirine bağlar (bkz. Şekil 143 4 nolu alan). Arasında yer aldığı bloklara dayanan çelik+cam asma çatı sistemi bu geçidin üst örtüsünü oluşturur. Geçidin zemin kat döşemesi kısmen, betonarme ayaklara taşıtılmıştır.(Alper, M., 2004 s. 84)

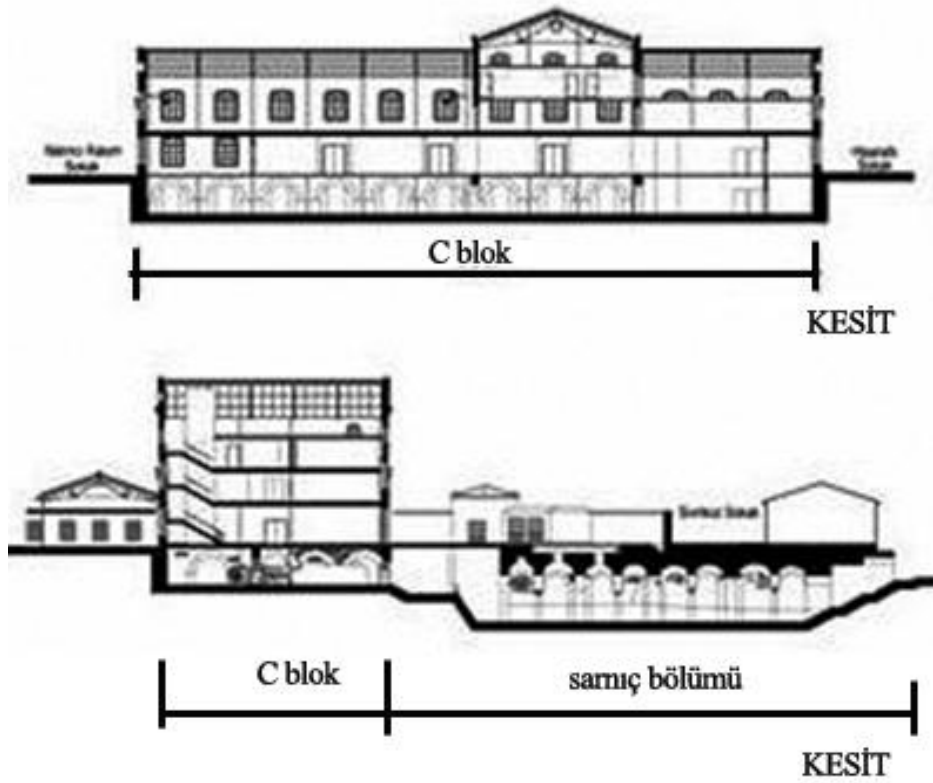

Şekil 158: Yenileme sonrası iki blok arasında yapılmış olan çelik- gergi çatı görünümü.

(R.A. Ağrılı arşivi)

Geçidin kuzeyinde birbirine eklemelenmiş oldukça büyük G ve H blokları yer alır(bkz. Şekil 156). Bu bloklar yapı plan şemasında yer alır ve günümüzdeki C bloğu oluşturur. Zemin ve diğer kat planları yekpare mekânlar olarak tasarlanmıştır. Her iki bloğun (G-H) geçite bakan güney cephesi aynı düzende olacak şekilde ele alınmıştır.

G ve H blok strüktürü, taşıyıcı yığma duvar bir kabuk içinde metal taşıyıcı elemanlardan oluşturulmuştur. Bodrum katta daire kesitli döküm sütunlar ve kâgir ayaklar mekan içlerindeki taşıyıcılardır. Diğer katlarda düşey taşıyıcıları değişen boyutlarda döküm sütunlar oluşturur. Tüm sütunlar açıklığın uzun kenarı doğrultusunda çelik putrel kirişlerle birbirine bağlanmış, volta döşeme bu kirişlere dik olarak oluşturulmuştur. Bodrum kat ve zemin kat döşemeleri mermer, diğer kat döşemeleri ise ahşap kaplama yapılmıştır.

Şekil 159: Cibali tütün Fabrikası yenileme projesi sonrası C blok Kesitleri

(M. Alper arşivi)

Yapım sürecinden sonraki aşamalar sırasıyla K, I, J, E, F, L, M bloklarının (bkz. Şekil 159) fabrikaya katılması şeklinde tamamlanmış, sürekli artan mekân ihtiyacı, bloklar arasındaki boşlukların da kullanılabilir mekânlar haline dönüştürülmesi ve tek hacimli alanların bölünerek ihtiyaç doğrultusunda işlevlendirilmesi yoluna gidilmiştir.

B blok kısmında bulunan avlunun tuğla duvarlarını güçlendirmek için yerleştirilen çelik konstrüksiyon da ki iç içe köşegenli kare motifinin giriş kapılarında da tekrarlandığı görülmektedir. Bu blokta bulunan ve iç avludan yükselen merdivenin demir ve ahşap korkuluklarının üslubu (bkz. Şekil 161), yapının kuzeyindeki bloğun içine eklenen merdivende de tekrarlanmıştır.

Şekil 160: B Blok kafeteryasında bulunan tuğla duvarların güçlendirilmesinde kullanılan çelik konstrüksiyon (R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 161: B Bloktaki iç avluda bulunan çelik konstrüksiyon güçlendirme elemanları

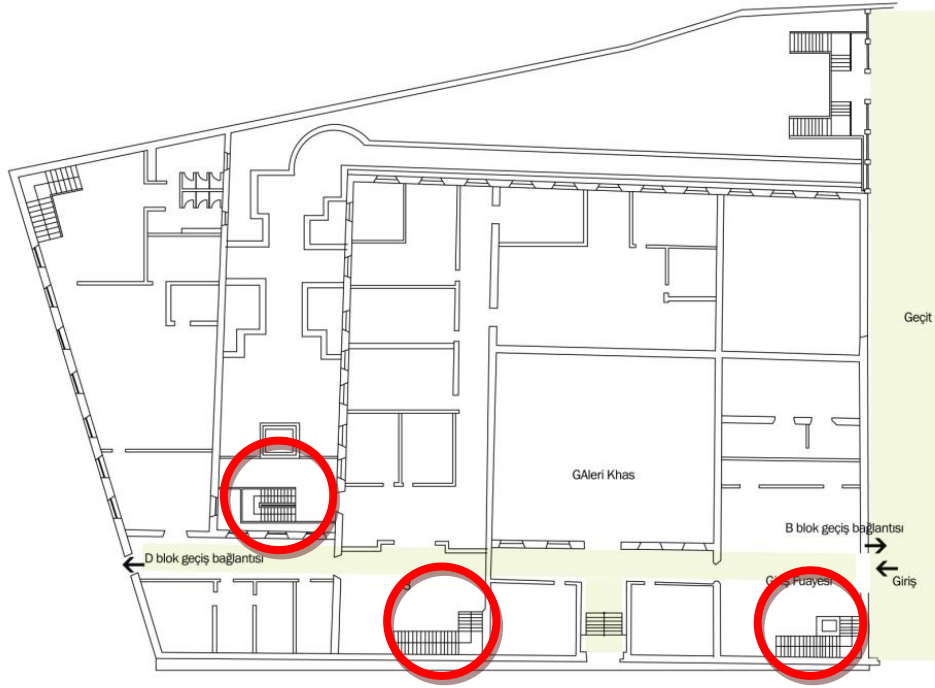
(R.A. Ağrılı arşivi)

B bloğun en üst katında konferans salonunda ahşap dikmeler taşıyıcı özelliklerini kaybettikleri gerekçesiyle kaldırılmış, yerlerine çelikten asma çatı yapılmıştır. Mimari elemanların mekânda sadece strüktürel bir nitelik taşımadığını, bu yapı elemanlarının geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran ve eski-yeni kavramlarını günümüz toplumlarına anlatabilecek olan doneler olduğunu unutmamak, doğru yaklaşımları sergileme konusunda yardımcı olacaktır.

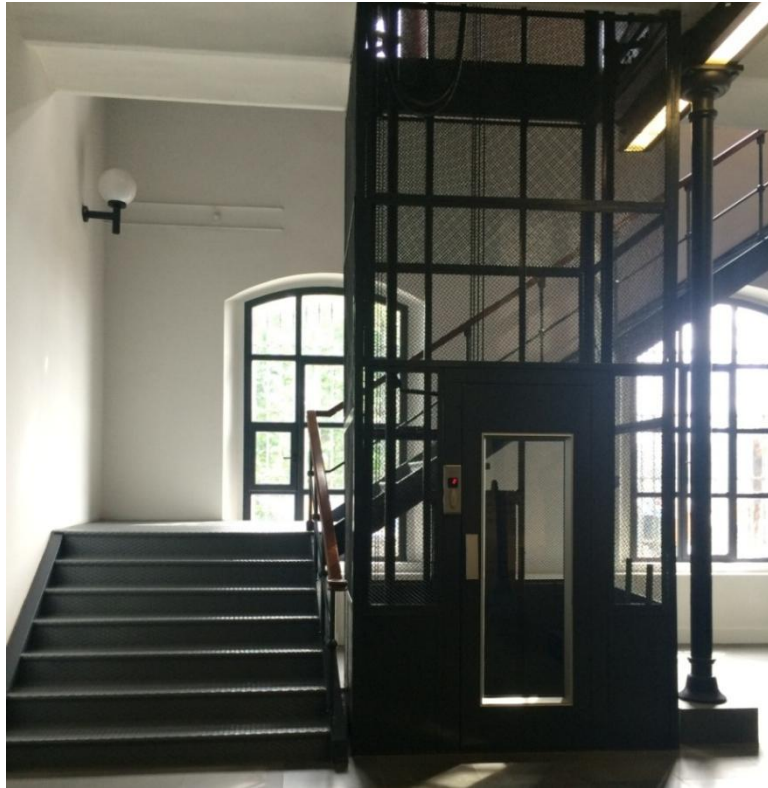
Cibali Tütün Fabrikasının üniversiteye dönüşümünde müdahale edilmesi zorunlu olan sirkülasyon elemanlarının yenileme çalışmaları yapılmıştır. 4 büyük bloku birbirine yatayda ve düşeyde bağlayacak olan en önemli yapı elemanlarının tasarımı yenileme çalışmalarında hazırlanan planlamanın ilk basamaklarındandır.

Fabrika binası üniversite olarak yeniden işlevlendirildiğinden pek çok insanın yapı kullanıcısı olarak binanın içerisinde dolaşacak olmasının gerekliliğinden doğan bir şekilde yapı içerisine yeni dolaşım elemanı çözümleri getirilmiştir. Bu elemanlar, ana merdivenler, ara katlara ulaşımı sağlayan yardımcı merdivenler, asansörler ve engelli kullanıcılar için monte edilmiş merdiven asansörleridir.

A Bloкта giriş fuayesinde düşeyde katları birbirine bağlayan bir asansör ve ana merdiven bulunmaktadır. Merdivenin yapım malzemesi ve strüktürü çelikten olup mekanın genel yapı elemanlarına atıf yapar niteliktedir. Asansör kısmında kullanılan malzemelerde merdivenlerde kullanılan malzeme ile benzerlik göstermektedir. Bu blokta kullanılan ve kat planlarında görülen diğer iki merdiven ise yardımcı merdivenler olup düşeyde katlarda varılmak istenen noktalara çeşitli yollardan ulaşmayı mümkün kılmaktadır.

Şekil 162: A blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı (Aktarım çizimi R.A.Ağrılı)

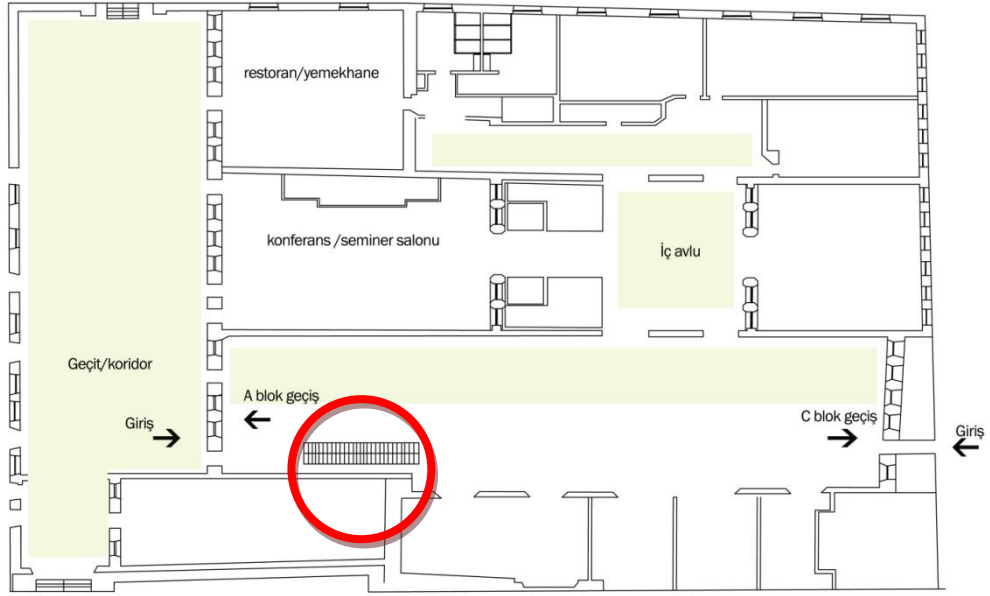

Şekil 163: A blok giriş bölümünde bulunan 1 nolu düşey sirkülasyon elemanları (R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 164: A blokta bulunan 2 nolu düşey sirkülasyon elemanı
(R.A. Ağrılı arşivi)

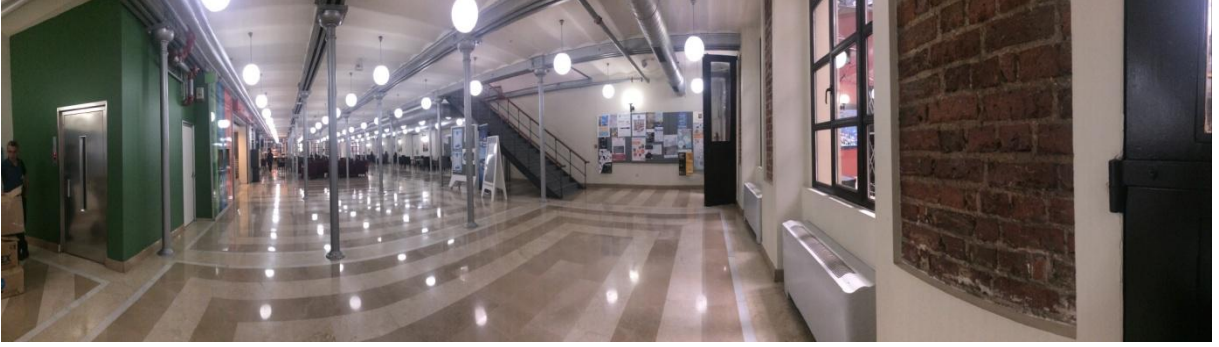
B blok girişinde düşey katlara ulaşımı sağlayan tek kollu bir merdiven bulunmaktadır. Buna ek olarak bu merdivenin karşı hattında düşey sirkülasyonun sağlanabilmesi için merdivene ek olarak bir asansör bulunmaktadır. Bu blokun ortasında bulunan iç avluda da hem tasarım olarak destekleyici hem de diğer katlar ile ulaşımı sağlayan iki kollu kat merdivenleri bulunmaktadır. Bu dolaşım elemanı konumlandırılırken izlenen ana amaç, mekânı bölmeden alt-üst katları birbirine bağlamak ve de iki kat arasındaki görsel bağlantının sürekliliğini sağlamak olmuştur.

Şekil 165: B blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı (Aktarım çizimi: R.A.Ağrılı)

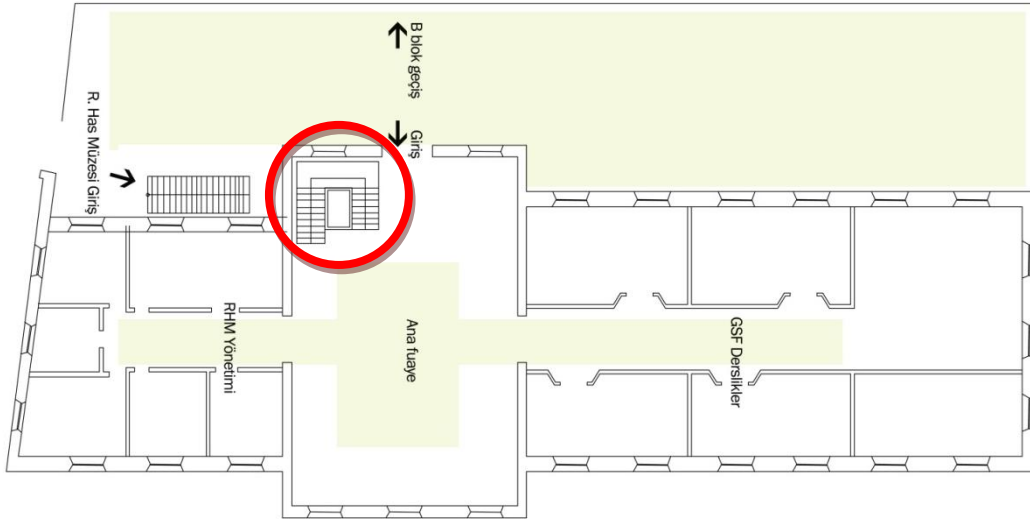

Şekil 166: B blok girişinde bulunan merdiven görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 167: B blok girişi merdiven ve asansör ilişkisi görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

C blokta bulunan sirkülasyon elemanları Sanat ve Tasarım Fakültesinin zemin katında bulunan sınıflar ve yönetim merkezi ile fakültenin diğer bölümlerini düşey hatta birbirine bağlamaktadır. Tasarlanmış ve merdiven kovalarına yerleştirilmiş olan asansör mekânı ve binanın bütün katlarına her türlü kullanıcı tarafından rahatlıkla ulaşım sağlamasını amaçlamıştır. Malzeme olarak yapı kompleksinin bütününde olduğu gibi çelik kullanılmıştır. Merdiven küpeşterlerinde ahşap malzeme kullanılarak hem yapı genelindeki tasarım anlayışı sürdürülmüş hem de daha sıcak bir izlenim bırakılmak istenmiştir.

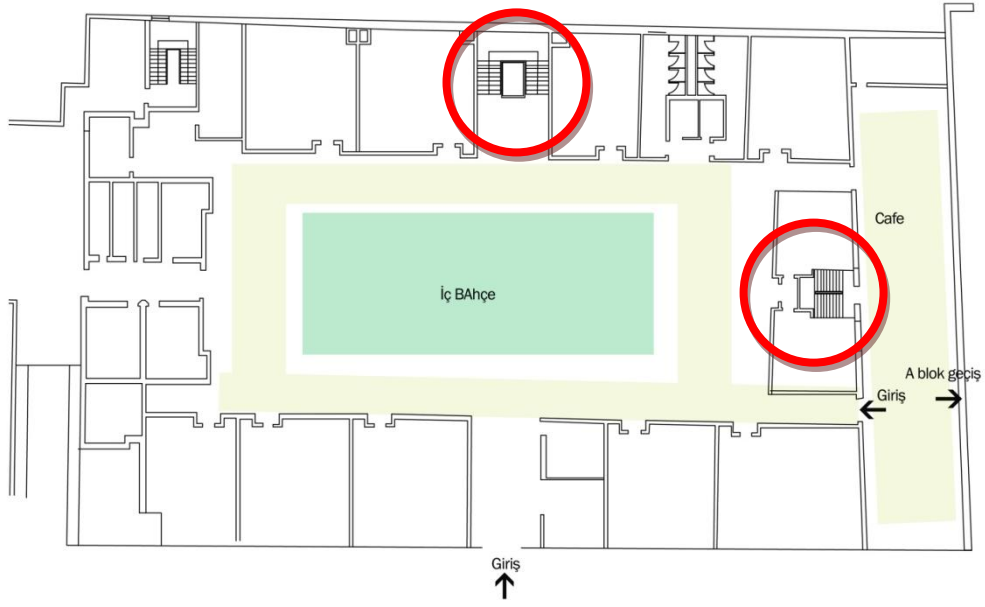

Şekil 168: C blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı (Aktarım çizimi: R.A.Ağrılı)

Şekil 169: C blokta Sanat ve Tasarım Fakültesi içindeki düşey sirkülasyon elemanları
(R.A. Ağrılı arşivi)

D blok a geçmek için A blok ile arasında bulunan koridor bağlantısının sonunda tek kollu bir merdiven bulunmaktadır. Bu kısımda bulunan merdivene ek olarak asansör koyulabilecek bir alan bulunmadığından engelli kullanıcılar için merdiven asansör platformu uygulanmıştır. Merdivene monte edilmiş olan bu ek sirkülasyon elemanı sayesinde A ve D blokların arasında bulunan geçit ve teneffüs alanı ile birlikte D blokta bulunan işlevlerin bulunduğu bölüme engelli kullanıcıların rahatlıkla ulaşabilmesi amaçlanmıştır.

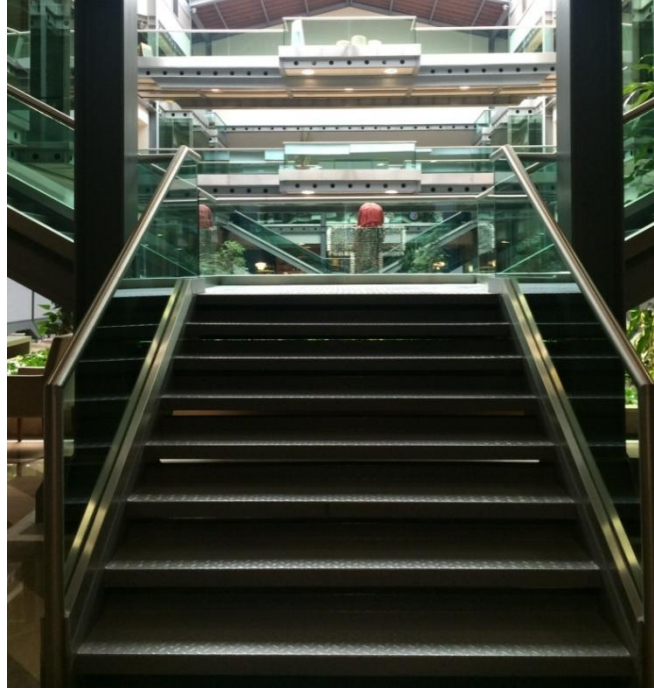

Şekil 170: D blok sirkülasyon elemanlarının yerleşim planı (Aktarım çizimi: R.A.Ağrılı)

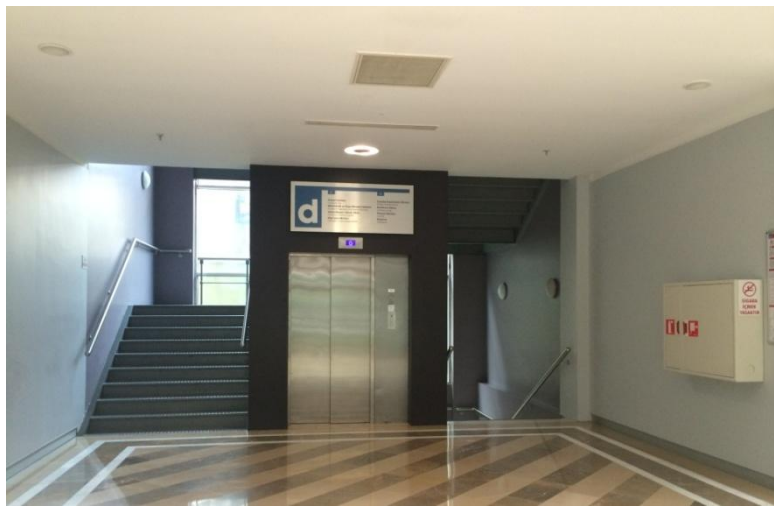

Şekil 171: D ve A blok arası geçitte bulunan merdiven (sol) ve engelli merdiven asansörü
(sağ)
(R.A. Ağrılı arşivi)

D blokta bulunan diğ er ana sirkülasyon elemanları mekanın düşey katlarını birbirine bağlamakta önemli rol oynamaktadır. Bu blokta da asansör ve merdivenler birlikte tasarlanmış ve her türlü kullanıcı kitlesinin mekânda rahatlıkla dolaşabilmesi ve her noktaya sorunsuz ulaşımı amaç edinilmiştir.

Şekil 172: D blok giriş kısmında bulunan merdiven görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 173: D blokta bulunan düşey sirkülasyon elemanı asansör görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

5.2.5. Mekânların İç Mimari Tasarımları

Cibali Tütün Fabrikası tarihi endüstri yapılarına ait kendine has mimari üslubu bulunan, iç strüktürü temelde dökme demir dikmelerin bulunduğu volta döşemeli, yüksek duvarları geniş pencereleri bulunan, kendine özgün unsurlar ile tamamlanmış bir yapı olması sebebiyle; iç mekanların tasarımlarında da bu özellikler dikkate alınarak restorasyon çalışmaları yapılmış, oluşturulmak istenen atmosfer üniversite kullanımı için uygun ve süreklilik sağlayamaya yönelik tasarlanmıştır.

Bu bölümde strüktür kurgusu, döneme has duvarları ve pencereleri ile günümüze kadar gelmiş olan Cibali Tütün Fabrikası'nın iç mimari tasarımı, çeşitli üretim sahaları bulunan fabrika bölümlerinin de yeniden işlevlendirilme sürecinden sonraki mekânların iç mimari özelliklerinin renk, doku, ışık gibi etmenler bağlamında değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır.

A blok giriş fuayesi (bkz. Şekil 135 1nolu alan) ve koridorlarında kullanılan duvar renkleri ve dökme demir dikmeler arasında bulunan kontrast uyum mekanın genişlik algısını arttırmakta ve iç mekanlarda yapısal elemanların algılanmasını daha kolay bir hale getirmektedir.

Birleştirilmiş ve şeffaf çatı örtüsüyle kapatılmış olan Galeri KHas bölümü (bkz Şekil 135 2 Nolu alan) iç kısımda kalan cephe yüzeyleri eski özelliklerin devamlılığı niteliğini iç mekân da yansıtmakta olup, sergi alanı olarak kullanılan kısımlara yapılmış olan açık renkli panolar ise yeni işlevin getirdiklerini tarihi yapının özelliklerinden ayırmada başarı sağlamış ve kullanıcıların mekanın bütününe bütün özellikleriyle algılayabilmesini sağlamıştır.

Şekil 174: Galeri KHas'ın genel görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

Yine galeri bölümünde kullanılan şeffaf çatı örtüsü mekânın güneş ışığından maksimum verim alacak şekilde yararlanmasını sağlamış, iç kısımda kalmış olmasına rağmen doğal aydınlatmadan yararlanılmıştır. Buna ek olarak gergi elektrik düzeneğiyle kullanılan küçük spot aydınlatmalar mekânın aydınlatılmasına yardımcı olmakla birlikte, iç mekân atmosferinde farklı algılanacak bir ışık oyunlarının oluşmasına olanak sağlamıştır.

A ve D blokları birleştiren üstü Şeffaf örtü ile kapatılmış geçitte kurgulanmış bir kafe bölümü bulunmaktadır. Büyük bir kahve markasına ait olan bu alan öğrencilerin ve diğer kullanıcıların nefes alabilecekleri ve vakit geçirebilecekleri bir yer olarak düşünölmüştür. Kullanılan berjerler ve ahşap sandalyeler kullanıcılar için farklı seçenekler sunmaktadır. Renk kullanımları, yeme içme mekânları için ideal olacak şekilde seçilmiş ve iç mekân bitkileriyle tamamlanmış kişisel alan oluşturma çabası desteklenmiştir. Bu bölümde yine çelik ve cam malzeme kullanılarak oluşturulan Şeffaf çatı doğal aydınlatma sağlayarak gün işığından faydalanmayı sağlayacak şekilde düşünölmüştür.

Şekil 175: A ve D bloklarını birleştiren geçitin kafe bölümü görünüşü

(R.A. Ağrılı arşivi)

Genel olarak tüm yapıların giriş katları kahverengi, bej ve beyaz mermer ile kaplanmıştır. Üst katların zemin kaplamaları da ahşap olarak korunmuş, gereken yerde sağlamlaştırma ve yenileme işlemleri yapılmıştır. Ancak öğrencilerin ve diğer kullanıcıların dolaştıkları sirkülasyon alanları halı kaplanmıştır. Bu şekilde hem binalar arasında hem de katların kendi araların da bütünlük sağlanması planlanmış, devamlılığın tasarıma olumlu etkisi iç mekân algılamasında ön plana çıkarılmıştır.

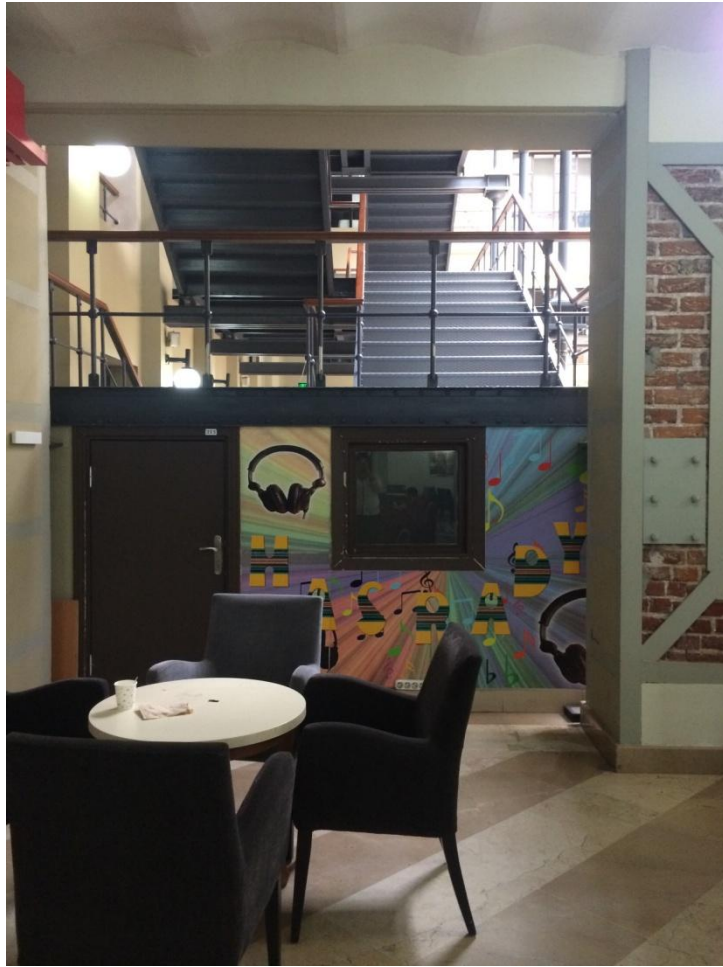

Şekil 176: Giriş katlarında kullanılan mermer zemin döşemesi görünüşü

(R.A. Ağrılı arşivi)

Kullanılan mermerler mekâna genel olarak diyagonal şekilde döşenmiş ve renk ayrımları kahverengi ve bej mermer ile yapılmıştır. Mekânda görsel çeşitliliğe sebep olan bu döşeme şekline ek olarak beyaz mermer de kullanılarak girişler, geçişler, dökme demir dikmelerin çevreleri vurgulanmış, destekleyici bir yön belirleme ve mekânları birbirinden ayırma amaçları katılmıştır.

B blok giriş katında bulunan (bkz. Şekil 140 1 Nolu alan) fuayenin sol kısmında kalan duvar genel renk anlayışının dışına çıkılarak yeşile boyanmıştır (bkz Şekil 139). Bu renk anlayışı fuayede bulunan kafe bۆlümüne katkı sağlamış, kullanıcıların daha serbest hissedebilecekleri ve rahatlayabilecekleri bir alan oluşturulmaya çalışılmıştır. Diğer yۆzeylerde de farklı renk ve desen uygulamalarını gۆrmek mۆmkۆn olmakta, ۆęrenciler ve diğer kullanıcılar burada boş vakitlerin değerlendirerek, dinlenme ve yeme-içme eylemlerini gerçekleştirebilmektedirler.

Şekil 177: B blok giriş katında bulunan oturma alanından bir gۆrۆnۆř.

(R.A. Ağrılı arşivi)

Yine B blokta bulunan yemekhane (bkz Şekil 140 4 nolu alan) tek düze yerleşimin aksine bir yemek salonu/ restoran gibi tasarlanmıştır. Mekânda renk olarak toprak tonları kullanılmış, mekân kullanıcılarına sakinlik ve rahat şekilde yemek yiyebilecekleri bir ortam sunulmuştur. Kullanılan mobilyalar çeşitlendirilmiş, yemek masası, koltuklar ve sandalyeler dışında mekânın ortasında bar yüksekliğinde (yaklaşık100-120 cm) bir yeme alanı oluşturulmuş oturma tercihi kullanıcı kitlesine bırakılmıştır. Zemin döşemesi yapının diğer bloklarının zemin döşemesiyle aynı özellikleri devam ettirmektedir.

Şekil 178: B blokta bulunan yemekhane bölümünden genel görünüş
(R.A. Ağrılı arşivi)

Yapı kompleksini oluşturan bütün binaların, yeniden işlevlendirme projelerinde günümüz şartlarına adapte olabilmeleri için yeniden tasarlanan ve uygulanan tesisat sistemi bulunmaktadır. Genel olarak havalandırma, aydınlatma, ısıtma, yangın tesisatları olarak karşımıza çıkan yeni eklemeler genel anlayışın dışına çıkılarak binaların tavanlarına veya hazırlanan shaftlara gizlenmemiş, eski - yeni ayrımının rahatlıkla yapılabileceği şekilde açıkta bırakılarak binaya yapılacak ek tahribatlardan kaçınılmıştır.

Şekil 179: Strüktür elemanı dökme demir dikme ve yanında konumlandırılmış olan havalandırma kanalı (R.A. Ağrılı arşivi)

C blok girişi 2 basamakla yükseltilmiş ve engelli kullanıcıların da mekâna rahatlıkla ulaşabilmeleri için giriş sahanlığına bir de rampa ilave edilmiştir (bkz. Şekil 180). Güzel Sanatlar Fakültesi zemin kat fuayesinin zemini binaların genelinden farklı olarak ahşap parke ile kaplanmıştır. Duvarlarda koyu lacivert renk uygulanarak farklı odak yüzeyleri oluşturulmuş, güzel sanatlar kimliğinin de farklılaşması sağlanmıştır. Fuaye ye taşınabilir panolar yerleştirilerek gerektiği zaman öğrenci projelerinin sergilenebilmesi için alan oluşturulmuştur. Doğal aydınlatmanın yanı sıra tavanlarda kullanılan glob aydınlatmalar mekânın yapay aydınlatmasını sağlamaktadır. Fuayenin orta kısmında aşağıda bulunan Rezzan Has Müzesi olarak kullanılan sarnıcın bir bölümü görebilecek şekilde çelik konstrüksiyonlu lamine camlı bir zemin döşeme bölmesi oluşturulmuş, mekânın bodrum kat ile bağlantısı sağlanmış görsel algıda çeşitlilik sunulmuştur.

Şekil 180: C blok giriş sahanlığı basamakları ve rampa
(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 181: Güzel sanatlar Fakültesi giriş fuaye bölümü genel görünüşü
(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 182: Giriş fuayesine yapılan çelik konstrüksiyonlu cam döşeme
(R.A. Ağrılı arşivi)

B ve C bloku birleştiren geçit bölümünde Rezzan Has Müzesine ana bir giriş kapısı bulunmaktadır. Bu giriş kapısında ki cam kısımlarda müzede sergilenen Urartu kalıntılarına atıflar yapacak şekilde birkaç objenin resmi kullanılmış, kapı kanatlarının üzerinde de boyama vitray uygulaması yapılmıştır. Yine bu bölümde bir adet danışma bankosu ve Kadir Has niversitesine ait hediyelik eşyaların satıldığı küçük bir alan bulunmaktadır.

Şekil 183: C blok ana giriş kapısı
(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 184: B ve C bloklarını bağlayan geçitin genel görünümü
(R.A. Ağrılı arşivi)

Yapı kompleksine ihtiyaçlar doğrultusunda sonradan eklenen D blok, genel atmosferde elik konstrüksiyon ağırlıklı olduğundan daha statik ve mekanik bir etki bırakmaktadır. Bu algıyı ortadan kaldırabilmek içinde bloğun orta kısmında (bkz. Şekil 148 1 Nolu alan) bir i bahçe oluşturulduğu dűőünűlműőtür. İ bahçe çevresine yerleştirilen oturma birimleri de mekânın kullanıcılar tarafından daha aktif olarak serbest zaman değerlendirmelerinde kullanılmasına olanak sağlamaktadır.

Şekil 185: D blok i bahçeden genel görünűő.

(R.A. Ağrılı arşivi)

Şekil 186: D blok elik strűktűr ve i bahçenin görünűőő

(R.A. Ağrılı arşivi)

6. SONUÇ

Endüstri yapılarının korunması konusu Türkiye de, diğer dünya ülkelerine kıyasla daha yeni gelişmekte olan ve önem verilen bir durum sergilemektedir. Bu durumda yapılan çalışmaların geneline bakıldığında ülkemizde farklı sorunlarla karşılaşılmasına sebebiyet vermektedir. Ülkemizde endüstri yapılarının korunamaması ve hızla yok olmalarına göz yumulmasının asıl sebepleri olarak; koruma kavramının yeterli bilince ulaşamamış olması, koruma kararlarının alınmasındaki bakış açılarının çeşitlilik göstermesi, ekonomik kaynakların yetersizliği, yapılar üzerine yapılan veya yapılacak olan analiz ve diğer proje çalışmalarının bilgi donanımı bakımından yetersiz oluşu, yeniden işlevlendirme çalışmalarının da yetersizliği sıklıkla karşılaşılan sorunlar gösterilebilir.

4. bölümde İstanbul da bulunan ve endüstri mirası olarak kabul edilen sanayi yapılarına genel olarak bakıldığı zaman 250 ye yakın eserden elimizde sadece 40 civarında kaldığı görülmektedir. Bunun temel sebebi de yapılan tez araştırma ve değerlendirmelere göre, tarihi yapıların çoğunun yasal koruma altına alınmaması, yasal koruma altına alınmış olsalar dahi bu sanayi yapılarının düzenli bakım, onarım ve yeniden kullanım için gerekli girişimlerin yapılmaması veya yapılara uygun işlev seçilememesi gibi durumların ön plana çıktığı görülmektedir.

Zamanla şehrin merkezinde kalmış olan bu sanayi yapılarının yeniden kullanımının programlamasını yapmak koruma altına alınmalarından sonraki zor bir süreç olduğundan dolayı çoğu atıl halde ve virane olarak ayakta kalmaya çalışmaktadır. Bu yapıların dışında kalan ve yeniden değerlendirilen yapılar ise sosyo-kültürel ve ekonomik değişimlere bağlı olarak, işlevsel ömürlerini tamamlamış olan binaların, güncel mekânsal ihtiyaçların karşılanabileceği şekilde “yeniden işlevlendirilmesi”, alternatif bir yapı üretim süreci olarak değerlendirilmiştir.

Mevcut yapıya orijinal işlevinin dışında yeni bir işlev vermenin başlıca yükümlülüğünün, öncelikle yapının mekânsal kurgusunun ve buna bağlı diğer özelliklerin, yapının kendi zamanı ve günümüz şartlarına göre değerlendirilip, yeniden yorumlanması olduğu unutulmamalı ve bu sonuçlara sadık kalınarak çalışmaların ortaya konulması gerekliliği olduğu unutulmamalıdır. Yeniden işlevlendirme sürecinin, yapının kent içindeki yerinden başlayarak, konuma bağlı ekonomik değeri ve bu değerle ölçülen kullanıcı ilişkisinin sürekliliğine bağlı olduğu görülmüştür. İncelenen Kadir Has Üniversitesi'nin ve Bakırköy İspirtohane Kültür Sanat Merkezi ve İTÜ Konservatuarı'nın bu sürekliliği kurduğu görülmüştür.

Özellikle tarihsel değeri olan bu binalar için yeniden işlevlendirme kavramının çok daha önemli olduğunu, bu binaları korunma yaklaşımının çoğunlukla olduğu gibi saklamakla eşdeğer bir yaklaşım olduğunu, yeniden işlevlendirmenin ise, yapının zamana karşı gösterdiği tavrın sürekliliğine katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz.

Tez kapsamında incelenen örneklerde, strüktürel sistemin, yeni işlev seçiminde ve mekânların boyutlandırılmasındaki en önemli belirleyici etken olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle tarihi değeri olan binalarda ve yığma sistemli yapılarda strüktürel sisteme müdahalenin oldukça zor olması sebebiyle, plan kurgusunun ve şemanın büyük oranda değişmediğini, buna karşın, çoğunlukla çelik ve betonarme yapılan endüstri yapılarını plan kurgusunun ve şemasının değişebildiği görülmüştür.

Endüstri yapılarının işlevlerinin yitirmeleri sonucu ise şehrin içinde çok büyük alanların atıl halde kaldığı ve yapı stoku olarak büyük alanları kapsadığı tespit edilmiştir. Bu alanlardaki yapıların, strüktürel sistemin geniş açıklıklardan ve genellikle yüksek hacimlerden oluşması, kolaylıkla müdahale edilebilmesi gibi sebeplerle mekânsal olarak, konut, müze, ofis, çeşitli sanat galerileri, eğitim yapısı, alışveriş merkezi, otel gibi pek çok fonksiyonla yeniden işlevlendirilebildiği görülmüştür.

Yapılış amaçları her ne için olursa olsun –sadece insanlar için değil makineler için olsa bile- tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi tüm dünyada gündemde olan bir konu olarak çalışılmakta, bu tür yapılardan dönüştürülen mekânlar yeni bir yapıya göre çok daha fazla tercih edilebilmektedir.

Yeniden işlevlendirilen yapılar farklı kültür, sosyal, ekonomik, farklı eğitim durumlarına sahip olan topluluklar tarafından kullanılacağı için her türlü kullanıcı profiline uygun bir işlevlendirme yapılmasının gerekliliğinin sağlanması söz konusu olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çok hacimli tarihi yapıların, üniversite gibi içinde farklı mekan gereksinimlerine ihtiyaç duyan fonksiyonlarla yenilenmeleri daha kolay olurken, tek hacimli yapıların farklı işlevleri bünyesinde barındıran yeniden işlevlendirme çalışmalarına yapısal özellik olarak uygun olmadığı görülmüştür. Mevcut yapının mekânsal potansiyelinin yeni verilecek işlev için yeterli olmadığı durumlarda ise, yapıya eklerin yapılabildiği görülmüştür.

Tez kapsamında değinilen konular ve incelenen örnekler göz önüne alındığında, ihtiyaç programının her yeni yapı üretim sürecinde yeniden oluşturulabildiği görülmüştür. Özellikle yeniden işlevlendirme sürecinde, mevcut yapının potansiyeline bağlı olarak, programlamaya dair tüm analizler gözden geçirilerek, daha önce yapıda bulunmayan özellikli mekânlar ve yeni mekânsal oluşumlar tasarlanabilmekte ve bu sayede yapının adaptasyonu sağlanabilmektedir.

İncelenen örneklerde ortaya çıkan strüktürel sistemin mekânsal kurgulamaya etkisi, esnek mekân elde etmeye yönelik mekân çalışmalarını ve yeni ek strüktürler tasarlanmasının gerekliliğinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Günümüzde tasarlanan son dönem yapılarının da yukarıdaki paragrafta bahsedilen şekilde ek strüktür ve ek bina yapımı gibi çalışmaların arttığı bir yaklaşım gözlemlenmektedir.

Tarihi yapıların dış cephe duvarlarının sabit tutulduğu ve içinde esnek mekânlar yaratmak şeklinde tasarlanan yapılar, cephe mimarisinin ve tarihi özelliklerin kısmen sabit kalarak mekânların dönüşebilmesine imkân tanımaktadır. Yeniden işlevlendirme kavramının, yeni bir bina yapıyormuş gibi yapılan çalışmalara tasarım yaklaşımı olarak dâhil edilmesinin zorunluluğu, strüktürel sistemlerinin de bu yeni tasarım sürecine uygun olarak gözden geçirilmesinin gerekliliğinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

“Yeniden işlevlendirme” çalışmalarının, mekanların yapısal özelliklerinin değerlendirilmesi yanında, mekanların şekillenmesini sağlayan yaşam tarzının geleceğe aktarılması, kamusal belleğin devam ettirilmesi, enerji kullanımı ve ekolojik faydaları sebebiyle günümüzde çok daha fazla kullanılması gereken bir yöntem olarak ortaya çıktığı görülmüştür.

Cibali Tütün Fabrikasında yapının orijinal strüktürü içinde üniversite için gerekli tüm mekânlar gruplandırılarak yerleştirilmiş, fonksiyonlara uygun mekânsal kurgu katlar arasında da elde edilmiştir. Fabrikanın, bugün sanayi arkeolojisi başlığında değerlendirilebilecek olan bölümlerinin oluşum sürecini kavramak bu çalışmanın ilk aşamasını oluşturmuştur. Bu anlamda öncelikle birbirine eklemlenmiş yapıların tasarım sürecindeki yerleri irdelenmiş, daha sonra ise gerek yazılı, görsel belgeler, gerekse mevcut mimari veriler incelenerek, mekânların biçim, yapım tekniği ve malzeme özellikleri tanımlanmıştır.

İç mekân atmosferini etkileyen aydınlatma elemanları dışında, yapılan müdahalelerin çoğunlukla yapı üzerindeki zamanın oluşturduğu izleri ve katmanları saklamaması, yapısal elemanlardaki renk ve doku ile “yaşanmışlık” hissini koruma amacıyla olması sonucunda, mekân içerisinde zamanın eskittiği fakat hala yeniden işlevlendirilerek yaşamını sürdüren bir mekân atmosferi hissedilebilmektedir. Yapının içerisinde dolaşan dikkatli bir ziyaretçi tüm bu katmanların ve yılların oluşturduğu izlerin farkına vararak tarihi bir yapının içinde olduğunu, yenilenen kısımların yapının kendisinin de sergilendiği bir müze atmosferini oluşturduğunu anlayabilir. Bunun dışında giriş ve iç kapılarda kullanılan boyama vitrayların yapının orijinal halinde olmamasına rağmen yeniden işlevlendirme sonrası uygulanması, kullanıcıların eski-yeni hali arasında bir ikilemde kalmasına sebep olacaktır.

Bakırköy İspirtohanesi Kültür-Sanat Merkezi ve İT  Konservatuarı mevcut binasındaki tüm mekânların  z mlenmesinde taşıyıcı sistem ve yapı elemanlarının özgün hallerinin korunmasına  zen gösterilmiştir. Hafif bir konstrüksiyonla inşa edilen şeffaf ve yarı yansıtıcı y zeylelere sahip olan ek bina, avluya girenlere tarihî binaya bakarken fon oluşturmuştur. Bu sayede yeniden işlevlendirilen bu tarihi bina kendi kimliğini kaybetmeden ek yapılarla bütünlük oluşturup s rekliiliğin sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Zorunlu gereksinimler yapıyı yormadan yapılmış, 1. Kata eklenen ek bina yapının genel strüktür ve yapı malzeme anlayışının dışına çıkılarak tamamen günümüz şartlarında kullanılan yapı malzemeleri ile ispirotohane binasına eklenmiştir.

Renove edilmiş incelenen bu iki tarihi sanayi yapısına verilen yeni işlevler yapı ile uyumuş iyi örnekler olarak kullanılmaktadır. Yapılan  alışmalar doğrultusunda yüklenen işlev sürdürülebilir olarak yapıların geleceğine yön verecek şekilde devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Ahunbay, Zeynep. **Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**. İstanbul: Yem Yayınları, 2007.

Alper, Mehmet. **Dünü ve Bugünü ile Cibali Tütün Fabrikası**, İstanbul: Dünü ve Bugünü ile Haliç Sempozyum Bildirileri Yayını, 2003.

Altınoluk, Ülkü. **Binaların yeniden kullanımı: program-tasarım uygulama Kullanım**, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi, 1998.

Altınoluk, Ülkü. **Eski Yapılar Yeni Fonksiyonlar**. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, 1991.

Dağabakan, A. **Tarihi Yerleşimlerin Yeniden Canlandırılmasında Süreç Yönetimi**, Bursa: Mimarlar Odası Bursa Şubesi 24. Uluslararası Yapı-Yaşam Kongre Yayını, 2012.

Kuban, Doğan. **Mimarlık kavramları. tarihsel perspektif içinde mimarlığın kuramsal sözlüğüne giriş**, İstanbul: Yem Yayınları, 1998.

Tuna, Turgay. **Hebdomon'dan Bakırköy'e**, İstanbul: Bakırköy Belediyesi Kültür Yayınları, 2000.

Sürekli Yayınlar

Akın, N., Kahya, Y., Salman, Y.,” 20. Yüzyıl Endüstri Mirasının Korunmasına Bir Örnek: Bakırköy İspirtohane Binası”. **Arredamento Mimarlık**. Sayı: 5, 2002, ss. 110-116.

Akın Nur. “Baruthane-İ Amire İspirtohanesi'nden Bakırköy İspirtohane Konservatuvarı ve Kültür Merkezi'ne”, **TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni**. Sayı 45, 2006, ss. 13

Alioğlu Füsün – Alper B. “Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası – Sanayi Yapısından Üniversiteye”, **İstanbul Dergisi**. Sayı: 27, 1998, ss. 40-48

Alper, Mehmet. “Haliç’te Dönüşüm Cibali Tütün Fabrikası’ndan Kadir Has Üniversitesi’ne”. **Arredamento Mimarlık Tasarım Kültür Dergisi**. Sayı: 171, 2004, ss. 82-86

Arabacıoğlu, F.P. “Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı”. **YTÜ Mim. Fak. E –Dergisi**. Cilt: 2, Sayı: 4, 2007, ss. 204-212.

Cengizkan, M. Ed. “Endüstri Arkeolojisinde Mimarlığın Yeri: Sanayinin Terkettiği Alanlarda ‘Yeniden-Mimari’”. **Mimarlık Dergisi**. Sayı: 308, 2002, ss. 40-41.

Erden, Dilek. “Haliç’te Dönüşüm ve Tarihsel Süreklilik”. **Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayını**. 2009, ss. 1-12

Dinç, P. “Problem Araştırmasından Mimari Değerlere Geçişte Bina Programlama”, **Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi**. Cilt: 17 No 3, 2002, ss. 101-109.

İTÜ Mimarlık Fakültesi İspirtothane Ekibi. “Bakırköy İspirtothane Binası Kültür Merkezi”,
Mimarlık Dergisi, Sayı: 294, 2000, ss. 30-31.

Köksal, Gül., Ahunbay, Zeynep. “İstanbul’daki Endüstri Mirası İçin Koruma ve
Yeniden Kullanım Önerileri”. **İTÜ Dergisi**. Sayı: 5, Kısım 2, 2006, ss. 125-136.

Omay Polat, E.E. “Modern Mimarlık Mirası Kavramı: Tanım ve Kapsam”. **Megaron
YTÜ Mim. Fak E-Dergisi**. Cilt: 3, Sayı: 2, 2008, ss. 177-186.

Saner, M. “Endüstri Mirası: Kavramlar, Kurumlar ve Türkiye’deki Yaklaşımlar”.
Planlama. Sayı: 1-2, 2012, ss. 53-66.

Diğer Kaynaklar

- Akbelege, C. “Haliç ve çevresinde yeniden işlevlendirilen sanayi yapılarının çevre halkla etkileşimi bağlamında incelenmesi ve Silahtarağa Elektrik Santrali için öneriler”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Yıldız Teknik Üniversitesi FBE, 2004.
- Başman, A.F. “Tarihi Liman Alanlarında Endüstriyel Mirasın Korunması; Haydarpaşa Gar Ve Liman Çevresi Örneği”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi FBE, 2009.
- Dağabakan, Aysun. “*Tarihi Yerleşimlerin Yeniden Canlandırılması Çalışmalarında Süreç Yönetimi Modellerinin İncelenmesi*”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Uludağ Üniversitesi FBE, 2011.
- Emre, Ş.B. “Sanayileşme Ve Sanayi Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesinin İstanbul’dan Örnekler Üzerinde Analizi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi FBE, 2008.
- Ercivan, A. “Gazhanelerin Yeniden İşlevlendirilmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi GSE, 2004.
- Karıptaş, F. “Endüstri Mirası Kapsamındaki Yapıların Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi Ve Kasımpaşa Tuz Ambarı Örneği”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi FBE, 2010.
- Kaşlı, Bilge. “İstanbul’da Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Endüstri Yapıları ve İç mekan Müdahaleleri: Santral İstanbul Örneği”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. İstanbul Teknik Üniversitesi SBE, 2009.

Köksal, Gül. “İstanbul’daki Endüstri Mirası İçin Koruma Ve Yeniden Kullanım Önerileri”,
Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi FBE, 2005.

Özüdoğru, A.A. “Adana’da Dokuma Sanayi Yapılarının Endüstri Mirası Kapsamında
İncelenmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Çukurova Üniversitesi FBE,
2010.

Pekol, Banu. “İstanbul’da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların Üslup Sorunsalı”,
Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi FBE, 2009.

Selçuk, M. “Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekansal Kurgunun Değerlendirilmesi”,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi FBE, 2006.

Soğancı, M. “ ‘Palimpsest’ Olarak Mimarlık: Endüstri Arkeolojisi Kapsamında Endüstri
Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Orta
Doğu Teknik Üniversitesi FBE, 2001.

Uçar, B. “Endüstriyel Miras Ve Yeniden İşlevlendirme Kavramları Kapsamında Beykoz Deri
Ve Kundura Fabrikası’nın İrdelenmesi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.**
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi FBE, 2013.

Uluşahin, H. “Korunması gerekli bina ve çevrelere yapılan “ek”lerin değerlendirilmesi”,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi FBE, 1992.

İnternet Sayfaları

Açık Dergi Cibali Tütün Fabrikası Restorasyon Projesi röportajı

http://acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid=9179 (15 Mart 2015)

Akıbeti Bilinmeyen Bir Müze Girişimi: Terkos Su Pompası İstasyonu

<http://www.arkitera.net/akibeti-bilinmeyen-bir-muze-girisimi--istanbul-su-medeniyetleri-muzesi-terkos-pompa-istasyonu/174> (24 Mart 2015)

Cibali Tütün Fabrikası (Wikipedia)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Cibali_T%C3%BCt%C3%BCn_Fabrikas%C4%B1 (10 Mart 2015)

Çekül'ün Kültürel Miras Anlayışı

<http://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekulun-kulturel-miras-anlayisi> (4 Şubat 2015)

Darphane-i Amire

http://tr.wikipedia.org/wiki/Darphane-i_Amire> (8 Şubat 2015)

Dolmabahçe Gazhanesi

http://www.academia.edu/5398798/Dolmabah%C3%A7e_Gazhanesi (9 Nisan 2015)

Envanter

<http://envanter.gov.tr./anit/index> (9 Şubat 2015)

Ersin Aydın Photography

<http://www.ersinaydin.net/uskudar-pasalimani-un-fabrikasi-yok-oluyor/> (8 Mart 2015)

Feshane Uluslararası Fuar, Kongre ve Kültür Merkezi

<http://www.eyup.bel.tr/icerik/329/756/feshane-uluslararasi-fuar-kongre-ve-kultur-merkezi.aspx>> (9 Nisan 2015)

Feshane Uluslararası Fuar, Kongre ve Kültür Merkezi

<http://www.feshane.com.tr/tr/> (9 Nisan 20015)

Fonksiyon Dönüşümü

<http://v3.arkitera.com/g162-fonksiyon-donusumu.html?year=&aID=2879&o=2865>
(10 Ocak 2015)

Geçmişin Modern Mimarisi

<http://www.arkitera.com/haber/13081/gecmisin-modern-mimarisi---4--bakirkoy>
(4 Nisan 2015)

Google Maps (haritalar)

<https://www.google.com/maps> (20 Aralık 2014)

Hasanpaşa Gazhanesi Uygulama Projeleri (İBB)

<http://www.ibb.gov.tr/sites/TarihiCevre/Projeler/Pages/BitenProje.aspx?pid=10>

(3 Mart 2015)

Hasanpaşa Gazhanesi: Yüzyıllık Bir Hikâyeye Sahip Çıkma Öyküsü

<http://www.mimarizm.com/Disses/Detay.aspx?id=1201> (10 Mart 2015)

Hayallerden Gerçeğe: Nakkaştepe Projesi

<http://www.mulkiyeistanbul.org/?action=veri&id=22> (4 Ocak 2015)

İcomos Türkiye

<http://www.icomos.org.tr/haber.php?no=10>. (08 Kasım 2014).

İcomos Türkiye

<http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR>. (08 Kasım 2014).

İcomos Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirisi 2013

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0623153001387886624.pdf

(09 Kasım 2014).

İstanbul İçki Fabrikası

<http://www.arkitera.com/gorus/307/istanbul-icki-fabrikasi-yikiliyor> (5 Ocak 2015)

İstanbul Su Medeniyetleri Müzesi

<http://www.mimdap.org/?p=2666> (20 Mart 2014)

Kağıthane Cendere Su Terfi İstasyonu

[http://www.kagithane.bel.tr/kagithane_hakkinda/tarih_detail/Kagithane-Cendere-Su-Terfi-Istasyonu/123/147/0#prettyPhoto\[s\]/0/](http://www.kagithane.bel.tr/kagithane_hakkinda/tarih_detail/Kagithane-Cendere-Su-Terfi-Istasyonu/123/147/0#prettyPhoto[s]/0/) (20 Mart 2014)

Kültür Varlıkları Yönetmelikler

<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,13992/yonetmelikler.html> (4 Aralık 2014)

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> (5 Aralık 2014)

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası

<http://lcivelekoglu.blogspot.com.tr/2013/11/likor-ugruna-istanbula-kadar-gelen-bir.html> (8 Nisan 2015)

Mecidiyeköy Likör Fabrikası Yerle Bir

<http://www.milliyet.com.tr/mecidiyekoy-likor-fabrikasi-yerle-bir/ekonomi/ekonomiyazardetay/28.05.2012/1545922/default.htm> (28 Ocak 2015)

Mehmet Alper ile Cibali Tütün Fabrikası'ndan Kadir Has Üniversitesine

<http://www.mimarizm.com/KentinTozu/Makale.aspx?id=418&sid=408> (15 Mart 2015)

Mimarizm-Kentin Tozu

<http://www.mimarizm.com/KentinTozu/Makale.aspx?id=416&sid=408> (10 Mart 2015)

Mimdap, Mehmet Alper

<http://www.mimdap.org/?p=545> (12 Mart 2015)

Osmanlı'ya Dair Tabularınızı Yıkın

<http://m.gencdergisi.com/7656-osmanliya-dair-tabularinizi-yikin.html> (10 Şubat 2015)

Osmanlı Kibritleri Fabrikası –Kibrithane

<http://www.kibrithane.com/> (4 Mart 2015)

Paşabahçe Cam Fabrikası tarihçesi

<http://www.sisecam.com.tr/tr/kurumsal/tarihce/fotograflarla/> (20 Şubat 2015)

Paşabahçe Rakı ve İspirto Fabrikası (Y. Mimar Muallim Ahsen Yapaner Projesi)

<http://dergi.mo.org.tr/dergiler/2/116/1311.pdf> (4 Ocak 2015)

Rahmi Koç Müzesi (Lengerhane) Tarihçe

http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_tarihce.htm (6 Şubat 2015)

Suma Fabrikasından Butik Otele

<http://www.boyutpedia.com/2655/70856/suma-fabrikasindan-butik-otele> (7 Şubat 2015)

Sumahan On The Water

http://www.tripadvisor.com.tr/Sumahan_on_the_Water-Istanbul.html (07 Şubat 2015)

Şehir Rehberi (Harita)

<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx> (04 Nisan 2015)

Şişecam

<http://www.sisecam.com.tr/tr/kurumsal/tarihce/fotograflarla/> (13 Ocak 2015)

UNESCO Dünya Miras Listesi

<http://whc.unesco.org/en/list/> (18 Kasım 2014)